

1984/85:113

Onsdagen den 10 april fm.

Kl. 10.00

1 § Minnesord över avliden ledamot av riksdagen

Anf. 1 TALMANNEN:

Under påskuppehållet nåddes vi av sorgebudet att Eric Jönsson slutat sina dagar. Strax före påsk samtalade jag med honom. Han berättade då att han hade beslutat sig för att lämna riksdagen vid denna periods utgång för att få tillbringa några år hemma i Malmö. Detta blev alltså inte honom förunnat.

Eric Jönsson kom tidigt ut i förvärvslivet. Hans arbetskamrater visade honom snart stort förtroende, och han fick föra deras talan. Redan i unga år fick han viktiga uppdrag inom sin fackförening. Hans intresse för de politiska frågorna ledde till att han fick bekläda viktiga och betydelsefulla förtroendeposter i sin hemstad och i sitt hemlän. När han för 20 år sedan kom till riksdagen hade han med sig värdefulla erfarenheter från mångårigt fackligt och kommunalpolitiskt arbete.

Inom det socialdemokratiska partiet intog han en framskjuten ställning både lokalt och centralt. Vid sin bortgång var han socialdemokratiska gruppens andre vice gruppledare.

Eric Jönsson var ingen man med stora åthävor. Han utstrålade stabilitet och trygghet. Han var respekterad, uppskattad och omtyckt i alla läger. En god kamrat har för alltid lämnat vår krets.

Vi ägnar hans minne en stunds tystnad.

2 § Kompletteringsval till utskott

Anf. 2 TALMANNEN:

Vänsterpartiet kommunisternas partigrupp har som suppleant i finansutskottet under Hans Peterssons i Hallstahammar ledighet anmält hans ersättare Jan-Olof Ragnarsson.

Onsdagen den
10 april 1985

*Kompletteringsval
till utskott*

Talmannen förklarade vald till

suppleant i finansutskottet
Jan-Olof Ragnarsson (vpk)

3 § Upplästes följande inkomna skrivelse:

Till riksdagen

Härmed anhålls om ledighet från mitt uppdrag som riksdagsledamot fr. o. m. den 14 april t. o. m. den 14 juni 1985 på grund av föräldraledighet.
Göteborg den 1 april 1985

Marie-Ann Johansson

Denna anhållan bifölls av kammaren.

Talmannen anmälde att *Maj Kempe* (vpk) skulle tjänstgöra som ersättare för Marie-Ann Johansson.

4 § Talmannen meddelade att till kammaren inkommit läkarintyg för *Anders Andersson*, som var sjukskriven under tiden den 18 mars–den 10 maj. Erforderlig ledighet beviljades.

Talmannen anmälde att *Ingrid Bolin* (m) fr. o. m. den 10 april skulle tjänstgöra som ersättare för Anders Andersson.

5 § Föredrogs och hänvisades
Skrivelsen och propositionerna
1984/85:155 till arbetsmarknadsutskottet
1984/85:172 till försvarsutskottet
1984/85:175 och 180 till skatteutskottet
1984/85:189 till socialutskottet

6 § Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1984/85:3005–3011 till kulturutskottet
1984/85:3012–3029 till jordbruksutskottet

7 § Föredrogs men bordlades åter
Finansutskottets betänkanden 1984/85:16–21
Skatteutskottets betänkande 1984/85:44
Socialförsäkringsutskottets betänkanden 1984/85:17–19
Kulturutskottets betänkande 1984/85:14
Utbildningsutskottets betänkanden 1984/85:21 och 26
Jordbruksutskottets betänkande 1984/85:27

8 § Föredrogs

kulturutskottets betänkanden

1984/85:10 om radio och television (prop. 1984/85:100 delvis) samt

1984/85:12 om idrott, rekreation och turism (prop. 1984/85:100 delvis).

Nr 113

Onsdagen den
10 april 1985

*Radio och
television*

Anf. 3 TALMANNEN:

Kulturutskottets betänkanden 10 och 12 kommer nu att debatteras i tur och ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas alltså kulturutskottets betänkande 10 om radio och television.

Radio och television

Anf. 4 INGRID SUNDBERG (m):

Herr talman! Det ringa omfånget på kulturutskottets betänkande nr 10 om radio och television kan ge intryck av att inga motsättningar råder om vår massmediepolitik och att verksamheten fortgår enligt tidigare utstakade linjer.

Att skälet i stället är den dynamiska utveckling som mediepolitiken befinner sig i och som resulterat i tillsättandet av en beredningsgrupp med uppgift att behandla frågor som rör förberedelserna för en ny avtalsperiod för Sveriges Radio-koncernen torde vara allmänt bekant.

Den framtida utvecklingen inom radio och TV är till stor del beroende på hur det nya avtalet kommer att utformas och vilka nya beslut med anledning därav som kommer att fattas av regering och riksdag. Under den allmänna motionstiden väcktes i riksdagen åtskilliga motioner, vilkas yrkanden ligger inom ramen för frågor som kommer att behandlas av beredningsgruppen och som berörs av det nya avtalets utformning. Kulturutskottet har inte velat föregripa det pågående utrednings- och beredningsarbetet utan har valt att skjuta behandlingen av dessa yrkanden till nästa riksmöte. De här aktuella motionerna finns redovisade i utskottets betänkande på s. 4.

Den snabba utveckling som karakteriserat massmedia under det senaste decenniet har hittills i ringa mån påverkat den svenska radion och televisionen. Prov med när-TV har genomförts, en ny lag om försöksverksamhet med särskild trådsändning har antagits och vidaresändning i kabelsystem har påbörjats. I övrigt har mediasituationen varit opåverkad av den framväxande nya teknologin.

Så kommer det inte att vara länge till. Vissa tidningar har redan nu anpassat sig till den nya massmedieteknologins följder genom att ange programmen i TV enligt det amerikanska systemet, där för varje timme redovisas vad var och en av de åtta tillgängliga kanalerna sänder för program. Verkligheten sköljer över oss med ett ständigt växande utbud av program. Än större kommer detta att bli.

Vissa antaganden kan redan nu göras med säkerhet. Sändningen av signaler från satelliter över svenska gränser och mottagningen därifrån kommer inte att ha några begränsningar utöver dem som sändarna själva

uppställer i form av krypteringar och krav på ekonomisk ersättning för vidareändring över land. Det svenska TV-monopolet är i princip redan brutet, även om åtskilligt återstår innan vi får en massmedielagstiftning som står i överensstämmelse med kravet på frihet i etern.

Den mediepolitiska utvecklingen med satelliter och kabel-TV kommer att leda till att det utländska stoffet i det totala programutbudet ökar radikalt. Video-utvecklingen visar vart vi är på väg. Vi har ca 4 000 olika videogramtitlar. Av dessa är över 90 % utländska. Den procentuella andelen av egen och nationell videogramproduktion är mycket låg. I vad gäller kabelnätmottagning kan sannolikt snart mer än 100 000 hushåll ta emot den engelska kommersiella Sky Channel.

Via Eutelsat-systemet distribueras i Europa ett tiotal TV-kanaler. När därtill de europeiska nationella direktsändande satelliterna börjar fungera har vi den tekniska möjligheten att motta och vidare distribuera ett stort antal internationella och utländska TV-kanaler. I denna kraftigt ökande konkurrenssituation kommer det nationella programutbudets dragningskraft att ställas på hårda prov. Internationaliseringen kommer därför att få konsekvenser för vår kulturidentitet och kulturtradition.

Låt oss vara eniga om att det är nödvändigt att vi agerar så att dessa konsekvenser inte blir negativa. Ett avgörande villkor därför är att vi själva kan producera program som kan hävda sig i konkurrensen och som är av en sådan kvalitet att de föredras av flertalet tittare.

Det är oförklarligt att de som hårdast hävdade monopolets existens inte har haft den minsta förmåga att förutse vart utvecklingen skulle föra oss. I dag upplever vi en handfallenhet, som kan resultera i förhastade beslut och, än värre, felaktiga beslut om t. ex. betal-TV, som hade kunnat undvikas genom en tidig flexibilitet och öppenhet inför den teknologiska utvecklingen. Nu kan vi bara hoppas att beredningsgruppen har möjligheter att agera så, att inte en svensk låsning vid monopolänkande och befintliga finansieringsformer gör vårt land till ett massmedialt u-land.

Att producera TV-program är dyrbart. Riksdagen lägger sig inte i vad som produceras för anvisade medel. Vi kan konstatera att Strindbergsserien kostade 35 miljoner, och sedan har vi rätt att tycka vad vi vill. En fri konkurrens också inom landet är alltid kvalitetshöjande. Så länge vi har två kanaler inom monopolet och inget nationellt alternativ därtill, så länge frånsäger vi oss också möjligheten till den stimulans av både ekonomisk och konstnärlig art som ligger i mångfald och produktionsfrihet.

Moderata samlingspartiet har föreslagit en tredje reklamfinansierad TV-kanal. Behandlingen av detta vårt yrkande har liksom behandlingen av andra liknande yrkanden uppskjutits till nästa riksmöte. Jag vill dock inte underlåta att kommentera den omsvängning i inställningen till reklam i TV som skett inom andra partier. När Ingvar Carlsson gjorde sitt uttalande om en positiv inställning till reklam som en tänkbar finansieringsform, bröts den första officiella muren ner i den socialdemokratiska fästningen. Strax efter kom Thorbjörn Fälldin och lade ner sina vapen, även om han kommer att få interna strider med sitt kvinnoförbund. Nu väntar vi bara på kulturministern,

som i olika radio- och TV-intervjuer har visat en viss positiv vilja att förändra sitt språkbruk från att tala om en motståndsmiljö till att tala mer om gerillakrigföring.

Kulturutskottet har i det nu aktuella betänkandet begränsat sig till att behandla de förslag beträffande SR och dess verksamhet som lagts fram i budgetpropositionen samt tolv motioner som väckts i anslutning därtill. I huvudsak rör frågorna finansieringen av verksamheten under det kommande budgetåret.

Till utskottets betänkande finns fogat tre reservationer. Det något märkliga med två av dem, bägge från utskottets moderata ledamöter, är att däri yrkas att riksdagen skall bifalla regeringens förslag i budgetpropositionen. Utskottets majoritet har nämligen när det gäller finansieringen av det kommande budgetårets verksamhet frångått regeringens förslag.

Vid behandlingen av budgeten för Sveriges Radio förra året förelåg ett förslag till riksdagen om att förutom det sedvanliga huvudförslaget ytterligare 50 milj. kr. skulle inbesparas på Utbildningsradion. Vid behandlingen beslutade riksdagen efter förslag från kulturutskottet att besparingen av dessa 50 milj. kr. skulle slås ut på samtliga radiobolag. I övrigt bifölls propositionens förslag.

Utskottets moderata ledamöter har inte funnit anledning att ändra sitt beslut från förra året. Kulturministern har också i propositionen förutsett att besparingen skulle genomföras, och denna hemställan biträder utskottets moderata ledamöter.

Utskottsmajoriteten har funnit flera skäl för att ändra sitt beslut. Man anser att kompensationsregeln för prisökningar har varit alltför snäv – prisökningarna har väl varit för stora – och att dollarkursens ökning har accentuerat svårigheterna för koncernen. Även andra omständigheter hänvisar man till. Dessa specificeras dock inte.

För att finansiera bortfallet från inbesparingen föreslår utskottsmajoriteten en ytterligare ökning av mottagaravgiften med 16 kr., varför årets höjning föreslås bli 72 kr. i stället för i propositionen föreslagna 56 kr. Moderaterna har inte biträtt förslaget om ytterligare höjning utan förutsätter att den tidigare beslutade besparingen skall genomföras.

Fru talman! Att sätta sig in i Sveriges Radio-koncernens finansieringsformer är inte lätt. Kravet på 2 procents rationalisering kombinerat med ett tillskott av 2,3 % i reformtillskott är inte så krångligt. Förhållandet har varit likartat under en följd av år, och det har tydligt fungerat något så när tillfredsställande.

Mottagaravgifterna samlas i rundradiofonden. Enligt uppgift i budgetpropositionen uppgick denna den 1 juni förra året till 181 milj. kr. I juli ökade så mottagaravgifterna, och årets överskott bör inte ha blivit mindre än förra årets. Vid en förfrågan till Sveriges Radio-koncernens ledning förväntades rundradiofonden vid slutet av kommande budgetår dock bara innehålla ca 100 milj. kr. – ett belopp som säkert behövs, mot bakgrund av kravet på en viss flexibilitet när det gäller in- och utbetalningar. Men enligt en uppgift som kommit mig till handa har koncernen dessutom en gemensam reserv för att

möta oförutsedda utgifter, som uppgår till närmare 50 milj. kr. Jag vore tacksam om kulturministern kunde ange hur stor behållningen i rundradio-fonden beräknas vara vid utgången av nuvarande budgetår, hur denna extra reservfond inom koncernen har uppkommit och i vad mån en sådan anses behövas.

Att jag ställer dessa frågor har sin grund i att vi moderater, lika väl som andra utskottsledamöter, är angelägna om att inte ekonomiska förhållanden vid Sveriges Radio skall omöjliggöra produktion av kvalitativt goda program. Vi är emot att ytterligare höja mottagaravgiften. Någonstans finns en smärtgräns för vad man kan tvångsutta av svenska folket för rätten att ha tillgång till radio och TV. Det är nämligen fråga om tvångsuttagning, eftersom man måste förutsätta att praktiskt taget alla har TV i sina hem. Vi hade emellertid kunnat diskutera att ålägga Sveriges Radio ökade besparingskrav, om medel hade funnits tillgängliga i t. ex. en reservfond.

Frågan har också aktualiserats på grund av att fördelningen av tilldelade medel mellan de olika programföretgen under budgetåret 1985/86 kommer att ske i nya former i förhållande till tidigare år. I år skall ju investeringsmedlen och reformtillskottet sammanföras vid medelstillelningen. Detta tillsammans med ett uttag från reservfonden måste innebära att de olika programbolagen har fått ökade möjligheter till besparingar. I gengäld behöver inte ens huvudförslagets besparingskrav uppfyllas. Det är vad jag kommit fram till vid mina beräkningar.

Två miljarder är mycket pengar, och självfallet ligger det i allas intresse att de används så väl som möjligt. Man kan emellertid inte bortse från att en engångsbesparing på 2,6 % utöver huvudförslaget skulle ha varit möjlig, vilket också kulturministern ansett i propositionen.

Fru talman! Tekniken har gjort att det inte längre finns några hållbara tekniska argument för att bibehålla radio- och TV-monopolet. Vi moderater kan bara se två skäl därtill – viljan att hindra människor från att sända radio- och TV-program och viljan att bestämma vad människor skall se och lyssna på. En sådan politik är praktiskt taget ogenomförbar, såvida man inte vill tillgripa rent drastiska metoder för att hindra människor att ta del av andra länders program. Om mediepolitiken lever upp till de krav som yttrandefriheten ställer, skapas förutsättningar för informationsfrihet. Yttrandefriheten innebär nämligen inte bara att var och en skall ha rätt att framföra sin mening, utan den enskilde mottagaren själv skall kunna avgöra vilket budskap han skall ta del av. Detta är en tradition när det gäller tryckt material. För oss moderater är det lika självklart när det gäller andra media. Fria media skapar en öppenhet för olika kulturyttringar, vilket är av värde för hela vårt kulturliv.

Jag nämnde tidigare den stora utländska dominansen när det gäller produktionen av videogram. Den får vi leva med. När det gäller TV-produktionen har vi ett ansvar att bevara vår nationella identitet, vilket bara kan ske genom att en stor del av tittarna väljer att se program producerade av svenska programmakare.

Mångfalden gynnar konstnärligheten, konkurrensen garanterar mångfald.

Öppna på locket, herr kulturminister, ingen kommer att ångra det.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna som gäller momenten 10, 13 och 18, samt i övrigt till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 5 STINA GUSTAVSSON (c):

Fru talman! Kulturutskottets ordförande Ingrid Sundberg har redogjort för anledningen till varför kulturutskottets betänkande om radio och television endast tar upp ett fåtal av de motioner som avlämnats när det gäller detta område. Som jag ser det finns det nu anledning att låta den beredningsgrupp som är tillsatt arbeta i lugn och ro.

Ingrid Sundberg har också kommenterat de diskussioner som bl. a. förekommer inom centern angående massmediepolitiken. Jag tycker att det är bra att olika åsikter får komma till tals även inom ett parti. Det resulterar ofta i att slutprodukten blir bra.

Fru talman! När riksdagen i december 1983 beslutade att lägga ett 50 miljoners besparingskrav på Sveriges Radio-koncernen, utöver det 2-procentiga rationaliseringskravet, hade vi att utgå från regeringens proposition i vilken en 4-procentig inflation förutsåddes för 1984. Verkligheten blev annorlunda – inflationen blev nära det dubbla.

Den kraftigt stigande dollarkursen kom också att påverka särskilt televisionen, som köper både material och programvara från USA till relativt stora belopp. Kostnadsnivån har nu blivit sådan att det finns stor risk för att programkvaliteten påverkas i negativ riktning. Naturligtvis kan det diskuteras hur stor såväl radio- som TV-verksamheten skall vara. Men nedskärningar och rationaliseringar måste vara både väl förberedda och väl övervägda.

Enligt centerns uppfattning har SR-bolagen fullt upp att klara den 2-procentiga rationaliseringen under nästa budgetår. Vi anser det därför rimligt att den ålagda besparingen om 50 miljoner upphävs.

Vi tillstyrker utskottets majoritetsförslag om att licensavgiften höjs med ytterligare 16 kr. utöver regeringens förslag. Utskottsmajoriteten har därmed tillstyrkt en motion från Rune Gustavsson m. fl.

I en trepartimotion, med Karin Andersson som första namn, hemställs om åtgärder för att möjliggöra för finskspråkiga i Mellansverige att se TV-program från Finland. Som framhålls i motionen skulle en relästation inte medföra så stora kostnader. Från centerns sida kan vi inte dela statsrådet Göranssons eller utskottsmajoritetens uppfattning att man skall invänta ett eventuellt programsamarbete via Tele-X.

Till det betänkande som nu behandlas har ett särskilt yttrande fogats av centerns ledamöter i kulturutskottet. I yttrandet tar vi upp ett förslag i motion nr 2487, gällande möjligheten för politiska partier att disponera programtid i lokalradion. Vi anser att förslaget kan utgöra ett bra komplement till närradion, vilken i dag bl. a. har begränsad räckvidd. Vi förutsätter

dock att förslaget övervägs i det nu pågående beredningsarbetet rörande nytt avtal för Sveriges Radio-koncernen.

Fru talman! Jag yrkar härmed bifall till reservation nr 3 och i övrigt till kulturutskottets hemställan i betänkande nr 10.

Anf. 6 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Fru talman! Årets radio- och TV-betänkande från kulturutskottet är annorlunda än många väntat. Alla de kontroversiella frågorna som rör radio och TV har kulturutskottet skjutit upp till hösten. Skälet till denna ekumeniska aktion är att utskottet vill lägga grunden för en saklig behandling av hela komplexet i den parlamentariska beredning som regeringen nyligen tillsatt. Men det betyder inte att all debatt bör tystna. Tvärtom är det naturligtvis värdefullt om partierna deltar i den offentliga debatten och klargör sina värderingar och ställningstaganden. För folkpartiet är den givna utgångspunkten önskan att stärka yttrandefriheten och informationsrätten samt medverka till att skapa ett vitalare kulturklimat.

En annan utgångspunkt är att skälen för att bevara Sveriges Radios faktiska monopol inte längre är bärande. Frihet och mångfald, dvs. också konkurrens, bör känneteckna även etermediesektorn. Det är alltid avstegen från den fria etableringsrätten som måste motiveras, inte kravet på att avveckla ett faktiskt monopol.

Den liberala mediesynen utgår från att press, radio, television och andra medier skall ha en självständig ställning i förhållande till staten och till statliga myndigheter. All makt kan missbrukas, även den som givits i demokratiska val. Det är också viktigt att eftersträva mångfald både när det gäller massmedieföretagens inriktning och profilering och när det gäller ägarstruktur.

I det nya mediasamhälle som håller på att ta form kan det vara svårt att orientera sig bland alla kanaler för bild och ljud. Satelliter, kablar och nya frekvenser förvirrar många som tidigare har haft en enkel och stundom enkelspårig uppfattning om mediernas roll.

Motståndet mot reklamfinansiering som en intäktskälla för TV bryts nu successivt inom både centern och socialdemokratien. De socialdemokratiska debattörerna företräder lika många uppfattningar som antalet inlägg.

Fru talman! Så gott som alla som har deltagit i debatten om reklam i TV är nu överens om att annonsörer inte skall kunna påverka programutformning eller programtablåer. Detta löses enklast genom att ackquisition av annonser och produktion av reklaminslag läggs i ett separat företag, som är skilt från det programsändande företaget. Reklamen bör läggas i block mellan programmen och får inte avbryta program.

För folkpartiet är det naturligt att det blir ett från Sveriges Radio fritt och självständigt företag som får svara för den tredje TV-kanalen. Detta fristående TV-företag bör kunna finansiera sin verksamhet med reklamintäkter. Detta torde vara den enda realistiska vägen att skapa verklig konkurrens och mångfald i TV-utbudet i Sverige. Inte bara företag utan också folkrörelser och kyrkor bör inbjudas att bli huvudmän för detta nya

TV-företag. I samband med det bör självfallet ägarstrukturen för Sveriges Radio ses över.

Lika viktigt som att garantera en tredje TV-kanal rätten att finansiera sin verksamhet genom reklam är att slå vakt om resurstillflödet till Sveriges Radio. En fortsatt licensfinansiering förutsätter att tilldelningen av licensmedel inte blir så snål att kvaliteten äventyras. Det är därför glädjande att kulturutskottets majoritet föreslår 50 miljoner mer än regeringen för Sveriges Radio och även finansierar detta genom en licenshöjning. Redovisningen av besparingskravet på 50 miljoner visade att detta inte kunde genomföras utan allvarliga inskränkningar av verksamheten i flera av de programsändande företagen.

Enligt min mening är det av avgörande betydelse för den fortsatta debatten om etermediernas utformning i Sverige att statsmakterna garanterar Sveriges Radio ett sådant tillflöde av licensintäkter att kvaliteten kan upprätthållas.

I avvaktan på att den parlamentariska beredningen skall bli färdig med det översynsarbete som påbörjades alltför sent kommer Sveriges Radios nuvarande struktur att bestå ytterligare några år genom en förlängning av det nu gällande radioavtalet. Den kritik som den nye ordföranden i Sveriges Radios styrelse bestod den nuvarande konstruktionen bemöttes effektivt av företrädare för alla programsändande bolag.

Personligen anser jag dock inte att den nuvarande konstruktionen på något sätt är helig. I samma stund som en tredje fristående TV-kanal etableras bör man kunna lämna frågan om Sveriges Radios inre organisation och struktur i händerna på företaget självt. Då kan mångfalden säkras på andra vägar än genom beslut av riksdag och regering.

Den parlamentariska beredningens arbete underlättas självfallet av att partierna för en öppen och fri debatt om etermediafrågorna. De partier som i likhet med folkpartiet har en genomtänkt mediasyn bör tala om var de står. Andra partier vilkas gamla doktriner kastats över ända bör uppmontras till fri debatt och framtidsinriktade ställningstaganden. Det blir bäst för både demokratin och allmänheten om den gemensamma utgångspunkten då kunde vara frihet, mångfald och kvalitet.

Anf. 7 TYRA JOHANSSON (s):

Fru talman! Som förut har sagts har vi i år ett ganska tunt betänkande om etermediafrågorna. Men detta betyder inte att intresset för dessa frågor blivit mindre. Tvärtom, skulle jag vilja säga. Som Ingrid Sundberg sade ligger hela eter mediasituationen i stöpsleven. De tekniska nyheterna kommer rasande över oss i form av kablar, satelliter och jätteantenner. TV-sändningarna från andra länder kan tas in i våra egna vardagsrum. Vi blir alltmer medvetna om värdet av den egna kulturen, det enda nationella medvetandet, det egna språket; och också medvetna om det ökande hotet mot dessa värden.

Vi har också en mängd motioner som vi föredrar att inte behandla nu, eftersom den av regeringen tillsatta beredningsgruppen arbetar just med de frågor som behandlas i dessa motioner, och vi har alltså sorterat ut dem från detta betänkande. Beredningen kommer att arbeta snabbt, och vi anser att

det vore att föregripa dess arbete, om vi blandade in de nu nämnda motionerna i det nu aktuella betänkandet. Det innebär av allt att döma, att betänkandet om etermediafrågorna vid nästa riksmöte kommer att bli betydligt digrare än detta. Jag är också säker på att det kommer att föranleda långa och djupa diskussioner såväl i utskottet som här i kammaren.

Det är viktigt att tänka sig noga för när man skall ta ställning till vår framtida mediepolitik, just på grund av den snabba tekniska utvecklingen och – framför allt – på grund av det hårdnande trycket utifrån. Vårt svenska kulturarv, vårt svenska språk och vår svenska identitet måste värnas. Radio och TV är viktiga inslag i vårt vardagsliv. De betyder nyhetsförmedling, information, underhållning, kulturupplevelser. Och det är viktigt att vi har klart för oss vad vi vill, vilken politik vi skall föra när det gäller dessa viktiga media. En klar medvetenhet, en klar ideologi måste vara ledstjärnan i det fortsatta arbetet med dessa frågor.

Det betänkande om radio- och TV-frågorna som vi nu lägger fram speglar inga större motsättningar. Emellertid har vi den något originella situationen att i ett hänseende moderata samlingspartiet i en reservation förordar propositionens förslag, medan utskottsmajoriteten, alltså inkluderande regeringspartiet, går på en annan linje.

Det gäller licensen – eller rättare sagt: det gäller befrielse för radiobolaget från att uppfylla det extra besparingskravet på 50 milj. kr. För att finansiera denna eftergift föreslår vi en ytterligare höjning av radio-TV-licensen, nämligen med 16 kr. utöver den i propositionen föreslagna höjningen. Mot detta reserverar sig moderaterna.

I flera motioner påtalas de konsekvenser som det hårda besparingskravet skulle få. Utskottet har också haft samtal med radioledningen, och vår slutliga bedömning har blivit att den extra besparingen inte bör krävas nu. Konkurrensen från den internationella marknaden hårdnar alltmer, och det gäller att slå vakt om det public service-företag som vi vill att Sveriges Radio skall vara.

I sin reservation säger moderaterna att ingenting nytt inträffat som skulle motivera detta ställningstagande. Men det är ju faktiskt så att omständigheterna har förändrats sedan hösten 1983. Vi har insett att besparingen skulle ge för kraftig återverkan på bolagets möjligheter att göra goda program, framför allt när det gäller möjligheten att anlita utomstående medverkande. De ekonomiska ramarna skulle bli så snäva, att verksamheten helt enkelt inte kan bli tillfredsställande. Vi pekar också på vad inte minst den onormalt höga dollarkursen betytt i detta fall.

Nu är det också så att vi genom att höja licenserna kan kompensera inkomstbortfallet. Vi behöver alltså inte låta statskassan vidkännas någon minskning.

Redan förra året påpekade jag här i kammaren hur billigt det egentligen är att inneha radio- och TV-apparater. Vi har tre radiokanaler, två TV-kanaler samt lokalradio – i viss mån också närradio – för pengar som i jämförelse med det mesta är att betrakta som småslantar. Med den nu föreslagna höjningen går licensen för radio och färg-TV upp till ca 800 kr. per år. Det innebär

ungefär 2:20 kr. om dagen. En enda morgon- eller kvällstidning kostar 3:00 kr. Ett vanligt frimärke för brev eller vykort kostar 2:00 kr. En veckotidning – som väl läses ut på en dag – kostar runt tian. Vi behöver alltså inte hesitera inför tanken att höja licensavgiften med det belopp vi föreslår, och jag har litet svårt att förstå moderaternas motstånd. Jag tror att vi har en bit kvar till den smärtgräns som Ingrid Sundberg talade om.

I ett par motioner tas lokalradions svårigheter upp. Vi är i utskottet mycket måna om att värna lokalradion, och vi har ofta talat om betydelsen av att den får utvecklas så som det var tänkt. Även denna aspekt har varit vägledande för oss i vårt ställningstagande. En bättre ekonomisk situation för moderbolaget i dess helhet innebär bättre förutsättningar också för lokalradion. Lokalradion är viktigt, och dess verksamhet får inte äventyras genom för snål medelstilleddning. Vi menar att vi genom vårt förslag ger också lokalradion större möjligheter. De nämnda motionerna har därigenom i stort sett blivit tillgodosedda.

I motion nr 1795 krävs att lokalradiostationerna i kustbandet skall lämna tätare väderleksrapporter under sommarmånaderna, till tjänst för sjöfarande. Lokalradiostationerna har fått ökade resurser just för att förbättra väderservicen. Överenskommelse har träffats med SMHI, varför morgonprognoserna nu kan kompletteras. Emellertid har lokalradiostationerna ännu så länge begränsat utrymme för sändningar, och det påverkar givetvis också deras möjligheter till tätare väderrapporter. Detta är så långt vi kan nå i nuvarande situation, och vi anser att motionen bör vara tillgodosedd med detta.

I en centermotion, nr 2487, föreslås att varje lokalradiostation skall fem kvällar i veckan ställa totalt en halvtimme per dag till förfogande för de i resp. landsting representerade partierna. De skall då få möjlighet att kommentera aktuella frågor. Det är ett ganska förvånande förslag, och än mer förvånande är det att utskottets båda centerledamöter skrivit ett särskilt yttrande till förmån för denna motion. Vi som arbetar med de här frågorna är ju medvetna om den begränsade sändningstid som står till lokalradiostationernas förfogande. Det verkar helt orimligt att på detta sätt stjälja en halvtimme per dag. Så mycket märkligare är det i ljuset av den närradioproposition som nyligen antagits. Ett sådant program är nämligen exakt vad närradion bl. a. skall syssla med. Naturligtvis kan ett sådant program bli mycket intressant och upplysande för lyssnarna. Det är alltså inte fel på programuppslaget som sådant. Det är emellertid fel forum. Vi yrkar därför avslag på motionen.

En något udda motion är nr 2483, där motionärerna menar att reklamförbudet i radio och TV också skall gälla bolagets egna produkter, såsom programtidningen, adventskalendrar och annat. Jag tillåter mig påstå att denna motion är en småsur kommentar från ett håll där man pläderar för fri reklam i radio och TV. När man inte lyckats få igenom ett sådant beslut – vi hade en hård debatt om det här i kammaren för bara ett år sedan – blir man litet grinig. Vi redovisar i betänkandet hur ett par sådana här anmälningsärenden till radionämnden har behandlats där. Det avgörande är att denna reklam inte är kommersiell – den sker inte "mot vederlag". Radionämnden

har emellertid betonat vikten av att man inom bolaget är aktsam med sådana reklamslag, och det vill jag gärna understryka.

Ett gammalt problem, som vi haft att diskutera i utskottet vid flera tillfällen och som vi ännu inte kommit till rätta med, är bristen på sändare och bristande överensstämmelse mellan regiongränser och sändares täckningsområde, vilket gör att alla abonnenter inte kan se sin egen regional-TV-sändning. Vi har denna gång behandlat en motion, nr 510, där det krävs en TV-sändare i nordöstra delen av Jönköpings kommun. Skälen är just de här nämnda. Televerket har redovisat kostnaderna för sådana utbyggnader, och vi måste från utskottets sida ta hänsyn till dessa kalla siffror. Några extra pengar för byggande av ytterligare en sändare disponerar vi tyvärr inte. Riksdagen beslöt för fyra år sedan att inga nya sändare skulle byggas under den närmaste femårsperioden, och televerket kan i dag alltså inte sträcka sig längre än till kompletteringar för att avhjälpa de värsta problemen.

I en borgerlig trepartimotion föreslås att regeringen skall vidta åtgärder för att göra det möjligt för finskspråkiga i östra Mellansverige att se TV-program från Finland. Vi hänvisar i betänkandet till vad statsrådet Göransson anförde vid Nordiska rådets session i år, där också denna fråga var uppe till behandling. Det har med frekvensutrymme att göra, liksom med upphovsrättsliga och andra juridiska frågor. Det är självklart också ett ansvar för den finska regeringen. Finnarna är en mycket stor invandrargrupp i Sverige, och det är angeläget att de kan få tillgång till de finska sändningarna, också om de inte råkar bo i östra Mellansverige, dvs. Stockholmstrakten. Det är därför av vikt att Tele-X-projektet kommer till stånd. Och det beslutet väntar vi ännu på.

I motion nr 2489 har man gjort den iakttagelsen, att televerket skurit ner testbildsändningarna i sådan omfattning, att det skapat problem för TV-tekniker och radiohandlare som arbetar med TV-antennor och reparationer. Vi redogör i betänkandet för en anmälan till näringsfrihetsombudsmannen i detta ärende samt konstaterar att utbildningsdepartementet och televerket på detta sätt har uppmärksammat på förhållandena, och vi anser därför att motionen inte bör föranleda någon åtgärd.

Med detta yrkar jag bifall till hemställan i kulturutskottets betänkande 1984/85:10 och avslag på de tre reservationer som är fogade till betänkandet.

Fru talman! Låt mig också säga några ord med anledning av Ingrid Sundbergs inlägg. Hon sade att det kan bli förhastade beslut och att vi skulle se upp med detta. Jag vill bara säga: Ja, låt oss inte förledas till förhastade beslut. Så länge vi inte har fattat beslut om t. ex. reklam i TV, har vi vår handlingsfrihet kvar. Låt oss behålla den ett tag till!

Jag trodde inte det skulle bli en reklamdebatt i dag, eftersom vi inte har med frågan om reklam i betänkandet. Jag tycker det är synd att Jan-Erik Wikström nu har kapitulerat. Han slogs ju för ungefär ett år sedan på sitt eget partis stämma *mot* reklam i TV. Men nu gör han tydligen en dygd av nödvändigheten.

Anf. 8 INGRID SUNDBERG (m) replik:

Fru talman! Apropå detta att göra en dygd av nödvändigheten vill jag. Tyra Johansson, citera vad Brutus en gång sade: Åran är dygdens lön. Och det kommer väl Tyra Johansson också att få uppleva med tiden.

Men jag begärde ordet, fru talman, när Tyra Johansson drog upp kostnadsutvecklingen under 1984 som skäl för socialdemokraternas förändrade inställning i utskottet i förhållande till propositionen. Det intressanta är ju faktiskt utvecklingen under 1985 – under den tid som har förlupit sedan kulturministern undertecknade propositionen och till dess att utskottets ledamöter justerade betänkandet. Det är under denna tid som vi upplevt en förändrad inställning hos socialdemokraterna.

Till sist vill jag när det gäller Sveriges Radios möjligheter att spara än en gång konstatera att man utan vidare kunnat spara in dessa 2,6 % ytterligare, särskilt som man genom att utnyttja den i koncernen befintliga reservfonden *icke* behöver spara in de 2 % som är fastlagda enligt huvudförslaget.

Anf. 9 TYRA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Vi har nu blivit övertygade om de svårigheter man har. Vi har haft samtal med ledningen för radion samt med styrelseledamöter och kommit underfund med att detta är en för stor besparing att kräva, och då har vi ändrat oss. Det är inget fel att göra det, Ingrid Sundberg.

Anf. 10 INGRID SUNDBERG (m) replik:

Fru talman! Jag får av detta uppfattningen att kulturministern inte skulle ha haft någon kontakt med Sveriges Radios ledning.

Anf. 11 TYRA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Det är på det sättet att det var riksdagen som ålade radiobolaget denna besparing, och då är det också riksdagen som skall besluta om en ändring om en sådan behövs.

Anf. 12 GUNNEL LILJEGREN (m):

Fru talman! Jag vill ta upp reservation 3, till vilken jag passar på att yrka bifall.

Det bor i Stockholms län mellan 75 000 och 85 000 finskspråkiga, och frågan om en förmedling av finska TV-program från Finland till Sverige har nu diskuterats i några decennier. Redan 1965 träffades en överenskommelse mellan Finland och Sverige om att man skulle vidta åtgärder för att förbättra mottagning av televisionsprogram länderna emellan. Man har t. ex. på Åland möjlighet att se de svenska programmen via en sändare på Väddö. Sverigefinlänarna i Stockholmstrakten borde ha fått motsvarande förmån för länge sedan på samma enkla sätt.

Jag började redan 1980 att motionera om att man skulle skapa en sådan möjlighet genom en sändare på Åland samtidigt som frågan togs upp av moderater i Stockholms kommunfullmäktige. Jag har sedan dess ett par gånger återkommit i frågan, senast nu under allmänna motionstiden, och

denna gång tillsammans med kolleger från centern och folkpartiet. Motionerna har regelmässigt avslagits.

Det kan nu – 1985 – ligga något i vad statsrådet Göransson anför, nämligen att vi så småningom får Sverigefinländarnas behov väl tillgodosedda med Tele-X. Vi ser den bildligt talat skymta vid horisonten – kanske också Nordsat. I så måtto har mina krav på finska TV-program i östra Sverige år från år förlorat något i aktualitet, även om jag tycker att det är litet svagt av skiftande majoriteter att ständigt hänvisa till svårigheten att tekniskt och juridiskt lösa problemen. Det är de obotfärdigas förhinder.

Att vi nu från borgerligt håll går så långt som till en reservation i frågan beror på de motsatta besked som lämnats från socialdemokratiskt håll. För någon månad sedan kunde jag i en stort uppslagen artikel i min lokaltidning läsa att ingen mindre än statsministern utlovat finska TV-program i Östsvrige, under förutsättning att socialdemokraterna också efter hösten innehar regeringsmakten. Artikeln följdes upp med intervjuer av finska organisationsföreträdare, som hälsade beskedet med tillfredsställelse. Också andra större tidningar redovisade statsministerns uttalande. Döm om vår förvåning när såväl statsrådet Göransson i ett frågesvar som utskottsmajoriteten avvisar just detta krav från vår sida.

Det förhållandet att inte alla finskspråkiga i hela Sverige kan få del av sådana sändningar som vi talar om är inget skäl att inte göra det bästa av lokala förhållanden, och Olof Palmes besked gäller uttryckligen östra Svealand.

Hur vill egentligen utskottsmajoritetens företrädare Tyra Johansson förklara de här fataliteterna?

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om kulturutskottets betänkande 12.)

Anf. 13 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera kulturutskottets betänkande 12 om idrott, rekreation och turism.

I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för punkterna 1 och 2.

Idrott, rekreation och turism

Anf. 14 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! I kulturutskottets betänkande 1984/85:12, som vi nu skall behandla, hävdar den socialistiska majoriteten plus centerpartiet att den nuvarande ordningen för anslagsgivning för de s. k. främjandeorganisationerna bör bibehållas.

Man hänvisar till idrottsutredningen från 1969, fru talman – jag sade 1969 – och kör därmed, än än gång, över önskemålen från de främjandeorganisationer som har önskat bli lösgjorda från anknytningen till riksförbundet.

Utskottet har i år behandlat en motion från folkpartiet om ett sådant lösgörande. Tidigare motioner från moderata samlingspartiet har behandlats på samma sätt från majoritetens sida. Man visar ingen förståelse för organisationernas önskan att bli befriade från Riksidrottsförbundets eventuella påverkan på bidragen. Att Riksidrottsförbundet endast lägger fram förslag och att regeringen skulle ha det slutliga avgörandet är endast *formellt* riktigt.

Vid en fråga till ansvarig person inom Riksidrottsförbundet, om regeringen någon gång ändrat Riksidrottsförbundets förslag beträffande bidragsfördelningen till främjandeorganisationerna, fick jag ett klargörande svar. Detta hade vid den tidpunkten inte skett någon gång. Således är förhållandet sådant som vi hävdar. Riksidrottsförbundet påverkar bidragen, och därmed uppstår bl. a. den risk för konkurrens mellan idrott och andra former för friluftsliv och friskvård som vi ville undvika.

Slutsatsen, fru talman, kan endast bli att de organisationer som vill frikopplas från Riksidrottsförbundet skall kunna beviljas detta. Det synes mig mer än märkligt att det demokratiska Riksidrottsförbundet inte av egen kraft hävdar desamma.

Därmed, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation 1 i KrU:s betänkande 1984/85:12.

Anf. 15 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag ber att få instämma med Elisabeth Fleetwood när det gäller den första reservationen.

Jag vill också yrka bifall till reservation 6. I folkpartiet anser vi att regeringen har behandlat kravet från Svenska turistföreningen alltför snålt. Det är viktigt att man i positiv anda kan pröva frågan om kapitalförsörjningen för de fjällanläggningar som Turistföreningen driver. Det är framför allt viktigt att de anläggningarna också i framtiden kan drivas enligt den filosofi om låga priser och relativ avsaknad av lyx som hittills har karakteriserat dem. Vi har därför yrkat att ytterligare 200 000 kr. skall anslås till Turistföreningen.

Anf. 16 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Jag skall yrka bifall till tre vpk-reservationer – om kommersialiseringen av idrotten och om tipsmedlens användning för idrottsrörelsen.

Idrotten betyder ju oerhört mycket för vår ungdom. Den kan befördra folkhälsan och den kan minska utslagsmekanismerna.

Om idrotten hade en annan innebörd, om den verkliga skulle befördra folkhälsan, skulle den kanske inte se ut som den gör i dag, nämligen så att den inte befördrar vänskap mellan dem som utövar idrotten. Därför anser vi att kommersialiseringen av idrotten skall upphöra. I tre reservationer har vi föreslagit detta, och jag yrkar bifall till dessa tre reservationer.

Anf. 17 ANDERS NILSSON (s):

Fru talman! Anslaget till idrotten höjs i årets budgetproposition med 17 milj. kr. till sammanlagt 205,5 milj. kr. Det är för andra året i rad en mycket kraftig höjning. Trots ett ansträngt budgetläge har det varit möjligt att göra en så stor ökning.

Skälet till denna generositet är de betydelsefulla insatser som idrottsrörelsen gör i vårt samhälle. Det är en imponerande bredd idrottens organisationer kan redovisa, med över två miljoner aktiva. Det är också en folkrörelse som är stadd i utveckling och som målmedvetet arbetar på att ytterligare stimulera fler till idrott och motion. De problem som med nödvändighet uppstår i en så omfattande och varierad verksamhet som idrottsrörelsen möts med öppna ögon och en god vilja att komma till rätta med bekymren. Jag skall senare återkomma till en del av de svårigheter som idrottsrörelsen kan möta.

Till betänkandet har fogats fyra reservationer som berör anslagen till idrotten. Jag vill göra några kommentarer till dessa.

I den första reservationen, från moderaterna och folkpartiet, föreslås att anknytningen mellan främjandeorganisationerna och Riksidrottsförbundet i vad gäller bidragsfördelningen skall upphöra. Det är en fråga som under flera år aktualiserats, i år av en folktoppartistisk motionär. Skälet för den förändring som reservanterna önskar är risken för konkurrens mellan idrott och andra former för friluftsliv och rekreation.

Utskottet ser det som angeläget att tona ner konkurrenssituationen. Den förefaller synnerligen konstruerad, och rimligen är beröringspunkterna och de gemensamma intressena mellan främjandeorganisationerna och Riksidrottsförbundet långt större. I stället bör vi poängtera samarbetet. Det finns många områden där gränserna mellan främjandeorganisationernas och specialförbundens verksamhet är flytande.

En del av främjandeorganisationerna har en rent praktisk nytta av de basresurser Riksidrottsförbundet förfogar över. Bl. a. sker det när det gäller ledarutbildningen.

Utskottet finner inte heller nu något skäl att frångå sin tidigare linje. Reservation 1 avstyrks alltså.

I olika sammanhang, inte minst i kammardebatterna de senaste åren, har vi socialdemokrater betonat idrottsrörelsens karaktär av en självständig och fristående folkrörelse. Den är väl uppbyggd organisatoriskt. Den förfogar över tiotusentals kunniga, insiktsfulla och ansvarsmedvetna ledare. Den bärs upp av ett utomordentligt stort folkligt stöd både i vad gäller aktivt deltagande och förståelse för idrottens betydelse för speciellt barn och ungdomar och deras fostran.

Det är ändå så att det ofrånkomligen finns problem i en så stor rörelse. Dopingfrågan är ett, kommersialiseringen ett annat, möjligheterna att kombinera elitidrott med studier eller arbete ett tredje och ekonomiseringen av barn-, ungdoms- och breddidrott ett fjärde.

Fördelen med idrottsrörelsens starka ställning som folkrörelse ligger i att rörelsen själv är medveten om dessa problem och på ett framgångsrikt sätt

finner vägar att möta dem. Problemen diskuteras inom rörelsen, och åtgärder sätts in för att komma till rätta med svårigheterna. För närvarande arbetar idrottsrörelsen med ett treårigt utvecklingsarbete, som koncentreras till sex olika områden. Ett av dessa områden omfattar utvecklingen av idrottens ekonomisering. Där tas upp frågan om idrottens samverkan med myndigheter och näringsliv. Inte minst skall sponsorverksamheten belysas.

Vi kan också notera att idrottsrörelsen själv är synnerligen angelägen att slå vakt om ställningen som en suverän folkrörelse.

Jag har, fru talman, tagit upp dessa principiella frågor med anledning av vpk:s reservationer. Utskottet har en utomordentligt stor tilltro till idrottens förmåga att själv hantera sina problem. Det finns mot den bakgrunden inte anledning att bifalla reservationerna 2 och 4.

Det finns inte heller skäl för ett bifall till reservation 3 angående tipsmedlens användning. Kraven på stöd till idrotten måste vägas vid varje budgettillfälle också mot andra angelägna ändamål.

Det är också värt att notera att den uppläggnings anslagen till idrotten fått i årets budget överensstämmer med de avväganden som Riksidrottsförbundet gjort. Det gäller satsningarna på kvinnlig idrott, invandraridrott och handikappidrott. Dit hör också det anslag på 2 miljoner som anvisats för åtgärder mot dopingen. Riksidrottsförbundets ordförande har också i en signerad ledare i Svensk Idrott uttalat sin tillfredsställelse över regeringens anslagsförslag och dess inriktning.

I propositionen anger departementschefen en rad argument för statens stöd till idrotten. Han tar upp den breda uppslutning idrottsrörelsen har, mer än två miljoner aktiva. Friskvårdsarbetet betonas, och den betydelse idrotten har för barn och ungdomar poängteras. Han framhåller motionsidrottens betydelse och gör konstaterandet att elitidrotten trots allt är en liten del av den totala idrotten i vårt land.

Det bör mot den bakgrunden stå klart att det ur samhällssynpunkt är idrottens karaktär av massrörelse och dess betydelse för barn och ungdom samt folkhälsosynpunkter som främst motiverar ett så kraftigt stöd från samhällets sida. Det innebär naturligtvis inte någon motsättning mellan elitidrott och motionsidrott. Tvärtom, det är två inriktningar av samma verksamhet som kompletterar varandra.

Det finns emellertid, ur perspektivet av idrotten som en folkrörelse som samlar många aktiva, anledning att ta upp frågan om förutsättningarna för de många föreningarnas möjligheter att bedriva sin verksamhet i framtiden. Idrotten är ju inte bara beroende av de anslag som ges under jordbruksdepartementets huvudtitel. Inte mindre än ca 70 miljoner av det lokala aktivitetsstödet går till idrottsorganisationerna.

När moderaterna i en motion föreslår att det stödet skall avvecklas, innebär det ett dråpslag mot just idrottsrörelsens satsningar på barn och ungdom. Det ger negativa effekter av flera slag. Dels går idrottsrörelsen miste om ca 70 milj. kr., dels måste, om verksamheten skall bedrivas på en oförändrad nivå, stora insatser göras för att skaffa fram motsvarande belopp på andra vägar.

Det innebär att ledarinsatser som nu görs i verksamheten på det idrottsliga planet i stället måste inriktas på att skaffa pengar. Det innebär också en uppenbar risk att kommunerna finner anledning att minska sitt stöd till idrotten, och det vore katastrofalt. Men det kan för den kommunalt förtroendevalde ligga nära till hands att fråga sig: Varför skall vi stödja en verksamhet som staten inte anser vara värd några penningar?

Idrottsrörelsen har också uppmärksammat det här hotet. Såväl från Riksidrottsförbundet som från regionala och lokala organisationer har protesterna strömmat in.

Jag är medveten om, fru talman, att detta anslag kommer att diskuteras i kammaren vid ett senare tillfälle. Men det finns i en övergripande diskussion om statens stöd till idrotten allt fog för att nämna detta hot mot idrottsrörelsen. Om det moderata förslaget skulle genomföras, förändrar det på ett avgörande sätt förutsättningarna för idrottsrörelsens verksamhet i hela landet, och det är en förändring till det sämre, milt sagt.

Jag vill avslutningsvis konstatera att regeringen under de senaste åren gjort en rejäl satsning på idrottsrörelsen. Det är en satsning som blir än mer markerad mot bakgrund av den strama budgetbehandling som kommit många andra områden till del. Orsaken är givetvis det stora värde som ligger i idrottsrörelsens verksamhet. Det finns all anledning att på alla nivåer i samhället slå vakt om denna verksamhet och bädda för bra förutsättningar även i framtiden.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 18 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik:

Fru talman! Anders Nilsson framhöll vikten av en självständig och fristående idrottsrörelse, och det tycker vi moderater är mycket bra. Men jag skulle då vilja ställa frågan till Anders Nilsson: Hur kommer det sig, mot den bakgrunden, att Anders Nilsson och socialdemokraterna liksom centerpartiet vill fränkänna främjandeorganisationerna deras rätt att stå fria från Riksidrottsförbundet? De anser ju att deras arbete och deras effektivitet som publikdragande organisationer i friluftslivets tjänst skulle främjas om anknytningen till RF upphörde.

Jag hoppas att Anders Nilsson kan ge mig ett svar omedelbart.

Anf. 19 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Fru talman! Vi tycker från vpk att den ekonomiska satsning som görs med 205 milj. kr. till Riksidrottsförbundet för nästa budgetår är bra. Den snikenhet som har präglat tidigare handläggning är nu borta.

Men det här räcker ju inte. Det finns problem inom idrotten, precis som Anders Nilsson pekade på, och vi tror inte att idrottsrörelsen ensam kan klara av de starka intressen som den har att brottas med.

Vi menar att två åtgärder måste vidtas. För det första måste de pengar som satsas av storföretagen gå in i en fond och fördelas rättvist inom idrottsrörelsen. För det andra skall tipsmedlen gå till idrotten. Volvo, Kodak, Stora

Kopparberg och andra företag skall inte få satsa pengar hur de vill och därmed bestämma idrottens villkor, men det är ju detta som händer just nu. Därför är denna fond, som vi kallar det, nödvändig. Företagen visar ju att de har pengar, och de säger ibland i samband med sina ideella anslag att de inte skall blanda sig i idrotten. O. K., sätt då in pengarna i en fond så att idrottsrörelsen och samhället kan fördela dem riktigt, bl. a. till breddidrotten. Då får vi se om företagen är intresserade av att satsa några pengar.

Dessutom måste väl ändå samhället se till, att tipsmedlen går till idrotts- och friluftsliv i vidare mening än nu – nu är det bara småsmulor som går dit – så att kommunerna kan få bidrag till idrottsanläggningar, så att vi kan satsa på breddidrott i stort, på småklubbar, och kvinnoidrott och handikappidrott. Trots att man stöder dem är det ändå för litet som satsas på handikapp- och kvinnoidrotten och på breddidrotten i stort. Det saknas ju pengar till ledarna, Anders Nilsson. Det är därför vi har lagt de här tre reservationerna, som betyder ett verkligt stöd till breddidrotten framöver.

Elitidrotten är en stimulans för breddidrotten, för massrörelsen. Om den förvrids så som det sker i dagens samhälle, kommer det också att återspegla sig i massrörelsen, och det gör det just nu. Jag tycker att socialdemokraterna tar alldeles för lätt på denna insikt om att det finns problem när de säger att dem skall idrottsrörelsen själv klara av. Anders Nilsson och socialdemokraterna borde vara klara över att det även inom idrottsrörelsen finns intressen som vill ha de kommersiella krafterna kvar.

Anf. 20 ANDERS NILSSON (s) replik:

Fru talman! Till Elisabeth Fleetwood vill jag säga att vi i andra sammanhang, när det gäller ungdomsorganisationerna, har konstaterat att bidragsgivningen på många områden kommer från flera olika håll. Bidragen ges faktiskt på så många olika sätt att det blir svåröverskådligt. Vad finns det då för anledning att splittra upp ytterligare ett område?

I Riksidrottsförbundets styrelse finns det två ombud för regeringen som har till speciell uppgift att bevaka just främjandeorganisationernas intressen. Enligt vad jag har tagit del av är det sed att styrelsen vid bidragsgivningen tar hänsyn till de bedömningar som ombuden har gjort beträffande anslagen till främjandeorganisationerna.

Det bör naturligtvis vara ett värde med en sammanhållen syn på idrotten – såväl elitidrott som vanlig tävlingsidrott, motionsidrott och rekreativ verksamhet av den typ som främjandeorganisationerna bedriver. En delad bidragsgivning skulle öka avståndet mellan de här företeelserna och skärpa splittringen. Det kan inte vara en rimlig utveckling.

Till Lars-Ove Hagberg vill jag säga att jag nu under några år har lyssnat till vpk:s kritik av idrottsrörelsen, som har kommit tillbaka årligen på ungefär samma sätt. Vad är det som har hänt under den tiden? Jo, antalet aktiva inom idrottsrörelsen har ökat, kvinnoidrotten har vuxit så att t. ex. damfotbollen är den näst största bollsporten. Antalet handikappade och invandrare som idrottar har ökat, och motionsintresset har vuxit i hela landet. Det är en utveckling som har gått i den riktningen att ungdoms- och breddidrotten har

ökat, och det har skett under de år då ni kontinuerligt har riktat kritik mot kommersialisering och elitänkande inom idrotten. Det är alltså en utveckling som har gått stick i stäv med er kritik.

Anf. 21 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik:

Fru talman! Anders Nilsson talar om svåröverskådlighet när det gäller bidragsgivningen och tycker att Riksidrottsförbundet därför skall stå kvar som den överordnade organisationen. Jag förstår att Anders Nilsson och socialdemokraterna har den synpunkten, för det är ju centralisering man är ute efter. Det är meningen att man skall kunna kontrollera de här organisationerna. Jag kan däremot inte förstå hur Anders Nilsson kan anse att han själv och hans partikamrater bättre skall kunna bedöma vad som främjar dessa organisationer än de kan göra själva. De har ju i flera år hävdats att de vill stå fria.

Jag sade i mitt första inlägg, fru talman, att jag vid en rak fråga till en av representanterna fick veta att det aldrig hänt att regeringen ändrat på Riksidrottsförbundets förslag. Är det så att man, som man nu tycker inom organisationerna, vill gå in direkt, måste det bero på att man anser att man skulle kunna nå ett bättre resultat.

Anf. 22 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Fru talman! Jag skall inte alls bestrida att motionsintresset har ökat. Jag har aldrig gjort det tidigare heller. Vad vi inom vpk hela tiden har påstått är att motionsintresset, med de föreliggande premisserna, förvirrats åt ett visst håll. Jag kan aldrig tänka mig att Anders Nilsson är alldeles okunnig om vad som händer med ungdomskullarna, hur elitidrotten påverkar sättet att motionera och hur den inverkar på vänskapen, kamratskapen och samvaron – någonting som är den grundläggande idén med idrotten – till förmån för elitänkande, egoism, ambitionen att slå sig fram och vara störst, bäst och först hela tiden. Det är de intressena och den inriktningen som gör sig starka inom idrotten, även inom breddidrotten. Det är en beklagensvärd utveckling, som socialdemokraterna borde se allvarligt på, i stället för att till varje pris försvara den nuvarande utvecklingen.

Vi säger att det är bra med denna satsning i dag, men det är väl ingen tillfällighet att stora företag försöker slå mynt av idrotten. Vad betyder, när det gäller friidrottslandslaget, Kodak-inslaget vid OS 1988? Vad är det utslag av? Inte är det väl omtanke om idrottsmän och om idrotten! Nej, det är säkert ett eget intresse, man vill slå mynt av idrotten.

Vad får detta för konsekvenser för dem som skall idrotta i andra grenar? Det gäller inte bara friidrott och annan arenaidrott. Att hävda just den här typen av idrott gör att andra idrottsgrenar, alltså de som inte är publika idrotter i dag, inte får det som de egentligen borde få. Att denna del, den verkliga breddidrotten, inte får av de pengar som finns i samhället och av tipsmedel är vad vi påtalat, eftersom större resurser är nödvändiga för att bryta denna utveckling. Det är verkligen med djupt beklagande jag återigen konstaterar att socialdemokratin inte vill se att det här är ett problem. Man

känner sig nöjd med att höja anslaget till Riksidrottsförbundet med några miljoner, men det stora strukturella problemet bryr man sig inte om. Det kan inte vara så enkelt som att bara säga att det här klarar idrottsrörelsen själv, eftersom idrottsrörelsen är en spegel av de krafter som finns i samhället. Då måste åtminstone arbetarrörelsen på något sätt hjälpa idrottsrörelsen och sådana krafter inom idrottsrörelsen som exempelvis småklubbarna för att ställa det hela till rätta igen.

Anf. 23 ANDERS NILSSON (s) replik:

Fru talman! Elisabeth Fleetwood sade i sin senaste replik att regeringen inte någon gång ändrat på de förslag som Riksidrottsförbundet framställt när det gäller anslagsgivningen till främjandeorganisationerna. Det är mycket möjligt, för det är väl sannolikt att det har varit kloka och förståndiga förslag som Riksidrottsförbundet har kommit med. Men när det gäller storleken på anslagen vill jag erinra om att idrottsrörelsen de senaste budgetåren fått en procentuellt sett mycket stor höjning från riksdagen och regeringen. Det var över 10 % förra året och även detta år – jag tror att det är 13 %. Det är betydligt mer än många andra organisationer har fått.

Jag undrar: Kan Elisabeth Fleetwood verkligen ställa garantier för att det vid delad anslagsgivning verkligen skulle bli lika bra tilldelning av pengar till främjandeorganisationerna som under de senaste två åren?

Till Lars-Ove Hagberg vill jag säga att vår tilltro till Riksidrottsförbundet tydligen är betydligt större än vpk:s. Visst har jag i mitt inlägg pekat på de problem som vi är överens om finns här, men jag har velat påpeka dels att de ändå är marginella problem i en så stor rörelse, dels att idrottsrörelsen är så stark att den själv kan klara av dem.

Sedan kan jag inte underlåta att påpeka att jag tycker det ligger en motsättning i vpk:s argumentation. Först lägger man ned stor kraft på att argumentera mot kommersialismen och vill ha en utredning om dennas effekter osv. Man är kritisk till näringslivets stöd till idrotten. Å andra sidan vill man inrätta en fond för att ta hand om dessa pengar. Jag tycker att det här inte riktigt går ihop.

Förste vice talmannen anmälde att Elisabeth Fleetwood anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 24 JAN HYTTRING (c):

Fru talman! I motion 1497 av Kerstin Göthberg m. fl. pekar vi från centerns sida på de möjligheter som finns till samarbete för att få en så effektiv marknadsföring som möjligt av Sverige utomlands. Av utskottets redovisning av gjorda eller nu pågående marknadsföringsinsatser för att öka andelen utlandsturister framgår att Sverige deltar i en stor mängd mässor och säljkonferenser. Det finns även ett brett samarbete med företag som har anknytning till turistbranschen. Jag tycker att utskottet har gjort en utmärkt redovisning av Sveriges turistrådsarbete.

För en effektiv marknadsföring måste man ständigt söka nya, oprövade

metoder. Vi har i vårt land många bra industriföretag med vittomfattande affärskontakter utomlands. Jag efterlyser ett bättre samarbete med dessa företag.

Mitt personliga intryck av de många turistmässor jag själv besökt är att mångfalden av utställare vid ett och samma tillfälle inom en bransch gör det svårt för publiken att uppmärksamma just Sverige. Genom ett utökat samarbete med industriföretag skulle vi få tillgång till nya marknadsföringskanaler och kunna vara med på andra typer av publika mässor.

I ett särskilt yttrande erinras om centerns ställningstagande till branschstudier och strukturplan vid behandlingen av regeringens turistproposition under föregående år. Vi i centern vidhåller att branschstudier är normala arbetsuppgifter för Sveriges turistråd. Riksdagens majoritet har beslutat att industriverket skall utföra en sådan studie. Nu är risken uppenbar för en handlingsförlamning i arbetet med angelägna turistsatsningar.

Planeringen för Branäsprojektet har pågått i många år. Det är en angelägen satsning för både turismen och sysselsättningen i norra Värmland. Skall nu många planeringsår bli ännu fler genom ett omfattande utredningsarbete med branschstudier från industriverkets sida? Intressenterna i Branäsprojektet har ännu inte fått besked från industriverket. I Värmland kräver vi nu ett snabbt besked, så att byggandet av Branäs kan komma i gång.

Fru talman! Reservation 5 är inte längre aktuell, efter riksdagens beslut i anslutning till jordbruksutskottets betänkande 1984/85:26. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna 1, 2, 3, 4 och 6.

Anf. 25 MAJA BÄCKSTRÖM (s):

Fru talman! När det gäller Branäsprojektet – jag skulle gärna vilja börja med det – förhåller det sig på det sättet, att provningarna görs löpande när man kommer in med ansökan. Det skulle faktiskt kunna tänkas ske redan i vår.

Fritiden och vad man gör med den blir allt viktigare för människor.

Vi som politiker måste nog inse att detta kräver ett stort, samlat arbete kring dessa frågor. Det har för all del nästan blivit "inne" bland lokal- och regionalpolitiker av alla schatteringar att ta turistfrågorna till sina hjärtan. I och för sig är detta naturligtvis mycket positivt. Men kan det inte lura en fara bakom all optimism och entusiasm?

Turismen omsätter i dag nästan 35 miljarder kronor per år. Det är nästan hälften av den totala fritidskonsumtionen i vårt land. Den sysselsättningsmässiga effekten av näringen är beräknad till 120 000 årsarbeten. Inflödet av utländsk resevaluta ligger kring 8 miljarder kronor.

Många satsar på utländsk turism. Jag frågar mig om det sker med realism och verklig eftertanke. Är det vettigt att varje kommun, som säger sig besitta självaktning, skall ge sig ut på den internationella marknaden med "sin" produkt, att var och en för sig försöker sälja sig på den utländska marknaden? Jag hoppas verkligen att ingen känner sig "trampad" av mina frågeställningar, men nog är det något att verkligen fundera över.

Kan det vara så att fortfarande alltför få inser att samarbete över större

regioner är en nödvändighet? Säkert vill det till att eventuellt revirtänkande hos dem som arbetar med turism "må få fara och flyga" och att man försöker se över de gränser som bara vi bofasta är medvetna om. Den semestrande resenären vet ofta inte om, när han eller hon passerar kommun- eller landskapsgränser.

Inte minst då det gäller utlandsturismen tror jag att många kommuner och landsting kan bli smärtsamt medvetna om sanningen i det jag nu har sagt. De kan med andra ord få lära sig inse att aldrig så välskötta marknadsföringskampanjer får ytterst liten effekt, om ens någon, om inte ett samarbete sker. I väldigt många fall tror jag t. o. m. att det krävs rikskampanjer – Sverige är fantastiskt. Här har Sveriges turistråd en viktig roll att spela. Den ovanligt utförliga redovisning som utskottet i betänkandet ger av turistrådets marknadsföringsinsatser visar att turistrådet med initiativkraft har tagit itu med arbetet efter förra årets riksdagsbeslut om turist- och rekreationspolitiken. Kulturutskottet kommer med intresse att följa rådets arbete i detta och i andra avseenden.

Tänk vad det skall gå att göra. Vårt land har unika förutsättningar för turism och rekreation. Vi har begåvats med en natur, som ger upplevelser året runt: fjäll, hav, skogslandskap, urskogar, kultur- och odlingslandskap. Miljön är förhållandevis vänlig mot människor, och visst finns här god plats för permanentboende och gäster, både inhemska och utifrån kommande. Vi har än så länge frisk luft och friskt vatten – åtminstone sett i förhållande till många andra länder – och vi har vår unika allemansrätt. Det sades förra året – och jag upprepar det i år – att den statliga turist- och rekreationspolitiken skall hjälpa oss att på bästa sätt ta till vara dessa goda förutsättningar.

De motioner som vi nu har att behandla angående turism- och rekreationsområdet rör statliga insatser för turism inom vissa län, kapitalförsörjningen till Svenska turistföreningen, problemen med gränsdragningen mellan turistföretag och stat/kommun, en effektivare marknadsföring i utlandet av Sverige såsom turistland samt ett eventuellt svenskt medlemskap i WTO.

Utskottet tillstyrker förslagen i jordbruksdepartementets proposition 1984/85:100 bil. 11 med undantag för en mindre ändring såsom en följd av regeringens förslag i propositionen om fritt handredskapsfiske. Det får med ett visst mått av glädje sägas att det råder bred majoritet kring det mesta i betänkandet. Då det gäller turist- och rekreationspolitiken finns två reservationer, nr 5 och 6.

Eftersom riksdagen har bifallit jordbruksutskottets betänkande om fritt handredskapsfiske – och därmed avslagit reservationen 1 i betänkandet – har reservationen 5 i kulturutskottets betänkande fallit. Reservationen innebar ett fullföljande från de borgerliga partiernas sida av deras ställningstagande till handredskapsfiske.

Reservationen 6 av folkpartiet avser fjällturismen och då framför allt kapitalförsörjningen till STF:s anläggningar. I denna fråga tror jag inte att det är så stor skillnad mellan utskottsmajoritetens och reservantens uppfattning.

Utskottet har uttalat att Sveriges turistråd skall ha en diskussion med STF

om föreningens bidrag och att de frågor som motionärerna aktualiserar beträffande kapitalförsörjningen till STF kommer att behandlas i samband därmed.

Majoriteten anser att dessa överläggningar inte bör föregripas. När överläggningarna slutförts får resultatet av dem bli avgörande för om regering och riksdag skall göra ytterligare insatser på området.

Jag tror att även utskottets majoritet har en positiv grundsyn på problemen. Men det finns inte anledning att i nuvarande läge skriva ut några växlar på framtiden.

Jag yrkar avslag på reservationen nr 6 och bifall till utskottsmajoritetens förslag.

Fru talman! I början på mitt anförande sade jag att fritiden och vad man gör med den blir allt viktigare för människorna. Detta är säkert helt riktigt, och med utgångspunkt i detta faktum kan det sägas att ett både värdefullt och spännande arbete väntar för samtliga intressenter.

Det finns många frågor för dem att angripa och lösa. Kommer man att lyckas med att sprida semestrarna? Kommer semesterchecken? Skall man klara att förbättra kunskapsunderlaget när det gäller utvecklingen inom turism- och rekreatiönssektorn – "strukturplanen"?

Skall det gå att öka attraktiva turistorters tillgänglighet? Kan man öka stödet till service och infrastrukturen i turistorterna? Hur kommer det att gå med rådgivningen regionalt och lokalt? Hur blir det med de "gemensamma tagen"? Skall det bli en bra inriktning på stimulansen vad gäller idé- och produktutvecklingen? Hur blir det med forskningen?

Även om det är viktigt att vi får svar på dessa och många andra frågor får man inte glömma den övergripande inriktningen: hälsa och välbefinnande samt tillgänglighet för de många, dvs. en fortsatt strävan att nå de sociala målen i fritidspolitikén.

Fru talman! Det här blev måhända många funderingar, men ämnet inbjuder verkligen till det. Nästa år har vi kanske en del av svaren på de frågor som jag har tagit upp.

Jag ber till sist att få yrka bifall till hemställan i utskottsbetänkandet i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 26 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c):

Fru talman! Jag kommer att tala för motion 1819, som handlar om professionell boxning. När Elving Andersson och jag skrev denna motion visste vi att den skulle väcka en viss uppmärksamhet. Det är nu 15 år sedan förbudslagen antogs, och den debatt som då fördes är kvar i mångas medvetande. Jag har på senare tid blivit kontaktad av ett flertal personer som varit för resp. emot ett upphävande av lagen om förbud mot professionell boxning. Ute i samhället tror jag att det finns en klar majoritet för vår motion. De som rent tekniskt är insatta i frågan förstår inte konsekvensen i lagstiftningen, enligt vilken professionell boxning anses så farlig att förbud måste råda men amatörboxning bedöms som acceptabel.

I första lagutskottets utlåtande från 1969 kan man läsa att professionell

boxning är hälsofarligare än amatörboxning – bl. a. används lättare handskar, matchtiden är betydligt längre, och karriären är tämligen lång. Proffsboxare riskerar således att träffas av fler och hårdare slag mot huvudet än amatörboxare. Utskottet undviker helt att omnämna att professionella boxare i regel går betydligt färre matcher än amatörer. Antalet träffar borde därför inte utgöra argument för ett förbud.

Den nordiska kommittén som utredde boxningens skadeverkningar på 1960-talet konstaterade att hälsorisker fanns vid utövande av boxning, men kommittén förordade inget förbud utan föreslog nya säkerhetsföreskrifter i 16 punkter gällande både professionell boxning och amatörboxning.

Första lagutskottet tog ingen hänsyn till förslagen, och dåvarande departementschefen konstaterade att det får anses verklighetsfrämmande att räkna med att sådana omfattande säkerhetsföreskrifter som kommittén hade föreslagit skulle kunna genomföras för proffsboxningens del. Den slutsatsen från departementschefens sida var troligen av avgörande betydelse för propositionens tillkomst och därmed förbudslagens införande.

I motion 1819 utgår vi från att samma regler skall gälla vid professionell boxning som vid amatörboxning inom vårt lands gränser. Denna vår viktiga motivering har kulturutskottet bemött med historik från riksdagsdebatterna 1969, och man kan fråga sig varför. Fru talman! På denna punkt vill jag få en godtagbar förklaring från utskottets talesman.

När lagen antogs 1969 fanns det inte någon aktiv proffsboxare i vårt land. Således kunde det inte vara någon överhängande fara för svenska medborgare. Lagen infördes troligen i avskräckande syfte. I riksdagsdebatten 1969 framfördes farhågor för att svenska medborgare som ville boxas professionellt kunde söka sig utomlands. Detta är också vad som har skett. Lagen tvingar nu svenskar utomlands, och den svenska idrottsrörelsen har ingen möjlighet att kontrollera och påverka.

Boxningsförbudet har troligen inte förhindrat en enda svensk boxare som haft viljan och förmågan att vara professionell boxare från att utöva detta yrke. Jag vill däremot hävda att förbudslagen har ökat riskerna för svenska medborgare på grund av att boxarna i dag måste uppträda utomlands där säkerhetsbestämmelserna kan vara av sämre standard än våra.

Den förråande verkan som boxningen sägs ha på publiken är på intet sätt vetenskapligt bekräftad. Däremot hör man dagligen talas om andra former av verksamhet som påverkar människor till olika våldshandlingar – videofilmer, knark och inte minst alkohol.

I den här boxningsdebatten får man en känsla av att det silas mygg och sväljs kameler. Jag vill därför fråga utskottets talesman var i litteraturen man finner att boxningen är mer förråande än annan kampsport. Kan vi efter 15 års förbud påstå att vi har mindre våld i samhället? Hade vi mer våld under Ingemar Johansson-epoken än i dag? Är det inte tvärtom?

Ytterligare ett skäl till förbud anges, nämligen de ekonomiska intressena. I propositionen från 1969 anses det stötande att boxare och arrangörer kan göra stora ekonomiska vinster på en verksamhet som är inriktad på att åstadkomma skador hos deltagarna. Vidare anser man att avsevärda risker

föreligger också för att arrangörerna och andra som har ekonomisk fördel av boxarens verksamhet skjuter hänsynen till dennes hälsa åt sidan. Slutligen skulle den professionelle boxaren av vinstbegär drivas till att ta allvarliga risker.

För det första vill jag framhålla att inriktningen inte är att åstadkomma skador hos motståndarna. Däremot kan skador uppstå. Detta är något helt annat än den vulgärbeskrivning som utskottet ställer sig bakom. Även i andra sportgrenar finns denna skaderisk både för deltagare och i många grenar även för publiken.

För det andra verkar utskottet vara helt omedvetet om att varje boxare skall ha licens för sin utövning och att noggrann medicinsk kontroll sker. Risken för att boxarens hälsa numera skjuts åt sidan är obefintlig. Att boxare av vinstbegär skulle drivas till att ta allvarliga risker är i så fall inget specifikt för just proffsboxningen. Ett sådant risktagande kan ske dagligen i en mängd samhällsliga verksamheter.

Fru talman! Jag tycker att utskottet lagt ner allför litet arbete på vår motion. Utskottet har i stor utsträckning endast hänvisat till material som togs fram under 1960-talet, ett material som till vissa delar är föråldrat.

Vad kan hända om lagen tas bort? En del tror att vi då får ett slagsmål i varje gathörn. En del samtal som jag fått tyder på den tron. Men så är ingalunda fallet. Vad vi får är en eller två tävlingar per år under ordnade former, där svenska promotorer dels har ansvaret för svenska boxare, dels ansvarar för arrangemanget. På detta sätt elimineras de s. k. osunda ekonomiska intressena, som påstås vara besvärande.

Ett återinförande av den professionella boxningen skulle organisatoriskt innebära att den professionella boxningen handlades av Svenska proboxningskommissionen, som sorterar under Svenska boxningsförbundet. Samma säkerhetsföreskrifter som för amatörboxarna skulle således gälla. Detta skulle betyda att för de svenska proffsboxarna skulle gälla svenska säkerhetsföreskrifter och inte som nu säkerhetsföreskrifterna i det land där boxaren i fråga mer eller mindre slumpvis kommit att hamna på grund av det svenska förbudet.

Fru talman! Med hänvisning till det anförda yrkar jag bifall till det till kammarens ledamöter utdelade yrkandet, som lyder:

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:1819 antar följande

Förslag till

Lag om upphävande av lagen (1969:612) om förbud mot professionell boxning

Härigenom föreskrivs att lagen (1969:612) om förbud mot professionell boxning skall upphöra att gälla vid utgången av juni månad 1985.

Anf. 27 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Jag ställde i mars månad en fråga till jordbruksministern om han avsåg medverka till att dispens kunde medgivas för arrangerandet av professionella boxningsmatcher i Sverige. Jag skulle ha fått svar på frågan

den 12 april. Med tanke på att det nu aktuella betänkandet handlar om min fråga tar jag tillbaka denna och vill i stället i den här debatten ge min syn på förbudet mot professionell boxning i Sverige.

Jag yrkar bifall till motion 1819, enligt vilken motionärerna vill upphäva förbudet mot professionell boxning. Ett sådant förbud finns bara i Sverige, Norge och Island. Man kan inte utan viss ironi konstatera att en nyligen genomförd boxningsmatch avseende det professionella tungviktsmästerskapet i Europa gick i Danmark mellan en svensk och en norsk boxare.

Ett stort antal svenskar åkte då över till Köpenhamn för att uppleva det som är förbjudet att uppleva i Sverige. Det är mig främmande att tro att dessa åskådare blev negativt påverkade av den enligt utskottsskrivningen förråande boxningssporten.

Det förbud mot professionell boxning vi har i Sverige anser jag är ett utslag av en förbudsmentalitet, som i praktiken saknar betydelse. Förbudet innebär att professionella boxningsmatcher inte kan arrangeras i vårt land. Däremot kan en svensk amatörboxare söka och erhålla licens i andra länder, vilka i vissa fall kan misstänkas tillämpa en generösare licensgivning än vad vi säkert skulle ha gjort om svenska licenser hade kunnat utdelas.

Det finns, fru talman, ett exempel som visar att en svensk amatörboxare, som fått sin amatörlicens indragen, senare erhållit proffslicens i Danmark.

Det kan inte ha varit en sådan utveckling som vi ville ha när vi införde förbudet. Hade vi haft möjlighet att ge licenser till svenska proffsboxare, skulle de inte, ifall de hade förvägrats licens i Sverige, kunnat ansöka om och få licens i ett annat land.

Vårt förbud har alltså åstadkommit just ingenting. Skall man försöka omsätta effekten av det svenska förbudet till boxningsterminologi, kan man väl säga att det icke har givit några matchpoäng.

Det nu gällande förbudet avser förutom tävlingsmatcher även uppvisnings- och träningsmatcher. Detta har inneburit att ett åtal har väckts mot en boxare för att denne har medverkat i s. k. professionell träningsboxning. Åtalet har underkänts i två instanser, och nu skall det prövas av högsta domstolen. Det finns nog mer än en, fru talman, som blir förvånad över kvaliteten på domstolarnas arbetsuppgifter och som undrar om inte domstolarna har viktigare saker att ägna sig åt.

Det talas om boxningens skaderisker. Självfallet skall dessa inte förnekas, och man skall inte bortse från dem. Men, och det är inte oviktigt: i många andra sporter förekommer skaderisker och skador som vida överstiger vad som inträffar i boxningen. Visst kan man med fog påstå att en del av syftet med boxningen är att skada någon tillfälligt. Men man kan inte hävda att det förekommer mer skador inom boxningen än vad som är fallet inom många andra idrotter, och det är väl trots allt det som i slutändan måste vara det avgörande.

Jag vill än en gång påpeka att om licens för professionell boxning hade kunnat ges i Sverige, skulle vi ha haft möjligheter att utöva en helt annan kontroll än vad som kanske är fallet i de länder där man tillåter denna sportform. Det hade också inneburit att en boxare som inte fått licens i

Sverige inte hade kunnat erhålla en sådan i ett annat land.

Påståendet att boxningen skulle verka förråande på åskådarna kan icke vara försvarbart. Skulle detta resonemang ligga som en grund till förbudet, finns det många sporter som skulle befinna sig i den akuta farozonen. Det finns, fru talman, idrottsgrenar här i landet där åskådarna ibland välter allt och alla. Ändå har man aldrig ifrågasatt dessa idrottsgrenar. Därför skall man inte använda argumentet om förråande inverkan just i samband med boxningssporten, där det nämnda fenomenet inte förekommer.

De träningsprogram som boxare tillämpar kan utan överdrift anses tillhöra de mest allsidiga och fysiskt bästa. Kanske skulle någon gentemot detta vilja säga: O.K., fortsatt med denna träning och syssla i värsta fall med amatörboxning, men inte med professionell boxning! Jag menar dock att detta måste strida mot hela idén med idrotten liksom också mot den mänskliga naturen. De flesta idrottsmän tränar och tävlar för att bli bättre och bättre, och detta anses som fullt naturligt. Man vill i takt med framgångar inom sin sport efter hand mäta sina krafter mot ett mera kvalificerat motstånd. Detta gäller inom de flesta sportgrenar, även inom boxningen. Denna strävan medför också att en del svenska amatörboxare skulle vilja prova sin förmåga som professionella boxare – det är ett naturligt led i deras utveckling.

Jag vill här vidare påpeka att erövrandet av VM-titeln i professionell tungviktsboxning av många anses vara den jämfört med alla andra mest meriterande sportsliga bedriften. Det är därför beklagligt att svenska amatörboxare inte kan erhålla licens i Sverige utan tvingas ansöka om sådan utomlands.

Det finns säkert många i Sverige som anser att professionell boxning borde tillåtas i vårt land. Man kan visa professionella boxningsmatcher på TV, på biografier och på video. Såvitt jag förstår har man ännu inte tänkt förbjuda sådan verksamhet. Det bör kanske påpekas att vi i dessa media dagligen kan se ett s. k. underhållningsvåld som är långt långt värre än vad som kan åstadkommas i en boxningsring. Vårt svenska förbud räddar kanske nattsömnerna hos en del beslutsfattare, men det räddar i praktiken ingen boxare.

Med vårt svenska förbud mot professionell boxning i åtanke var det faktiskt ganska intressant att följa den boxningsmatch i Danmark som jag inledningsvis talade om. Svenska tidningar skrev sida upp och sida ner före, under och efter matchen. I många tidningar behandlades resultatet av matchen på fyra fem sidor. Jag tror inte, fru talman, att det är någon sporthändelse på många år som har fått så stor publicitet i massmedia. Detta måste bero på att redaktionssekreterare och journalister på de olika tidningarna har bedömt denna boxningsmatch som en mycket intressant händelse för svenska folket.

Vi har nere i Malmö en boxare, Håkan Brock, som är mycket framgångsrik som amatör. Han har i tidningar klart sagt ifrån att han vill prova lyckan som professionell. På grund av det förbud vi i dag har i Sverige tvingas han söka sig utomlands för att erhålla sin licens. Vi har i Sverige också en boxare som för

närvarande innehar Europamästerskapet i professionell tungviktsboxning. Men även han boxas på en utländsk licens. Så borde inte vara fallet.

Till sist, fru talman, hoppas jag att denna fråga inte behöver följa någon strikt partilinje, utan att ledamöterna kan rösta efter sin övertygelse. Jag tror att de flesta nog är överens om att förbudet mot professionell boxning är och förblir ett slag i luften.

Anf. 28 ELVING ANDERSSON (c):

Fru talman! Låt mig först instämma i det anförande som Ingvar Karlsson i Bengtsfors höll här tidigare.

Trots att vi sedan ca 15 år tillbaka har ett förbud mot professionell boxning i Sverige har det i flera år förekommit att svenska boxare har deltagit i professionella tävlingar utomlands. Dessa matcher har nästan alltid förlagts till platser mycket nära vårt land, så det har varit förhållandevis lätt för svensk publik att ta sig till arenorna. Det finns alltså flera exempel på professionella boxningsmatcher med svenskt deltagande och svensk publik. Jag vill därför hävda att denna lag om förbud mot professionell boxning har varit och är i det närmaste verkningslös.

Det har under senare tid uppstått en ganska bred politisk enighet om att man skall vara mycket restriktiv med förbudslagstiftning, särskilt i de fall där en sådan lagstiftning kan te sig meningslös eller inte är särskilt verkningsfull. Förbudet mot professionell boxning är en sådan icke fungerande förbudslagstiftning som riksdagen nu har möjlighet att avskaffa.

Det mesta av den kritik som riktas mot vår motion gäller de medicinska riskerna med professionell boxning. När det gäller säkerhetsaspekterna vill jag understryka att det i motionen förutsätts att den professionella boxningen vid ett upphävande av förbudet skall underkastas säkerhetsföreskrifter som är likvärdiga med de regler som i dag gäller för amatörboxningen.

I den s. k. boxningsutredningen ingick två utomordentligt kvalificerade läkare, dels en av Sveriges allra främsta idrottsläkare, överläkare Lars Räf, dels överläkaren vid klinisk-neurofysiologiska laboratoriet på Huddinge sjukhus. Anders Persson, båda docenter. Dessa läkare stod således bakom den slutsats som boxningsutredningen kom fram till efter nära två års arbete, nämligen att det inte fanns några skäl att förbjuda amatörboxning i Sverige.

Det går alltså inte att hävda att det ur medicinsk synpunkt skulle vara farligare med professionell boxning än med amatörboxning. Därför tycker jag att kulturutskottet är inkonsekvent då det inte vill införa förbud mot amatörboxning men bibehålla förbudet mot den professionella boxningen. Jag efterlyser logiken i detta resonemang.

Avslutningsvis vill jag, fru talman, yrka bifall till det av Ingvar Karlsson i Bengtsfors tidigare framställda särskilda yrkandet.

Anf. 29 INGRID SUNDBERG (m):

Fru talman! Först: Kulturutskottet hade att ta ställning till den motion som förelåg och inte till frågan om att förbjuda amatörboxningen.

Människan har använt knytnävarna för att hävda sig ända från den tid då

hon började gå på bakbenen. I mitten av 1700-talet tillkom i England regler för boxningen – hur sådan nävkamp skulle praktiseras – och 1865 formades den moderna boxningen. Till Sverige kom den senare.

Ingvar Karlsson i Bengtsfors har här beskyllt utskottet för att ha använt argument från 1960-talet, och jag skall då redogöra för vad vi haft att redovisa från 1982, 1983 och 1984.

Boxningens medicinska skadeverkningar och frågan, huruvida boxningssporten bör förbjudas i Sverige, har varit föremål för diskussion i riksdagen många gånger under de senaste decennierna, och den professionella boxningen förbjöds 1969.

Svenska läkaresällskapet avgav 1982 ett remissvar när det gällde betänkandet från den utredning som gjorts om svensk amatörboxning och skadeverkningarna, och där anfördes bl. a. följande: Enligt Läkaresällskapets uppfattning kan boxningssporten ej accepteras från medicinsk synpunkt på grund av sin unika inriktning på fysiskt våld mellan de tävlande. – Under de få minuter som står till mitt förfogande saknar jag möjlighet att läsa upp hela remissyttrandet, men jag har det här.

1983 hade Världsläkareförbundet sin 35:e generalkonferens i Venedig. Deltagarna gjorde ett gemensamt uttalande, där de sade att mot bakgrund av risken för allvarliga och obotbara hjärnskador ville man – och jag säger det på engelska – recommend that boxing is to be banned, dvs. man rekommenderade totalförbud mot boxning. Vid Svenska läkaresällskapets Berzeliussymposium 1984 redovisades nya USA-rön om hjärnskador. Och i en artikel som publicerades samma år redogjordes det för en efterundersökning från New York av 18 f. d. elitboxare. 15 av dem var proffs och resten framgångsrika amatörboxare. Medelåldern var 36 år. Resultatet av denna undersökning var sådant, att man klart konstaterade att boxning över huvud taget inte skulle förekomma i fortsättningen.

Utskottet har, som jag sade, tagit ställning till den föreliggande motionen. Vi har mot bakgrund av de nya medicinska rön som framkommit sedan 1969 inte funnit anledning att föreslå att den uppfattning som riksdagen då gav uttryck åt skall ändras.

Jag vill också säga att det blir något av en konfrontation när Ingvar Karlsson i Bengtsfors här varmt talar för att nya regler – amatörsportens regler – skall gälla för proffsboxningen, och Sten Andersson i Malmö samtidigt tar upp frågan om tungvikts-VM i Köpenhamn. Det är väl ändå på det sättet när det gäller professionell sport – vilken sport det än är – att man måste rätta sig efter internationella regler. Skulle vi införa speciella regler eller säkerhetsföreskrifter för proffsboxning i Sverige, så är det inte alls säkert att samma regler skulle tillämpas vid de stora tävlingar som tydligen har det största massmedieintresset – världsmästerskap, Europamästerskap o. d.

Jag vill gärna tillägga att Svenska läkaresällskapet har erinrat om att de hjärnskador som kommit fram och som är direkt relaterade till boxningssporten oftast är obotbara. Man gjorde hos 5 boxare patologiska fynd. 3 hade tecken på organisk skada i form av desorientering, förvirring och minnesför-

lust. 14 av 15 f. d. professionella boxare ansågs ha patologiska neuropsykologiska testresultat. Den rapporten och det faktum att världsmästaren Muhammed Ali numera visar klara tecken på allvarlig cerebral skada sätter fart på den här debatten både i USA och i alla andra länder.

Jag kan inte se något hinder för att svenska boxare skulle kunna få vara proffsboxare utomlands. Vad jag och kulturutskottet upplever som vår uppgift är att i vårt land förhindra att ungdomar i onödan utsätts för mycket allvarliga fysiska skador.

Anf. 30 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c):

Fru talman! Utskottets talesman Ingrid Sundberg talar enbart om läkare och läkares utlåtande när det gäller proffsboxning. Det är klart att det är tacksamt, eftersom den behandling som boxare utsätts för kan medföra skaderisker.

Som vi har sagt tidigare kan sådana skaderisker förekomma i en mängd olika sammanhang, men inriktningen är ju inte att gå ut att skada en medtävlare. Däremot är risken stor att skada kan uppstå. Det är helt givet och jag förnekar inte det. Men jag anser inte att utskottet har varit konsekvent. Man säger att amatörboxningen är acceptabel men att proffsboxningen är så mycket farligare att den måste förbjudas. Det finns ingen konsekvens i utskottets handlande i detta fall. Det går inte att ha speciella regler för proffsboxning, säger fru Sundberg. Jag vill då fråga henne: Har utskottet tagit reda på hur det förhåller sig? Jag ser ingen som helst dokumentation för att så är fallet. Svenska boxningsförbundets ordförande Björn Rosengren har själv sagt att det skall vara samma regler för proffsboxning som för amatörboxning i det här landet om den skall tillåtas. Och jag tror mer på Björn Rosengren än på Ingrid Sundberg i detta fall.

Jag vill hävda, fru talman, att det jag sade inledningsvis om att utskottet inte har lagt ner tillräckligt arbete på vår motion bevisas genom Ingrid Sundbergs framträdande här. Hon förde inget resonemang emot vår motion utan hon redovisade mest medicinska utlåtanden. Med ett annat regelsystem, med de förbättringar som har skett på materialområdet inom boxningen, handskar, huvudskydd, mattunderlag osv. – plus det förhållandet att läkarna har betydligt större befogenheter än tidigare att gå in och stoppa matcher – har säkerheten förbättrats i förhållande till 1960-talet.

Det finns självfallet alltid en risk när två personer boxas för att det kan uppstå en skada, men jag menar att den risken inte är så mycket större i proffsboxningsringen än i amatöreringen att man skall ha ett förbud för proffsboxning.

Anf. 31 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Fru Sundberg talar här om olika undersökningar som gjorts, framför allt utomlands, och anför att man från olika håll ställt krav på att boxningen borde förbjudas. Men man kan inte undgå att bli förvånad när man vet att förbudet mot proffsboxning bara finns i Sverige, Norge och på Island.

Det är inte riktigt rättvisande att jämföra förhållandena med USA. Jag är nämligen övertygad om att de regler som vi skulle ha satt upp om vi hade tillåtit denna boxningsform i Sverige hade varit betydligt skarpare än de regler man har i USA.

Det är helt klart att en av effekterna av den här lagen och det här förbudet är att vi tvingar svenska boxare som vill bli proffs att åka utomlands och söka licensen där. Det exempel jag tog upp är ju direkt skrämmande. En svensk amatörboxare blir fråntagen sin amatörlicens i Sverige. Han söker och får en proffslicens utomlands. Det är effekten av den förbudslagstiftning vi på det här området har i Sverige.

Sedan vill jag säga till fru Sundberg att om vi får möjlighet att arrangera sådana här matcher i Sverige kan vi bestämma hur en boxningsmatch skall arrangeras, vilket underlag mattor osv. skall ha, hur stor en ring skall vara.

Till sist vill jag framhålla något som både fru Sundberg och utskottet blundar för. Visst förekommer det skador i boxning. Men samtidigt förekommer det mycket mer skador i många andra idrotter. Även om man inte har tänkt sig det från början så är det ett faktum. Vi vill inte av den anledningen förbjuda de idrotterna. De skador som skulle kunna tänkas inträffa i Sverige om vi får tillstånd att arrangera proffsmatcher här tror jag är – och förblir – ganska få.

Anf. 32 ELVING ANDERSSON (c):

Fru talman! Ingrid Sundberg lämnade en redovisning av olika medicinska undersökningar. Om jag förstod rätt handlar det dels om undersökningar i samband med amatörboxning, dels om undersökningar gjorda på professionella boxare. Jag upptäckte ingen större skillnad när det gäller resultaten av dessa olika undersökningar.

Vad jag pekar på är den inkonsekvens som finns. Om man har likvärdiga säkerhetsbestämmelser för amatörboxning och professionell boxning så torde det inte vara farligare med professionell boxning. Då får man alltså vara konsekvent. Antingen får man förbjuda både amatörboxning och professionell boxning, eller också får man tillåta bägge. Annars haltar hela lagstiftningen – den blir inkonsekvent. Det var denna brist på logik som jag efterlyste en förklaring till, och det fick jag ingen.

Ingrid Sundberg säger att hon inte har någonting emot att svenska boxare boxas professionellt utomlands. Det är ett något konstigt yttrande, tycker jag. Man hänger upp resonemanget på skaderisker, men skaderiskerna blir ju inte mindre därför att vederbörande boxas utomlands. Det är snarare tvärtom. Eftersom säkerhetsregler och andra regler är liberalare i dessa länder är ju risken för att svenska boxare skadas större om de boxas utomlands än om de kunde göra det i Sverige med svenska regler.

Sedan vill jag också påpeka det som bl. a. Sten Andersson i Malmö var inne på. Visst kan det uppstå skador, men det kan det göra i många idrotter, framför allt i kampsport. Det uppstår skador av olika slag. Ingen sport är väl så omgärdad av säkerhetsföreskrifter som just boxningen. Jag tror att det är en av de kampsporter där skaderiskerna trots allt är minst.

Anf. 33 INGRID SUNDBERG (m):

Fru talman! Jag har först att bemöta anklagelsen att utskottet inte har lagt ned tillräckligt arbete på behandlingen av denna motion.

Låt mig understryka att anklagelsen kan vara riktig i så måtto att ingen av utskottets ledamöter har begärt att vi skulle ha en hearing med aktiva boxare. Inte heller har någon av utskottets ledamöter yrkat bifall till motionen.

I övrigt vågar jag påstå att vi, med tillgång till ett betydligt nyare material än vad som användes vid beslutet 1969, har gett motionen tillbörlig uppmärksamhet. Det har jag också försökt visa i dag.

Jag är något förvånad över inställningen att man just inom boxningsporten skulle kunna ha olika regler för internationella mästerskapstävlingar beroende på i vilka länder tävlingarna äger rum. Bestämmelserna om boxningsringens storlek, underlagets beskaffenhet, handskarnas vikt osv. är vid mästerskapstävlingar desamma vare sig mästerskapen skulle äga rum i Sverige, vilket de alltså inte kan göra om det gäller proffsboxning, eller i annat land.

En annan sak är att boxningen i Sverige är en förhållandevis liten sport. Vi har ca 1 000 boxare, och av dem har endast fem gått mer än 100 matcher. Ingen är äldre än 30 år, och ingen har varit utsatt för knockout mer än två gånger. Blir en svensk amatörboxare utslagen krävs vila i en månad och därefter en neurologisk undersökning. Drabbas han av ytterligare en knockout blir det avstängning i tre månader, och efter en tredje knockout är karriären slut. Det är de regler som gäller i svensk amatörboxning, och dem har riksdagen icke haft att behandla. Det är väl ingen som tror att dessa regler skulle vara internationellt gångbara inom proffsboxningen.

En sak som inte har tagits upp i diskussionen gäller frågan om de pengar som ligger i den professionella boxningen. Det förekommer pengar i många idrotter. Någon tyckte det var märkvärdigt att jag ansåg att en svensk proffsboxare kunde få boxas utomlands. Jag tycker det är mer märkvärdigt att en svensk tennisspelare i världsklass inte har råd att bo i vårt eget land utan av det skälet måste flytta utomlands.

Vi finner inget skäl till att ockra på människors glädje av att se våld genom att införa en typ av ekonomisk ersättning för detta våld, som vi i detta land nu har varit befriade ifrån i 15 år. Jag kan hålla med om att det finns en brist på logik i vad gäller inställningen till amatörboxning kontra proffsboxning. Ändå påstår jag att skillnaden, inte minst mot bakgrund av de ekonomiska satsningar som görs inom proffsboxningen, är enorm. Vidare har utskottet haft att ta ställning till en enda sak, nämligen till motionen i vilken begärs att vi skall tillåta proffsboxning i Sverige.

Anf. 34 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c):

Fru talman! Ingrid Sundberg tror inte att det går att tillämpa samma säkerhetsföreskrifter för proffsboxningen som för amatörboxningen i detta land. Men det är ju sådant som vi beslutar själva. Om en utländsk motståndare inte vill ställa upp mot en svensk boxare enligt dessa regler så är

det O.K. Jag tror dock mer på Björn Rosengren än på Ingrid Sundberg i detta fall.

Alla boxare måste ha en licensbok och genomgå läkarkontroller. Om en boxare anses bli utsatt för skaderisker vid fortsatt boxning avstås han. Det kommer naturligtvis också att gälla för proffsboxare. Men för Ingrid Sundberg verkar det som om proffsboxare lever i en värld för sig där inga som helst regler gäller. Vi har i vår motion försökt förklara att det inte är så. I motionen motiveras detta utförligt. Bl. a. tar vi upp detta med säkerhetsföreskrifterna. Utskottet har inte bemödat sig att ta reda på om det finns möjligheter att tillämpa samma säkerhetsföreskrifter för proffsboxningen som för amatörboxningen. Därmed, fru talman, menar jag att det är befogat att säga att utskottet inte har lagt ner tillräckligt arbete på motionen.

Ockra på att se våld, säger Ingrid Sundberg nästan med tårar i ögonen. Vi får se mycket våld i detta samhälle, vilket jag också var inne på i mitt tidigare inlägg. Det är t. ex. våld i videofilmer i olika slag. Boxning kan också ses på TV, och man kan läsa mycket om den sporten i tidningarna.

Menar då fru Sundberg som moderat att svensk TV och svenska tidningar inte skall få visa resp. skriva om proffsboxning? Ifall fru Sundberg är så rädd om svenska medborgare att hon inte vill att de skall få se detta hemska, borde ju moderaten Ingrid Sundberg förorda att proffsboxning inte får komma fram i någon form här i landet, men det tror jag inte att Ingrid Sundberg gör.

Det är bara det att svenska medborgare inte får uppträda och tjäna pengar på boxning här hemma. Men de kan gärna åka utomlands, sade fru Sundberg. Åker de bara till Danmark och tjänar litet pengar där, så är det bra. Det är, menar jag, inkonsekvent. Har vi amatörboxning här i landet, skall vi också ha proffsboxning här.

Anf. 35 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Jag vill inleda med att hålla med fru Sundberg. Det är beklagligt att svenska tennisspelare tvingas flytta utomlands på grund av det skattetryck som vi har i Sverige i dag. Men sedan är vi inte överens längre. Det går att skapa särskilda bestämmelser för Sverige vad gäller arrangerande av professionella boxningsmatcher.

Om man skapar en lag med förbud, skall det vara någon mening med den. Det skall vara logik i det hela. Men trots att vi har en förbudslagstiftning i Sverige har varje svensk amatörboxare som vill bli professionell möjlighet att söka licens utomlands. Därför tycker jag att den här lagen är ett slag i luften.

Anf. 36 INGRID SUNDBERG (m):

Fru talman! Jag har en känsla av att de som talar för proffsboxningen har råkat ut för en vänsterhook eller knockout. Det är väl ändå barockt att tro att man skulle kunna genomföra en världsmästerskapsmatch i tungvikt i Sverige med för amatörboxningen fastställda tre ronder.

Av det företräddarna för proffsboxningen här har sagt framgår klart att de inte vet vad de talar om. Det finns internationella regler för proffsboxning, och de skulle gälla här också. Det är en enorm skillnad, fru talman, mellan en

boxningsmatch som går i tre ronder och en som går i tio, elva eller tolv som vi kan se utomlands och som vi kan läsa om även i svenska tidningar. När det gäller tryckfriheten är det väl ingen som ifrågasätter min åsikt.

Nr 113

Onsdagen den
10 april 1985

*Idrott, rekreation
och turism*

Anf. 37 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Anders Nilsson sade tidigare i debatten att det finns en motsättning i vpk:s förslag om en idrottsfond. Jag vill för tydlighetens skull upplysa Anders Nilsson om att vad vi föreslår är en fond som skall ersätta de pengar som i dag utgår från sponsorer.

Företagen säger sig vara så välvilligt inställda till idrott. Vi hoppas att de är det av ideella skäl, men vi tror egentligen inte det. Eftersom näringslivet har utrymme för att satsa pengar på idrotten, får väl samhället ta ansvaret att i någon form – som förnyelsefonder, reklamskatt eller vad som helst – föra in motsvarande pengar i en idrottsfond, vars medel idrottsrörelsen och samhället tillsammans fördelar, framför allt till breddidrotten. När företagens pengar hamnar bara hos arenaidrotterna snedvrids hela idrottsrörelsen och till sist även breddidrottens innehåll.

Det är det ena jag ville säga. I fråga om proffsboxningen, som diskuteras här, vill jag påpeka några saker.

Det är ju de kommersiella inslagen i proffsboxningen som skiljer den från amatörboxningen. Här gäller det pengar. Här gäller det att slå ner sin motståndare så fort som möjligt. I diskussionen säger man att eftersom vi har förråande sporter på annat håll, förorsakade av kommersiella intressen, skall vi också ha proffsboxning, men det måste vara en oerhört felaktig utgångspunkt. Vi måste bekämpa all förråande sport i alla dess former – sport där man välter allt och alla, som Sten Andersson i Malmö sade här. Sådant måste bort, och då kan vi inte föra in en professionell boxning som legaliserar detta. Det är ju att gå i rakt motsatt riktning mot den vi egentligen skall gå. Motionärerna är faktiskt idrottsrörelsens fiender när de pläderar för proffsboxning, för den innebär att man inför förråande inslag i idrottsrörelsen.

Anf. 38 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c):

Fru talman! Jag vill förklara för fru Ingrid Sundberg att det inte är tänkt att de regler som skall gälla för proffsboxning skall föreskriva tre rondersmatcher osv., utan reglerna skall innebära att domaren kan ingripa för att avbryta matchen, och det är det viktigaste. Det är inte viktigast om man går tio eller tre ronder, för en boxare som går tio ronder eller fler är ganska trött. Många boxare som blir knockade på slutet knockas inte av hårda slag utan därför att de är så trötta att de ramlar ihop. Också en joggingslöpare kan bli så trött att han går på knäna. Då är det inte fråga om hjärnskador, fru Sundberg.

Det är klart, Lars-Ove Hagberg, att kommunisterna är emot sport där man kan tjäna pengar, men det gäller inte bara professionell boxning utan all sport. I vissa andra länder är det staten som betalar idrottsutövandet. Jag vet att i många kommunistländer finns det mycket framstående boxare, t. ex. i Cuba och Sovjet. De kanske inte tjänar pengar på sina matcher, men de har

förmodligen en kraftig lön vid sidan om. På så vis kan man se dessa förråande sporter också i sådana länder. Ideologiskt kan motståndet alltså inte vara på något sätt.

Jag menar att många sporter kan verka förråande på publiken och på ungdomen. När ungdomar går hem från ishockeymatcher och fotbollsmatcher här i Stockholm vandaliserar de i tunnelbanan osv., men jag har aldrig hört att publiken från en boxningsmatch går ut och vandaliserar här i staden eller på något annat ställe. Det förråande tror jag att vi skall tala väldigt tyst om.

Anf. 39 INGRID SUNDBERG (m):

Fru talman! Ingvar Karlsson i Bengtsfors sade tidigare att man arbetade för och talade för i motionen att amatörboxningens regler skulle gälla vid professionell boxning. För amatörboxningen gäller att ronderna skall vara högst tre. I den professionella boxningen, inte minst vid de större tävlingarna, sker det förhandlingar mellan domarna och parterna om det antal ronder som skall tillåtas i matchen.

Det är mycket märkvärdigt att höra att det inte skulle vara någon skillnad för en aktiv boxare mellan att gå tre ronder och att gå tio eller tolv, utom att han skulle vara så att säga trött i de senare ronderna. Tror verkligen Ingvar Karlsson att en trött boxare har lättare att värja sig mot hårda slag av en motståndare?

Anf. 40 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Det finns en skillnad mellan dem som ser arenaidrotter som underhållning och dem som vill se förråande sporter. Jag ser idrotten så, att den skall ge möjligheter till samvaro, gemenskap, kamratskap och vänskap och befrämja folkhälsan på bredden. Jag kan aldrig tänka mig att professionell boxning befrämjar folkhälsan. Den måste ju verka i rakt motsatt riktning.

Naturligtvis skall även amatörboxning ha de allra strängaste säkerhetsbestämmelser. Och tanken med boxning är faktiskt inte att deltagarna skall slå ned varandra, utan det är en form av fäktning. Därför tycker jag att de som har föreslagit att professionell boxning skall tillåtas tjänar de intressen som vill fortsätta ett förråande av sporten i alla dess former. De går inte i något sammanhang emot de kommersiella inslagen.

Egentligen bidrar de på alla de sätt till sportens utarmning – för att kanske få tillfällig publicitet.

Anf. 41 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c):

Fru talman! Jag tror inte alls att det är som Lars-Ove Hagberg säger. Hans prat om förråande inverkan är inte på något sätt dokumenterat, utan det är bara ett tyckande.

Det kan vara ett bra tyckande ifall man vill utmåla en motståndare som brutal och vill fördärva en viss verksamhet – då kan man prata om en förråande inverkan.

Jag har flera gånger pratat om sådant som kan förråa i olika situationer, men jag menar att boxningssporten inte är något speciellt i det sammanhanget.

Till fru Sundberg: Jag vill inte fortsätta debatten med henne längre. Efter ett par repliker har jag förstått att fru Sundberg inte vet ett dugg om boxning. Det är därför, fru talman, beklämande att man i det utskott där fru Sundberg är ordförande skall behandla en sådan här motion.

Överläggningen var härmed avslutad.

Kulturutskottets betänkande 10

Mom. 10 (medelsberäkning för den avgiftsfinansierade verksamheten)

Utskottets hemställan bifölls med 222 röster mot 77 för reservation 1 av Ingrid Sundberg m. fl.

Mom. 13 (höjning av mottagaravgiften)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 18 (sändning av TV-program från Finland)

Utskottets hemställan bifölls med 159 röster mot 140 för reservation 3 av Ingrid Sundberg m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande 12

Punkt 1

Mom. 1 och 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3 (det statliga stödet till främjandeorganisationerna)

Utskottets hemställan bifölls med 204 röster mot 96 för reservation 1 av Ingrid Sundberg m. fl.

Mom. 4 (kommersialismen inom idrotten)

Utskottets hemställan bifölls med 285 röster mot 17 för reservation 2 av Eva Hjelmström.

Mom. 5 (tipsmedlens användning till idrotten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Eva Hjelmström – bifölls med acklamation.

Onsdagen den
10 april 1985

Forskning och centralt utvecklingsarbete inom skolväsendet, m. m.

Mom. 6 (tillsättandet av en parlamentarisk utredning rörande vissa idrottsfrågor)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Eva Hjälmström – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (upphävande av lagen om förbud mot professionell boxning)

Utskottets hemställan bifölls med 262 röster mot 40 för det av Ingvar Karlsson i Bengtsfors under överläggningen framställda yrkandet. 1 ledamot avstod från att rösta.

Punkt 2

Mom. 3 (fjällturismen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Jan-Erik Wikström – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

9 § Föredrogs

utbildningsutskottets betänkanden

1984/85:15 om anslag till forskning och centralt utvecklingsarbete inom skolväsendet, m. m. (prop. 1984/85:100 delvis),

1984/85:20 om anslag till statens skolor för vuxna: Utbildningskostnader, m. m. (prop. 1984/85:100 delvis) samt

1984/85:22 om undervisning för invandrare i svenska språket, m. m. (prop. 1984/85:100 delvis)

Anf. 42 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Utbildningsutskottets betänkanden 15, 20 och 22 kommer att debatteras i tur och ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas alltså utbildningsutskottets betänkande 15 om anslag till forskning och centralt utvecklingsarbete inom skolväsendet, m. m.

I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter.

Forskning och centralt utvecklingsarbete inom skolväsendet, m. m.

Anf. 43 BIRGITTA RYDLE (m):

Fru talman! Till detta betänkande från utbildningsutskottet har fogats fem reservationer. Jag yrkar bifall till de fyra reservationer där vi moderater finns med som undertecknare. Jag vill kommentera reservationerna 1, 3 och 5, och jag börjar med reservation 1.

I budgetpropositionen föreslås att 3 milj. kr. överförs från det centrala anslaget för forsknings- och utvecklingsarbete inom skolväsendet till länskolnämndernas utvecklingsstöd. Vi moderater anser, i motsats till utskotts-

majoriteten, att dessa 3 milj. kr. bör ligga kvar på central nivå. Detta yrkande har för övrigt redan behandlats i utbildningsutskottets betänkande 13.

I motion 1984/85:1928 av Ingrid Sundberg påpekas att det inte är möjligt för lärarna vid riksinternatskolorna – Sigtuna humanistiska läroverk och Grännaskolan – att delta i lärarfortbildning, eftersom inga särskilda statliga medel finns avsatta för detta. Utskottets majoritet avslår motionen och utgår från att regeringen följer utvecklingen och vidtar åtgärder. De tre borgerliga partierna vänder sig i en gemensam reservation, nr 3, mot detta. De anser att staten har ett särskilt ansvar även för eleverna vid dessa skolor. Därför bör lärarna vid riksinternatskolorna ha samma möjlighet till fortbildning med statliga medel som andra lärare. Ekonomiskt utrymme för detta bör finnas inom ramen för fortbildningsanslaget, och det bör inte föranleda några nya kostnader.

Så till reservation 5, som rör anslaget Särskilda åtgärder på skolområdet, det s. k. SÅS-anslaget.

I tidigare budgetpropositioner har skolministern uttalat farhågor för att fördelningen av resurserna under detta anslag blir så komplicerad att anslaget förlorar i överskådlighet. Det har också visat sig att hanteringen av anslaget inte har varit problemfri. Nuvarande regler har uppenbarligen inneburit att anslaget – tvärtemot intentionerna – fördelats tämligen jämnt mellan kommunerna och t. o. m. inom kommunerna.

Vi moderater förordar mot denna bakgrund i vår motion 1984/85:2822 att anslaget avskaffas. I stället vill vi införa två nya anslag. Till det ena, som vi kallar Bidrag till handikappade med särskilda behov inom skolväsendet, vill vi föra 100 milj. kr. för nästa budgetår. Till det andra anslaget, som vi kallar Extra bidrag till studie- och yrkesorientering, vill vi för samma tid föra 5 450 000 kr. Regeringen bör snarast återkomma med förslag om regler för bidrag ur de två nya anslagen.

Dessutom anser vi att 40 milj. kr. av SÅS-anslaget bör överföras till förstärkningsresursen under grundskoleanslaget. Vi menar att bidraget med de av oss föreslagna förändringarna kommer att utnyttjas på ett så effektivt sätt att det går att göra en besparing på 100 milj. kr., vilket också är välmotiverat av statsfinansiella skäl.

Jag yrkar alltså, fru talman, bifall till reservationerna 1, 2, 3 och 5.

Anf. 44 KERSTIN GÖTHBERG (c):

Fru talman! I reservation nr 4 tar vi från centerpartiet upp fortbildningsbehovet för lärare. Eftersom vi längre fram i vår kommer att diskutera den här frågan mycket grundligt i samband med att vi tar ställning till den proposition om en framtida lärarutbildning som vi har att arbeta med, skall jag fatta mig mycket kort.

Vi vet att det finns ett mycket stort behov av vidareutbildning för lärare. Framför allt gäller det lärare som på högstadiet tvingas undervisa i ämnen som de inte har någon utbildning eller kompetens i. Vi har sett att det i många skolor är en mycket stor del av lärarpersonalen som undervisar i ämnen som de inte har kompetens i, och det kan inte vi tycka är acceptabelt på något vis.

Nr 113

Onsdagen den
10 april 1985

Forskning och centralt utvecklingsarbete inom skolväsendet, m. m.

Onsdagen den
10 april 1985

Forskning och centralt utvecklingsarbete inom skolväsendet, m. m.

Det har med kunskapsinläring att göra. Vi tycker att det är viktigt att kräva att det är goda kunskaper som skall förmedlas till eleverna.

Denna fråga kommer naturligtvis att finna sin lösning, förhoppningsvis när vi får det nya lärarutbildningsförslaget. Men i centern har vi sagt att det faktiskt är nödvändigt att förstärka detta område redan nu. Därför har vi genom att omprioritera tillfört detta anslag ytterligare 10 milj. kr. som skall användas till vidareutbildning av ämneslärare.

Med detta ber jag att få yrka bifall till reservationerna 4 och 3.

Anf. 45 LINNEA HÖRLÉN (fp):

Fru talman! Större delen av utskottets betänkande nr 15 ägnas åt lärarfortbildningen. Eftersom den frågan, som redan nämnts, kommer att tas upp i ett större sammanhang i samband med att riksdagen behandlar propositionen om lärarutbildningen, ämnar jag här endast göra några kommentarer i anslutning till de motioner och reservationer som folkpartiet står för i betänkandet.

Det är viktigt att de förändringar som skett i läroplanen genom Lgr 80 följs upp med en rimlig fortbildning av lärarna. Det handlar om arbetssätt och metodik, men också om behovet av fördjupade ämneskunskaper hos lärarna. I synnerhet väcker det s. k. kvackandet i undervisningen på högstadiet djup oro inför framtiden. I dag nöjer jag mig dock med att yrka bifall till reservation 2, där i enlighet med motioner från folkpartiet och moderaterna krav ställs på bl. a. fördjupade ämneskunskaper och en smidigare organisation av fortbildningen än den nuvarande.

I reservation 3 har samtliga borgerliga representanter i utskottet uttalat sig för att också lärare vid riksinternaten skall få möjlighet att fortbilda sig med hjälp av statliga medel. Vi anser att staten har lika stort ansvar för dessa lärares fortbildning som för övriga lärares. Det reguljära utbildningsanslaget bör därför användas för att också täcka dessa kostnader. Jag yrkar alltså bifall till reservation 3.

Några ord vill jag också yttra om en fyrpartimotion som handlar om fortbildningen för lärare i no- och teknikämnen. Några särskilda medel kommer inte att avsättas under kommande budgetår för detta ändamål, men utskottet menar att det ändå finns goda skäl för att fortbildning anordnas också framdeles, då teknik förblir ett prioriterat utbildningsämne. Jag är angelägen att betona vikten av att så blir fallet. Elver Jonsson kommer för folkpartiets del att senare understryka detta.

Till sist, fru talman, vill jag ta upp frågan om fortbildning för lärare i religionskunskap. I inget annat ämne är det så vanligt att undervisningen bedrivs av obehöriga lärare. Därför har också en ström av motioner på detta område under årens lopp varit föremål för kammarens behandling. Av allt att döma har det arbetet också i någon mån burit frukt. Sedan åtskilliga år tillbaka är religionskunskapen ett s. k. prioriterat ämne i utbildningshänseende. Det har blivit ett större utbud av utbildningskurser både på lokal nivå och vid högskolorna. Men det tycks ta lång tid, innan informationen om vilka möjligheter som finns och vilka villkor som gäller når de berörda, nämligen

skolstyrelser och lärare. Först på sista tiden har, som utskottet konstaterar, ett ökat intresse för fortbildning i religionskunskap kunnat förmärkas. Detta är dock ett glädjande tecken, som jag tacksamt noterar. Det är nu min förhoppning att allt fler lärare på såväl högstadiet som mellanstadiet skall använda sig av de möjligheter till fortbildning som erbjuds i detta ämne, som är av så vital betydelse för personlighetsutvecklingen.

Därmed, fru talman, yrkar jag alltså bifall till reservationerna 2 och 3 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 46 HELGE HAGBERG (s):

Fru talman! För några veckor sedan beslutade riksdagen att från anslaget Forskning och centralt utvecklingsarbete inom skolområdet föra över 3 milj. kr. till anslaget Länsskolnämndernas utvecklingsstöd. Riksdagen bör därför anslå återstoden av anslaget till det centrala utvecklingsarbetet och därmed avvisa reservation 1 till det nu aktuella betänkandet.

I övrigt behandlar dagens betänkande frågan om lärarfortbildningen, dess organisation, anslagsbelopp, lärarfortbildning för riksinternatskolor samt särskilda åtgärder på skolområdet.

Föredragande statsrådet ämnar företa en översyn av hela fortbildningen av lärare. SÖ och UHÄ har inlett en utvärdering och statsrådet lägger stor vikt vid att fortbildningsorganisationen blir ett verksamt medel för att leda skolans utveckling till samklang med de mål som vi bl. a. bestämmer här. I fråga om den utvärderingen vill reservanterna skicka med ett uttalande. Detta anser utskottet överflödigt, eftersom översynen kommer att ta upp alla de aspekter som anges i motionsförslagen.

När det gäller medelstilldelningen vill centerpartiet anvisa 10 miljoner, riktat till ämneslärare för att bredda deras kompetens. En sådan ämneslärarkomplettering skulle ge en begränsad ämneslärarutbildning i ytterligare ett ämne. Nu sköter ju högskolan lärarutbildningen och kan säkerligen ge nog så bra fortbildning. Att ge ämneslärarutbildning i ytterligare ett ämne bör för närvarande anstå tills den nya lärarutbildningen kommit i gång.

Det anslag som begärs till lärarutbildningen i riksinternatskolorna, reservation 3, står alla de tre borgerliga partierna bakom. Riksdagen har här ett förflutet där det sagts att dessa skolor har en särskild karaktär och även ett särskilt ansvar för den egna fortbildningen. Riksdagen har genom anslagsgivningen i övrigt garanterat trygghet i utbildningssituationen för eleverna. Skulle en situation uppstå som gör det nödvändigt att ingripa, förutsätter vi att regeringen återkommer till riksdagen med förslag.

Slutligen vill moderaterna inte biträda förslaget om "särskilda åtgärder på skolområdet". Regeringen föreslår ett belopp av 245,5 miljoner. Moderaterna tycker inte att beloppet har använts rätt eller ger den nytta som avsetts. Majoriteten pekar dock på att huvuddelen av anslaget går till elever med särskilda behov. Det skulle vara alltför brutalt att göra de drastiska ingrepp som moderaterna föreslår. Vi har också här i riksdagen ett förflutet på just denna punkt, där moderaterna tidigare stått för en besparing när det gäller det s. k. SÅS-anslaget. Jag skulle kanske kunna tillägga att det är typiskt att

*Forskning och cen-
tralt utvecklingsar-
bete inom skolvä-
sendet, m. m.*

moderaterna anser att man just på den här punkten kan spara.

Jag yrkar avslag också på denna reservation och i övrigt bifall till alla delar i utskottets hemställan.

Anf. 47 BIRGITTA RYDLE (m) replik:

Fru talman! Det är riktigt som Helge Hagberg säger att vi hade samma krav vid behandlingen av det här anslaget i samband med förra årets budgetproposition. Vi hade också en likartad reservation. I debatten då kommenterade majoriteten över huvud taget inte vårt förslag. Det var tydligen inte så intressant då som det är i år.

Om man ser, Helge Hagberg, vad som sammantaget anslås av statliga medel till verksamheten i grundskolan, finner man att det rör sig om inemot 14 miljarder kronor. Då tycker jag faktiskt inte att vi i det sammanhanget kan tala om någon drastisk nedskärning, speciellt inte om man betänker att man med en annan uppdelning av anslagen skulle få en betydligt mer effektiv användning av medlen, en användning där medlen verkligen skulle komma dem till del som är i behov av anslagen och inte, som det nu tydligen är, en användning där medlen ganska jämnt smetas ut över hela skolväsendet.

Anf. 48 KERSTIN GÖTHBERG (c) replik:

Fru talman! Jag måste säga att jag blev något förvånad när Helge Hagberg kommenterade detta med fortbildning och sade att det ordnar sig bara vi får en ny lärarutbildning. Jag trodde att vi i utskottet egentligen var helt överens om att det finns ett stort behov av fort- och vidareutbildning, framför allt när det gäller lärare som undervisar i ämnen som de inte har kompetens till. Det behovet kommer naturligtvis inte att bli mindre när vi får en ny lärarutbildning, om man nu skall ge de ifrågavarande lärarna samma möjligheter som den nya lärarkategorin får i framtiden.

Man säger också att vi skall lösa det här på längre sikt. Jag tycker att det är att ta mycket lätt på vad som ute i skolorna upplevs som ett mycket stort problem. Det är just om kompetensen inom ett ämnesområde där man undervisar men inte har kunskaper som det handlar. Om det trodde jag att vi var överens.

Anf. 49 HELGE HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Birgitta Rydle säger att vi anslår i runda tal 14 miljoner till grundskolan. Det är nog riktigt. Dessutom skall vi också komma ihåg att kommunerna kanske anslår en summa som närmar sig den nämnda.

Vi har anslagen uppdelade på olika angelägna områden. Anslaget Särskilda åtgärder på skolområdet är riktat till de grupper som vi vill särskilt skall stödjas och stimuleras. Det gäller t. ex. hela handikappgruppen och dem som har det svårt i övrigt i skolan. Vi vill ge dem förstärkningar och resurser, så att de på ett jämlikt sätt kan få sin skolutbildning. Därför tycker vi att det är litet bestickande att man just på den här punkten av statsfinansiella skäl vill spara 100 miljoner.

Sedan till Kerstin Göthberg och de 10 miljonerna för att ge ämneslärarna

behörighet i ytterligare ett ämne. Det kan i och för sig vara mycket riktigt och intressant att göra en sådan satsning. Jag säger inte att det är tillräckligt, utan vi får vänta tills vi har fått förslaget om den nya lärarutbildningen och fattat beslut om densamma. Sedan får vi se vad vi måste göra med de lärare som redan befinner sig i en utbildningssituation. Det är möjligt att det blir fråga om en modell av det här slaget som måste till. Det vet jag ingenting om i dag, utan det får vi återkomma till senare.

Anf. 50 BIRGITTA RYDLE (m) replik:

Fru talman! Det är helt riktigt, Helge Hagberg, att det är angeläget att det här anslaget används på bästa sätt. Det är också därför som vi vill dela upp anslaget så att 100 milj. kr. av det går direkt till de handikappades behov i skolväsendet. Och det är faktiskt mer, Helge Hagberg, än den del av anslaget som de handikappade eleverna får såsom det nu är utformat.

Det är just därför att vi vill slå vakt om dem som mest är i behov av stödet som vi vill göra den här uppdelningen.

Anf. 51 HELGE HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis bra att man vill rikta stödet speciellt till handikappgrupperna, men det finns också andra, som i och för sig inte är handikappade men ändå har olika handikapp i andra hänseenden.

Jag har inte sett någon signal från någon ansvarig som säger att vi nu misshushållar med resurser. Därför tror jag det är väl använda pengar som vi sätter in för särskilda åtgärder på skolområdet. Därför tycker jag inte det finns något fog för att göra en så kraftig besparing som här föreslås.

Anf. 52 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Vi lever i en tid med allt snabbare teknisk utveckling. Främst datatekniken har förändrat arbetsvillkoren på många områden. Utvecklingen går också mycket snabbt inom t. ex. bioteknik och när det gäller nya material av olika slag. För att följa med i utvecklingen, välja rätt metoder och bevara och stärka vår konkurrenskraft krävs kunskaper och kunskapsförnyelse på alla nivåer. Det krävs kunniga lärare att förmedla kunskaperna på ett konstruktivt sätt.

I en fyrpartimotion, nr 1895, som jag varit med om att väcka, har vi motionärer erinrat om att under fem års tid klasslärare i naturorienterande och tekniska ämnen har erbjudits fortbildning i grundskolan. Det projektet, som har berört samtliga rektorsområden på låg- och mellanstadiet, har syftat till att var tredje låg- och mellanstadielärare skulle få en ämnesinriktad fortbildning om minst fem dagar. Man har också strävat efter att ge lärarna på högstadiet ökade förutsättningar att ge en samlad nutidsorienterande undervisning. De särskilda pengar man har erhållit under de fem åren, 9 milj. kr. vardera året, har kunnat ge en sådan här fortbildning.

I årets budgetproposition faller dessa pengar bort. Visserligen uttalar utbildningsministern att det är nödvändigt med ytterligare insatser för att stärka lärarnas kunskaper inom de här områdena. Vidare säger statsrådet

Onsdagen den
10 april 1985

*Forskning och cen-
tralt utvecklingsar-
bete inom skolvä-
sendet, m. m.*

också att erfarenheterna från nuvarande no/teknikfortbildning för klasslära-
re är mycket positiva. Efter denna klara sympatityttring från regeringens sida
avstår man från att ge besked om på vilket sätt denna uttalat goda, positiva
fortbildning skulle kunna garanteras.

I motionen har vi gett några konkreta exempel på hur det skulle kunna gå
till. Summan av våra förslag är att riksdagen skulle ge ett klart besked att
denna framgångsrika och värdefulla utbildning och fortbildning inom de
naturvetenskapliga och tekniska ämnena för lärare i grundskolan skall
säkerställas.

Utbildningsutskottet ger i sin kommentar till motionen ett referat av vad
föredragande statsrådet har anmält i propositionen, nämligen att denna
fortbildning även i fortsättningen bör prioriteras. Utskottet menar att trots
att några pengar inte har tilldelats så skall det även i fortsättningen anordnas
fortbildningsverksamhet, där då kommunerna får ett särskilt ansvar. Utskot-
tet hävdar att motionen i huvudsak synes vara tillgodosedd.

Men låt oss se på hur läget är för fortbildningen. I anslutning till beslutet
om ny läroplan för grundskolan, Lgr 80, beslöts också att en omfattande
fortbildningsinsats rörande naturorienterande och tekniska moment skulle
genomföras med början budgetåret 1980/81. Som stöd för det lokala arbetet
att utveckla denna undervisning i grundskolan skulle var tredje klasslärare
erhålla en ämnesinriktad fortbildningskurs motsvarande en vecka. Härut-
över skulle det lokala utvecklingsarbetet ytterligare stödjas och stimuleras
såväl materiellt som personellt från både lokal och central nivå.

I årets budgetproposition säger regeringen att SÖ beräknar att ca 5 500
lärare har deltagit i denna fortbildning vid utgången av innevarande
budgetår, och att minst samma antal kvarstår att fortbilda. Utbildningsminis-
tern betraktar den särskilda fortbildningen i naturorienterande och tekniska
moment som ett led i genomförandet av Lgr 80.

Hur ser det då ut när det gäller fortbildningskurser i naturorientering/
teknik vid landets högskolor? Redan tidigare år har man varit oroad över att
det varit en nedgång – ca 60 % föregående år. Tyvärr förefaller nedgången
att fortsätta. Jag har studerat hur det ser ut på tre högskoleorter.

I Umeå hade man förra året en utannonserad kurs. Det blev en kurs.

I Uppsala hade man fyra utannonserade kurser. Det blev en kurs.

I Göteborg hade man 18 utannonserade kurser. Det blev 15 kurser.

Ett ganska hyggligt utfall, kanske någon säger. Men hur ser det ut för det år
som ligger framför oss?

En färsk rapport från samma högskoleorter ger vid handen att i Umeå
kommer inte någon kurs till stånd. I Uppsala, där man har planerat tre
kurser, blir det en enda. I Göteborg, där man har planerat 18 fortbildnings-
kurser, blir det högst åtta. I Göteborg har antalet kurser alltså *mer än
halverats*. Norr om Mälaren finns *en enda* fortbildningskurs på högskoleort
eller – om man så vill – norr om Dalälven finns *ingen* av detta som
statsrådet och utbildningsutskottet förklarar är så värdefullt och som sägs
vara *en förutsättning* för att genomföra Lgr 80!

Bredvid denna fortbildningsverksamhet har man också givit en material-

service. Såsom ett organ för kontakt, erfarenhetsutbyte, debatt och information m. m. mellan lärare och skolor som arbetar med att utveckla den naturorienterade undervisningen har projekttidningen *Novisen* fått ett mycket gott mottagande och spelat en stor roll. Den inskolning i att fortbilda sig själv som enskilda lärare härigenom har fått måste tillvaratas, och det är därför viktigt att *Novisen* kan fortsätta att utges. Det ser emellertid ut som om den kommer att upphöra. Det vore ett resursslöseri om detta organ, som har nått tusentals lärare, inte längre kommer att användas.

Läget för fortbildningen är alltså mycket allvarligt. Den nyligen till riksdagen lämnade propositionen om lärarutbildning, vilken här har citerats av utskottets talesman, har för övrigt den bristen att man inte tillräckligt har uppmärksammat problemet med tekniklärarutbildningen. Jag tror alltså att i nuvarande situation särskild uppmärksamhet bör ägnas åt att säkra den fortsatta vidareutbildningen i naturvetenskapliga och tekniska ämnen.

Herr talman! Även om utskottet säger att fortbildningen är värdefull och regeringen förklarar att den är en förutsättning för Lgr 80, är det väldigt angeläget att skolöverstyrelsen nu i sitt studium av detta riksdagsbeslut försöker ta fasta på vad utskottet har sagt om nödvändigheten av att fortbildningsverksamheten prioriteras och därmed lever vidare. Linnea Hörlén var inne på dessa tankegångar i sitt inlägg. Jag skulle vilja att utskottets talesman Helge Hagberg i en kommentar slår fast att intentionerna måste fullföljas. Det vore förödande om ett framgångsrikt utvecklingsarbete skulle raseras, därför att det uppstår osäkerhet om statsmaktens vilja att prioritera sådan här fortbildning i framtiden.

Jag förutsätter vidare att skolöverstyrelsen i sina direktiv till länskolnämnderna och i sina anvisningar till det kommunala planeringsarbetet uppmärksammar vad som har sagts både i propositionen och i utbildningsutskottets betänkande. Jag anser inte att situationen i dag är bra. Fortbildningsverksamheten är på väg att kraftigt minska. Detta är illavarslande.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 53 HELGE HAGBERG (s):

Herr talman! Jag vill bara erinra om mitt tidigare inlägg, då jag redovisade vad betänkandet innehåller. Av betänkandet framgår ju att vi – vilket också har föreslagits i propositionen – kommer att få en total översyn av lärarfortbildningen.

Som kommentar till det Elver Jonsson har tagit upp, nämligen problemet att fylla de platser som utannonseras på no/teknik-områdena, vill jag säga att det är möjligt att den personal som vi har i skolan är attraktiv i näringslivet över lag. Det kan vara därför som vi inte får så många sökande till de utbildningsplatser som vi har.

Kommunerna har tillgång till kompetenta lärare, och i kommunerna förekommer ett icke föraktligt utbildningsarbete, som också betyder en del i sammanhanget.

Vuxenutbildningen

Slutligen vill jag säga att detta område är prioriterat, liksom det har varit under lång tid. Därmed hoppas jag att jag i någon mån har kommenterat Elver Jonssons inlägg.

Anf. 54 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Utskottets talesman har naturligtvis kommenterat mitt inlägg. Däremot hade jag hyst förhoppningar om att han litet klarare skulle slå fast vad jag hoppas är utskottets innersta intention, nämligen att det är viktigt med den lärarfortbildning som utskottet verbalt hyllar och som regeringen säger är en förutsättning för att Lgr 80 skall kunna förverkligas. Man borde klarare ha sagt att det är viktigt att den fortbildning som finns inte får raseras. Jag gav ju en del exempel på hur kurserna på högskoleorterna är på väg att minskas på ett sätt som jag inte tror att utskottet har förutsatt. Jag beklagar att utbildningsutskottet inte har kommenterat detta mera i sitt svar på motionen.

Grundfrågan är vi ju överens om, nämligen att det är nödvändigt med en god och vital fortbildning på ett mycket aktuellt ämnesområde. Jag vill ändå tolka utskottets företrädare så att man förutsätter att riksdagens och regeringens uttalade mening om nödvändigheten av lärarfortbildningen i de båda ämnena inte bara blir en läpparnas bekännelse, utan att man kan avläsa att verksamheten fortskrider.

Den skall fortsätta inte bara till nytta för de lärare som får glädje av fortbildningen, utan framför allt för dem som skall ta emot den, dvs. de elever som skall hantera morgondagens teknik.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om utbildningsutskottets betänkande 22.)

Anf. 55 TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera utbildningsutskottets betänkande 20 om anslag till statens skolor för vuxna: Utbildningskostnader, m. m.

Vuxenutbildningen

Anf. 56 GÖRAN ALLMÉR (m):

Herr talman! I utbildningsutskottets betänkande 20 behandlas vissa anslag inom vuxenutbildningens område.

Vi moderater har med anledning av statens ansträngda finanser gjort vissa prioriteringar. Skall vi lyckas få kontroll över en ständigt ökande statsupplåning och ett enormt budgetunderskott, måste praktiskt taget alla grenar av statlig verksamhet vidkännas besparingar, så också utbildningsområdet. Att medge detta är inte ett uttryck för någon önskan att beröva utbildningen de resurser den behöver för att kunna förmedla en kvalitativt fullgod undervisning. Det handlar om realistiska bedömningar av vad som kommer att bli

oundvikligt framöver. Man kan givetvis inom utbildningsområdet – liksom inom alla andra områden – plocka små besparingar här och var. Men det räcker inte för att komma till rätta med de stora ekonomiska balansproblemen. Det krävs större besparingar, och sådana fordrar en annan teknik.

För oss moderater gäller följande prioriteringar:

Ungdomsskolans basverksamhet måste fortsättningsvis undantas från besparingar. Därvid måste tillräckliga resurser reserveras för själva undervisningen. Detta innebär att satsningar på umbärliga lokaler, utrustning och personal för andra uppgifter än undervisning ges lägre prioritet. Som en följd av detta måste skolutbildning av äldre enligt vårt förslag få stå tillbaka för utbildning av de unga.

Trots en betydande besparing på anslaget till kommunal vuxenutbildning klarar vi moderater att garantera två viktiga vuxenutbildningsfunktioner, nämligen kompetensutbildning och nivåhöjning av äldre generationers grundläggande kunskaper.

Att ge dem i den äldre generationen som i ungdomsåren inte fick chansen att få den utbildning som i dag motsvarar grundskolans möjlighet att förkovra sig i detta avseende är av lika central vikt som ungdomsskolans utbildning.

Det är också viktigt att inom komvux kunna erbjuda möjligheter att komplettera de kunskaper som är nödvändiga för vidare studier inom högskolan. Detta blir särskilt angeläget om man i likhet med oss moderater vill ge de olika gymnasielinjerna en klarare profil än vad regeringen uppenbarligen syftar till.

Skulle det visa sig att annan komvux-verksamhet, som av olika skäl kan bedömas som särskilt värdefull, riskerar att drabbas vid den föreslagna besparingen, är det enligt vår mening inte orimligt att tänka sig en viss avgiftsfinansiering av sådana utbildningar.

Med det anförda, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 2 och 3 i utskottets betänkande.

Avslutningsvis, herr talman, utgår jag från att andra borgerliga företrädare kommer att utveckla synpunkterna på ett återinförande av den femgradiga betygsskalan i grundskoleanknutna kurser inom komvux, och jag nöjer mig därför med att här yrka bifall även till reservation nr 1.

Anf. 57 LINNEA HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Utbildningsutskottets betänkande nr 20 behandlar anslag till statens skolor för vuxna. Jag vill säga några ord om de två reservationer som folkpartiet har fogat till utskottets betänkande.

Den första reservationen gäller återinförande av femgradig betygsskala i grundskolekurser inom komvux.

Riksdagen har nyligen beslutat att avskaffa den nuvarande femgradiga betygsskalan för grundskolekurser. Det är ett rättvisekrav för såväl eleverna i kommunal vuxenutbildning som eleverna i grundskolan att det tidigare betygssystemet får finnas kvar inom den kommunala vuxenutbildningen för att skolformerna skall vara likvärdiga. En ordning i kommunal vuxenutbildning som innebär att endast "betygen" godkänd och icke godkänd används

tenderar att leda till att kraven för godkänd sätts mycket lågt. Informationen till den studerande och eventuella avnämare blir därigenom mycket trubbig och inte sällan direkt missvisande.

Beslutet att avskaffa betygen innebar också att en särskild kvotgrupp måste införas för de elever som önskar läsa vidare i gymnasieskolan. Detta är onödigt om tidigare betygssystem återinförs. Riksdagens beslut innebär en risk för att elever som en gång börjat i den kommunala vuxenutbildningens grundskolekurser alltid kommer att tillhöra den kommunala vuxenutbildningens utbildningssystem. Jag vill därför yrka bifall till reservation 1, där det ställs krav på ett återinförande av den femgradiga betygsskalan i grundskolekurserna inom komvux.

Den andra reservationen gäller en besparing på 40 milj. kr., som vi föreslagit från folkpartiets sida. Denna reservation har fogats till betänkandet utslutande mot bakgrund av det statsfinansiella läget, och jag nöjer mig därför med att helt kortfattat yrka bifall till reservation 4, som gäller medelsberäkningen.

Jag vill också yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande i övrigt.

Anf. 58 BENGT WIKLUND (s):

Herr talman! Jag skall ganska kortfattat beröra de reservationer som har fogats till detta betänkande från utbildningsutskottet, men innan dess tänker jag framföra några allmänna synpunkter på vuxenutbildningen mot bakgrund av de utredningar som förekom på 1960- och 1970-talen. Det gjordes många utredningar vad gällde både vuxenutbildningens innehåll som sådant och de ekonomiska satsningar man ansåg sig behöva göra för att kunna bereda vuxna människor möjlighet att studera vid en ålder när de har bildat familj och har helt andra ekonomiska krav och förutsättningar att kunna gå in i en studiesituation. Det var utredningar om både fövux och svux, och jag var speciellt inblandad i några av dem, kanske främst dem som skulle skapa ekonomiska förutsättningar för vuxna att kunna studera när de kommit upp i åren. Speciellt gällde det sådana vuxna som hade en dålig eller kort skolutbildning. Också andra partiers företrädare har sagt sig vara inställda på detta och att man vill markera vad vi var ganska överens om vid den tidpunkten men som vi inte är överens om i dag, nämligen att under 1970-, 1980-talen och kanske en bit in på 1990-talet bör turen ha kommit till dem som trots dålig skolutbildning ändå medverkat till att vi fått det välståndssamhälle som Sverige är. Inriktningen var ju helt klar – att bjuda de vuxna en kompletterande utbildning på samma villkor som exempelvis de studerande vid ungdomsskola har, dvs. en i princip avgiftsfri utbildning.

Då dagens debatt åtminstone i vissa delar är en upprepning av den debatt som fördes här i kammaren så sent som den 14 november 1984, då vi behandlade proposition 1983/84:169, skall jag inte upprepa vad som då sades utan hänvisa till protokollet från den debatten.

När det gäller moderaterna kan man kort och rubrikmässigt konstatera att de vill avgiftsbelägga vissa delar av komvux-kurserna, att de vill minska resurserna för den kompletterande utbildning som vi menar att vuxna med en

kort skolutbildning i ungdomsåren har rättighet till och att de vill införa en femgradig betygsskala. Om man ställer dessa tre rubriker mot bakgrund av den situation som vuxna som söker sig till utbildning befinner sig i, finner man att moderaterna helt bortser från att dessa vuxna studerande, när de går in i sina studier, har en helt annan situation än de ungdomsstuderande. De vuxna söker alltså en komplettering av sina bristande kunskaper, av sin otillräckliga utbildning i ungdomsåren.

Jag tycker att den grundläggande principen för oss i hela den här debatten måste vara att inte undanta de vuxna i ett ekonomiskt kärvt läge. Det finns vissa områden som moderaterna alltid ger sig på. I dag på morgonen lyssnade vi på den kulturpolitiska debatten, och det fanns även där vissa områden som man ansåg sig kunna ta pengar ifrån. Samma sak är det här. Man menar att man kan ta från det område som gäller de vuxna och deras studiesituation. Jag tycker att man i stället nästan måste ge det området prioritet. Det har talats om omprioriteringar, och om man skall omprioritera skall man göra det så att de vuxna har möjligheter att gå in i en studiesituation trots de sociala och andra hinder som finns för dem. Man bör alltså underlätta för dem. Det framgick av debatten den 14 november då Ingvar Johnsson, som var utskottets talesman, räknade upp en rad olika utbildningssektorer som var nödvändiga att öppna för att man skulle kunna bjuda de vuxna i samhället detta spektrum av utbildning.

Jag tänker inte alls ta upp någon betygsdebatt i dag, eftersom det fördes också en sådan den 14 november. Vårt parti har ju tidigare både i utredningar och i andra politiska sammanhang klart deklarerat var vi står i betygsfrågorna. Betygssituationen för de vuxna är något annorlunda än vad som gäller för de elever som går i ungdomsskolan och som i princip har att söka sig till vidareutbildningar. Självfallet får man behandla sådana här frågor med ganska stor känsla för vad som är praktiskt genomförbart, och därför har vi i nuläget inte drivit denna fråga särskilt hårt. Vi finner inte anledning att gå ifrån principen att de vuxna i en viss utbildningssituation skall få antingen betyget godkänd eller betyget icke godkänd. Det bör vara tillräckligt för deras vidkommande.

Även denna fråga, herr talman, behandlades den 14 november. Med hänvisning både till vad som anförts den 14 november och till den korta upprepning och komplettering som jag i dag har gjort yrkar jag avslag på samtliga reservationer, nr 1, 2, 3 och 4, och bifall till utskottets hemställan i betänkandet nr 20.

Anf. 59 GÖRAN ALLMÉR (m):

Herr talman! Mycket av det som Bengt Wiklund säger beträffande behovet av utbildning inom vuxenområdet är onekligen behjärtansvärt. Men vi skall ha klart för oss att vi när dessa frågor diskuterades på 1960- och 1970-talen – där Bengt Wiklund inledde sitt resonemang – hade en annan ekonomi i vårt land än vad vi har i dag. Jag kan inte frigöra mig från känslan att Bengt Wiklund, och även socialdemokraterna för övrigt, i viss mån lever efter det

motto som Ludvig XV under l'ancien régime i Frankrike hade: Efter oss syndafloden.

Man talar om att det här gäller viktiga områden, som man vill prioritera. Men varför kan man då aldrig från socialdemokratisk sida tala om vilka områden som i så fall skall drabbas av de besparingar som här har föreslagits? Vi måste väl ändå vara överens om, Bengt Wiklund, att besparingar måste göras, om vi inte skall visa en otrolig brist på solidaritet mot de svaga grupper i samhället som nu över huvud taget inte har någon möjlighet att göra sin stämma hörd. Vi kan inte leva på lån som våra barn och barnbarn skall betala.

Anf. 60 LINNEA HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Också jag vill säga att jag inte riktigt förstår talet om att vi i dag inte skulle vara överens om att det är de vuxna som i ett tidigare skede inte haft möjlighet att få tillräckliga kunskaper som nu skall ha chansen att förbättra de kunskaper de har. Jag vill på det starkaste understryka att vi från folkpartiets sida är angelägna om att de vuxna skall ha sådana möjligheter. Jag förstår inte att man plötsligt skulle kunna rasera dessa möjligheter genom att föreslå en minskning av anslagshöjningen; alltså icke en utradering av anslaget.

Det som vi från folkpartiets sida begär är att man skulle kunna använda ett slags osthyvelsprincip också när det gäller vuxenutbildningen. Vi har ju varit med om att banta ned också flera andra sektorer inom undervisningens område.

När det sedan gäller betygen sade Bengt Wiklund att vi inte skulle ta upp en debatt om dessa. Jag vill bara om igen understryka att jag ser det som ett rättvisekrav i detta sammanhang att en graderad betygsskala genomförs, så att de vuxenstuderande kan bli fullt jämställda med dem som utbildas inom grundskolan.

Anf. 61 BENGT WIKLUND (s):

Herr talman! Jag vill helt kort beträffande talet om andra ekonomiska förhållanden och om att vi inte skall leva på lån som man i framtiden får betala säga följande. Jag gjorde tidigare en historisk tillbakablick och framhöll att det faktiskt snart är tur för gruppen vuxna med låg skolutbildning att få vara med i det här sammanhanget.

Göran Allmér efterlyser vilka prioriteringar vi skulle vilja göra på detta område. Ja, vi skulle mycket länge, Göran Allmér, kunna föra en debatt omkring de frågorna. Det är alldeles klart att moderaterna och vi inte kommer att bli överens på denna punkt. Jag vågar nästan inte nämna t. ex. försvaret, därför att Göran Allmér och jag då kommer att föra debatten mycket långt. Min grundinställning i fråga om vilken position vuxenutbildningen skall ha i samhället är att besparingar inte skall göras på det området.

Vi får väl se om det blir en syndaflod. Göran Allmér borde nog i stället ge den socialdemokratiska regeringen och riksdagsmajoriteten ett erkännande för att de faktiskt har vänt hela den ekonomiska utvecklingen sedan 1982,

dvs. historiskt sett under en inte så lång tid.

Slutligen vill jag säga till Linnea Hörlén att hennes anförande i stort sett är en upprensning från debatten den 14 november. Linnea Hörlén sade då bl. a.: "I detta sammanhang har naturligtvis även vuxenutbildningen fått sin släng av slev. Men de besparingar som vi från folkpartiets sida har gått med på gäller en omprioritering där vi försöker skydda just de grupper som är allra sämst utbildade —." Det är märkligt att Linnea Hörlén och jag inte kan vara överens om den åsikten, för det är precis den åsikt som jag har i detta sammanhang.

Anf. 62 GÖRAN ALLMÉR (m):

Herr talman! Bengt Wiklunds uppgift att socialdemokraterna har vänt den ekonomiska utvecklingen får stå för hans räkning. Faktum är, Bengt Wiklund, att vår statsskuld växer med oroväckande hastighet, den har faktiskt fördubblats under de tre år som socialdemokraterna har suttit vid makten. Men vi kanske inte skall föra en ekonomisk-politisk debatt nu.

Bengt Wiklund sade att det bör vara de äldre lågutbildades tur att nu få undervisning. Ja, det håller vi med om. Som jag sade i mitt huvudanförande garanterar vi med de besparingar vi har föreslagit dem som tidigare inte har kommit i åtnjutande av utbildning upp till grundskolans nivå möjligheten att få sådan utbildning inom vuxenutbildningens ram. Vi ger dem också chansen till den kompletterande utbildning som kan vara nödvändig för deras möjligheter att gå vidare till gymnasieskola, universitet och högskola. Jag förstår därför inte riktigt vad det skulle vara som Bengt Wiklund och jag är oense om. Det är fullt klart att vi har olika uppfattningar om hur stort penningbehovet är.

Anf. 63 LINNEA HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Det som Bengt Wiklund citerade från debatten i höstas är riktigt. Den gången handlade det om att vi var angelägna om att slå vakt om just de svagaste grupperna, som vi anser vara de som går i grundvux, de som är analfabeter, de som behöver lära sig det primära när det gäller utbildning. Denna grupp har vi skyddat helt och hållet mot osthyvelsbesparingen. Jag sade också, om jag inte minns fel, att vi om det skulle bli ett bättre ekonomiskt läge naturligtvis är angelägna om att återigen stärka vuxenutbildningssektorn. Jag vill erinra om att på ett anslag på 839 700 000 kr. är inte 40 miljoner ett så stort belopp att det raserar utbildningen.

Anf. 64 BENGT WIKLUND (s):

Herr talman! Mycket kort: Det var inte jag utan Göran Allmér som började tala om den ekonomiska situationen. Jag tycker att Göran Allmér borde blekna under solbrännan, när han kan säga att den socialdemokratiska regeringen sedan 1982 inte har vänt den ekonomiska situationen i landet. Jag skall nu inte föra den diskussionen längre. Jag är också litet solbränd, men jag skulle kunna bli ännu mera solbränd, nästan högröd, i mina angrepp i denna debatt.

Det som skiljer moderaterna och socialdemokraterna åt, Göran Allmér, är bl. a. att ni vill avgiftsbelägga en del av komvuxkurserna för de vuxna. Jag anser att principen måste vara att de vuxna människor som har medverkat till att skapa välståndet i Sverige också skall kunna erbjudas en kompletterande utbildning, inte bara för att gå vidare till högskola utan kanske för att komplettera sin utbildning inom det yrkesområde som de är verksamma i utan att behöva betala några särskilda avgifter för det.

Slutligen, Linnea Hörlén, har jag praktiska erfarenheter av att några miljoner mindre kan skapa stora problem ute i länskolnämnderna när pengar skall fördelas till grundvux. Vi har haft det problemet under det senaste året inom den länskolnämnd där jag är verksam, och jag vet att många andra länskolnämnder har samma situation.

Det går alltså inte att säga att när det gäller 832 miljoner, eller vad det nu var, gör de 40 miljonerna inte så stor skada. 1 miljon eller 2 miljoner kan göra mycket stor skada i en viss situation där man behöver göra en satsning just på grundutbildning, t. ex. för de vuxna invandrarna.

Anf. 65 GÖRAN ALLMÉR (m):

Herr talman! Jag kom onekligen in på ekonomi i början – det skall jag ta på mig. Men å andra sidan, Bengt Wiklund, går det ju inte, när vi talar om statliga anslag till verksamheter i statlig regi, att komma ifrån att vi också måste behandla den ekonomiska situationen.

Jag vet inte, herr talman, om jag är speciellt solbränd. I vilket fall som helst har jag inte för avsikt att blekna under en eventuell solbränna, när jag framhåller att man faktiskt *inte* har lyckats vända på den ekonomiska utvecklingen.

Anf. 66 LINNEA HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Det handlar alltså för vår del om att vi vill skydda grundvux. Däremot har vi tänkt oss att besparingen skulle kunna gå ut över grundskolan inom komvux, och när det gäller gymnasiedelen.

Men det jag än en gång vill säga är att jag tycker att det här inte innebär någon katastrof för utbildningen – långt därifrån. Därför tycker jag att vi gott kan säga, Bengt Wiklund, att vi ändå i stort är överens om att vuxenutbildningen är en viktig del av vårt svenska utbildningsväsen.

Anf. 67 BENGT WIKLUND (s):

Herr talman! Mycket kort kring katastrofteorin: Jag menar att det är en katastrof för de invandrare med låg utbildning som har behov av grundvux och inte kan få den, om det fattas några miljoner.

I övrigt vill jag än en gång understryka att jag tycker att Linnea Hörlén inte skulle ha avgivit sin reservation, för hon är ganska överens med oss. Det framgår också av protokollet för den 14 november.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslutet redovisas efter debatten om utbildningsutskottets betänkande 22.)

Nr 113

Onsdagen den
10 april 1985

Anf. 68 TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera utbildningsutskottets betänkande 22 om undervisning för invandrare i svenska språket, m. m.

I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter.

Undervisningen i svenska för invandrare, m. m.

Undervisningen i svenska för invandrare, m. m.

Anf. 69 GÖRAN ALLMÉR (m):

Herr talman! I utbildningsutskottets betänkande 1984/85:22 behandlas frågor rörande bl. a. svenskundervisning för invandrare, bidrag till driften av folkhögskolor och bidrag till viss central kursverksamhet.

Som jag framhöll i mitt tidigare anförande i dag är bakgrunden till de besparingar moderata samlingspartiet föreslår i reservationerna 2, 4, 5, 6 och 7, som är fogade till betänkandet, vår strävan att på sikt få balans i statsfinanserna. Vår prioritering inom utbildningssektorn har jag också redogjort för tidigare och skall här bara snabbt gå igenom våra ställningstaganden i de nu aktuella frågorna.

För budgetåret 1985/86 föreslår regeringen att undervisningen för invandrare i svenska språket totalt får omfatta högst 490 000 timmar. Den lagbundna undervisningen halveras jämfört med innevarande år. Det är enligt vår mening en riktig åtgärd, eftersom kvoten inte kunnat utnyttjas fullt ut.

Verksamhetsnedgången torde främst sammanhånga med nedgången i arbetskraftsinvandringen. Invandrare utan kunskaper i svenska har små möjligheter att få anställning i rådande arbetsmarknadssituation och därmed komma i fråga för den lagbundna undervisningen. De flesta invandrare torde därför vara hänvisade till "övrig undervisning" i den mån de inte får svenskundervisning i samband med arbetsmarknadsutbildning.

Vi anser, trots den föreslagna minskningen, att de i budgetpropositionen beräknade timtalen är för höga. Vi föreslår därför en begränsning till sammanlagt 380 000 timmar, varav 20 000 timmar lagbunden undervisning. Vårt förslag medför därför att anslagsbehovet minskar med 15 milj. kr.

I proposition om vissa ekonomisk-politiska åtgärder 1983/84:40 föreslog regeringen att koefficienten i det allmänna bidraget till driften av folkhögskolor skulle sänkas från 0,0037 till 0,0036. Vi föreslog en ytterligare sänkning med 0,0002 för att uppnå en lärartäthet på 2,0 lärartimmar per elevvecka till skillnad från dagens 2,5 lärartimmar per elevvecka. Vi upprepar detta förslag, herr talman.

Därutöver föreslår vi att den totala undervisningsvolymen bibehålls vid

Ondagen den
10 april 1985

*Undervisningen i
svenska för invand-
rare, m. m.*

1984/85 års nivå, dvs. 702 500 bidragsveckor. Det innebär 1 000 veckor mindre än regeringens förslag.

Regeringen föreslår vidare att ytterligare två folkhögskolor skall erhålla statsbidrag, nämligen Nordiska folkhögskolans i Kungälv verksamhet i Göteborg och Stensunds folkhögskolas verksamhet i Nyköping.

Vi vill i anslutning härtill hänvisa till att ett enigt utbildningsutskott i sitt betänkande UbU 1978/79:21 uttalat sig för att en ökning av antalet statsbidragsberättigade självständiga folkhögskolor bör bedömas restriktivt.

I enlighet härmed avvisar vi regeringens förslag att ge ytterligare folkhögskolor statsbidrag. Enligt vår mening är det i nuvarande statsfinansiella situation angeläget att ge den grundläggande utbildningen i grundskola och gymnasieskola prioritet före andra utbildningsinsatser.

Sammanlagt uppgår våra besparingar rörande folkhögskolorna till 25 milj. kr.

Herr talman! Enligt vår mening bör de organisationer som kommer i åtnjutande av bidraget till viss central kursverksamhet själva svara för sina kostnader. Vi föreslår därför i enlighet med tidigare förslag att anslaget avvecklas.

Regeringen har anvisat 35 milj. kr. till anslaget, vilket finansieras via vuxenutbildningsavgiften. Vi vill överföra dessa medel till anslaget C 4. Bidrag till studieförbunden m. m.

Slutligen, herr talman, föreslås i årets budgetproposition ett anslag om 100 000 kr. för att göra det möjligt att låta kulturarbetare bo och verka vid några folkhögskolor under någon månad varje år. I en motion av Birger Hagård yrkas avslag på budgetpropositionens förslag.

Det finns, som anförs i motionen, anledning att på olika sätt ge stöd åt våra kulturutövare. Stödformerna bör emellertid vara väl genomtänkta och inte, som här är fallet, ha karaktär av förtäckt stipendieverksamhet. Vi moderater kan inte förorda, att riksdagen med den motivering som presenteras i propositionen godkänner att särskilda medel anvisas för kulturarbetares vistelse och medverkan vid folkhögskolor.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservationerna 2, 4, 5, 6 och 7 i utbildningsutskottets betänkande 1984/85:22.

Anf. 70 LINNEA HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Under punkten Bidrag till viss central kursverksamhet behandlar utskottet frågan om anslag till en del organisationer. Det rör sig om löntagarorganisationerna och Lantbrukarnas riksförbund, Sveriges fiskares riksförbund samt Sveriges hantverks- och industriorganisation – Familjeföretagen.

Från folkpartiets sida har vi föreslagit att anslaget till dessa organisationer skall utgå. Det förslaget har vi lagt fram av statsekonomiska skäl. Vi hoppas att dessa organisationer ändå har bärkraft att klara sina utbildningsbehov.

Jag vill därför helt kort yrka bifall till reservation 7.

Anf. 71 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Bakgrunden till våra förslag och reservationer, som är fogade till det betänkande som vi nu behandlar, är den mycket svåra situation som invandrarna befinner sig i och den mycket stora betydelse som svenskundervisningen har för invandrarnas möjligheter att leva och fungera i det svenska samhället.

Goda kunskaper i svenska är den nödvändiga förutsättningen för att invandrarna skall kunna bryta den yrkesmässiga och sociala segregation som de i dag befinner sig i. Goda kunskaper i svenska är helt nödvändiga, inte endast för att få ett arbete utan även för att kunna behålla det, eller för att klara en yrkesutbildning eller en grundläggande teoretisk utbildning.

Målsättningen med svenskundervisningen skall vara att invandrarna skall kunna hävda sig på den svenska arbetsmarknaden, att de skall klara sig i det dagliga livet och att de skall kunna tillgodogöra sig viktig information på svenska.

Dels på grund av att förutsättningarna för invandrarna att tillägna sig det svenska språket är mycket olika, av språkliga, utbildningsmässiga och kulturella skäl, dels på grund av arbetsgivarnas underlåtenhet att följa den gamla 240-timmarslagen, så finns det i dag ett stort kvardröjande behov av svenskundervisning.

Därför anser vpk att det är helt orimligt att det skall finnas en tidsgräns på fem år, varefter invandrarnas rätt till svenskundervisning upphör. Det får inte heller vara så, att nytillkommande invandrades rätt till svenskundervisning upphör efter fem år. En sådan tidsgräns bidrar inte på något sätt till svenskundervisningens måluppfyllelse. Om denna tidsgräns inte avskaffas är risken uppenbar att stora grupper kvinnor från vissa länder kommer att utestängas från svenskundervisning.

Från vpk har vi sedan länge ansett att man borde ändra finansieringen av svenskundervisningen för invandrare. Kostnaderna har utgjort skäl för företagen att inte anställa invandrare och att på olika sätt smita undan sina skyldigheter. Det har man också gjort på ett framgångsrikt sätt. Det vore stötande, efter dessa försummelser och lagbrott, att belöna företagen genom att helt avlasta dem kostnaden.

Vi anser att vpk:s tidigare förslag om att finansiera svenskundervisningen för invandrare genom en kollektiv arbetsgivaravgift fortfarande äger giltighet. Det skulle också ge möjligheter att använda statliga och kommunala medel för andra angelägna uppgifter på invandrapolitikens område.

Herr talman! Svenskundervisningen är om möjligt ännu viktigare för invandrarkvinnorna. De är en heterogen grupp. Deras förhållanden skiljer sig mycket beroende på varifrån de kommer och under vilka omständigheter de kommit till Sverige. I en rad avseenden har de en svår situation i jämförelse med svenska kvinnor men också i jämförelse med utländska män. Även för invandrarkvinnorna är arbetslösheten ett ständigt hot. Som utbildad arbetskraft har de svårt att få arbete, de arbetar i branscher där arbetslösheten slår hårt, och deras yrkesval är starkt begränsat på grund av dålig skolunderbyggnad och bristande språkkunskaper.

Nr 113

Onsdagen den
10 april 1985

*Undervisningen i
svenska för invand-
rare, m. m.*

Onsdagen den
10 april 1985

*Undervisningen i
svenska för invand-
rare, m. m.*

Därför anser vi att möjligheterna till svenskundervisning och samhällsorientering för invandrarkvinnorna skall öka. Detta bör ske utifrån kvinnornas situation och förutsättningar. Svenskundervisning och samhällsorientering måste baseras på de behov som invandrarkvinnorna har med hänsyn till sin situation i Sverige, sina förkunskaper etc. Vi är övertygade om att ökade insatser på det här området kommer att förbättra invandrarkvinnornas situation avsevärt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till samtliga vpk-reservationer.

Anf. 72 LARS SVENSSON (s):

Herr talman! Vi behandlar nu utbildningsutskottets betänkande 22 som gäller undervisning för invandrare i svenska språket och bidrag till driften av folkhögskolor. Låt mig börja med den senare frågan.

Utskottet föreslår en ökning med två självständiga folkhögskolor. Moderaterna ställer sig negativa till detta förslag. Vi har tidigare i dagens debatt hört att moderaterna ser som sin huvuduppgift att skära ned bidragen till de olika utbildningsanordningar som finns. Det är enligt utskottsmajoriteten synnerligen viktigt att dessa två filialfolkhögskolor kommer till stånd. Den ena folkhögskolan, Stensund, har TBV som huvudman. TBV har för närvarande ingen folkhögskola, och vi har ju haft den principiella inställningen att huvudorganisationer skall få möjlighet att starta folkhögskolor.

Den andra folkhögskolan är en speciell folkhögskola i Göteborg, som riktar sig till kvinnor. Vi tror det är viktigt att stödja kvinnorna i deras intresse för att skaffa sig en utbildning. Över huvud taget är vår principiella uppfattning den att den form av undervisning och utbildning som folkhögskolor erbjuder bör stödjas så långt som möjligt. Samma princip som Bengt Wiklund uttalade beträffande komvux gäller här, nämligen att utbildningen i mycket stor utsträckning riktar sig till sådana som inte tidigare haft möjlighet att få någon grundläggande utbildning. Den speciella utbildningsform som folkhögskolorna erbjuder gör att det finns alla skäl att ha den kvar. Men det ligger kanske i linje med moderaternas syn att på detta område såväl som på andra välja den vägen att ta ut högre avgifter och minska möjligheterna för dem som inte har fått en grundläggande utbildning att få det. Vi tycker att folkhögskolor är en bra form för dem som inte tidigare fått någon utbildning att tala om.

Kammaren hade relativt nyligen möjlighet att diskutera frågan om undervisning för invandrare i svenska språket. Vid det tillfället behandlades en särskild proposition i ämnet. Vi tog då ställning till hur undervisning i svenska för invandrare skulle bedrivas i framtiden. De frågor som tas upp i reservation från vpk handlar i huvudsak om det antal år som rätt till undervisning i svenska för invandrare skall finnas. Riksdagen har beslutat att rätten till denna undervisning skulle upphöra efter fem år. Utskottet ansåg vid sin behandling – och framförde det också till kammaren – att en omprövning skulle ske om skäl förelåg. Vi får nu låta det nya systemet med undervisning i svenska för invandrare verka en tid. Därefter får vi, om skäl därtill föreligger, till förnyad prövning ta upp frågan om tiden skall förlängas.

Det finns alltså all anledning att tills vidare stå fast vid det beslut som har fattats om undervisning för invandrare i svenska språket.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka avslag på samtliga reservationer och bifall till utskottets hemställan.

Anf. 73 GÖRAN ALLMÉR (m) replik:

Herr talman! När Lars Svensson förde sitt resonemang om folkhögskolorna slant väl tungan litet grand för honom, eller också talade han snabbare än han riktigt hann med att tänka.

Det är faktiskt på det sättet, Lars Svensson, att de två folkhögskolor som nu föreslås bli självständiga redan finns i form av filialer. Det är alltså inte fråga om över huvud taget från moderat sida att förhindra att det bedrivs undervisning på dessa filialer i fortsättningen.

Vi har hävdad – i enlighet med vad ett enigt utskott, där jag förmodar att även Lars Svensson fanns med på den tiden, har beslutat – att man skall vara restriktiv när det gäller att ge statsbidrag till nya självständiga folkhögskolor. Jag tycker att det hade varit riktigare att framställa saken på det sättet och inte att det är fråga om sedvanlig moderat avoghet gentemot undervisning för dem som har det svårt och besvärligt i samhället, som Lars Svensson underförstått har gjort gällande.

Anf. 74 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Herr talman! Jag är också medveten om att de här frågorna har diskuterats nyligen av kammaren i samband med behandlingen av den särskilda propositionen om svenskundervisningen. Men trots det har jag vissa frågor som jag inte fått besvarade ännu.

Tidsgränsen som man har satt på fem år, varefter rätten till svenskundervisning skall upphöra, vad fyller den för funktion? På vilket sätt bidrar denna tidsgräns till att man uppfyller målsättningen för svenskundervisningsreformen? Om tidsgränsen inte fyller någon funktion, varför skall man då ha den kvar?

Om man verkligen vill undersöka svenskundervisningsreformens effekter och förbättra eventuella fel, anser jag att dessa frågor bör besvaras. Varför har man den här tidsgränsen? Vad fyller den för funktion?

Anf. 75 LARS SVENSSON (s) replik:

Herr talman! Vi har aldrig någon gång sagt från utskottets sida att det inte skall kunna inrättas nya folkhögskolor. Däremot har vi sagt att det skall iaktas restriktivitet i den frågan.

Här finns två filialer som länge har stått på tur för att bli självständiga folkhögskolor. När man då finner synnerliga skäl för att ge dem denna möjlighet, tycker jag inte att det är något fel att man gör det. Tvärtom ger man folkhögskolorna bättre möjligheter att fungera, och jag pekade på den särprägel som de två nu aktuella folkhögskolorna har.

Verkligheten är ju den, Göran Allmér, att ni föreslår en besparing på 25 milj. kr. på anslaget till folkhögskolorna, och den vill vi icke acceptera. Vi vill

Nr 113

Onsdagen den
10 april 1985

*Undervisningen i
svenska för invand-
rare, m. m.*

ge dessa två folkhögskolor möjlighet att utvecklas med den profil som här har föreslagits. Det kommer de att kunna göra på ett helt annat sätt om de blir självständiga. Vi är positiva till det. Ni låter yxan gå fram här också, och det kan vi inte acceptera med hänsyn till de grupper som skulle drabbas.

Till Alexander Chrisopoulos vill jag säga att vi väl får chansen på nytt att pröva om det finns skäl att förlänga tiden för rätt till svenskundervisning för invandrare utöver fem år.

Anf. 76 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Herr talman! Den fråga jag ställde har förblivit obesvarad. Det finns en målsättning för svenskundervisningsreformen, nämligen att skapa förutsättningar för invandrare att leva och fungera någorlunda normalt i det svenska samhället liksom att konkurrera på svenska arbetsmarknaden. Min fråga gällde på vilket sätt tidsgränsen vid fem år bidrar till denna måluppfyllelse.

Varför skall man ha den här gränsen över huvud taget? Vad är det för konstruktivt bidrag till måluppfyllelsen att ha en sådan tidsgräns? Detta borde det gå att få svar på.

Anf. 77 IRÉNE VESTLUND (s):

Herr talman! Gerd Engman och jag väckte under riksmötet 1983/84 en motion om statsbidrag till stiftelsen Kvinnofolkhögskolan i Göteborg. Utskottet avstyrkte på grund av det ekonomiska läget, men utskottets talesman var mycket positiv till Kvinnofolkhögskolan och dess verksamhet. Jag gjorde då det uttalandet att vi som arbetade för en självständig kvinnofolkhögskola skulle fortsätta vårt arbete och komma igen med våra krav. Desto mer glädjande är det att konstatera att kvinnofolkhögskolans eget arbete har bevisat nödvändigheten av ett statligt stöd.

Vi är många som gläder oss åt detta erkännande av skolan och dess arbetsmetoder. Jag skulle vilja citera Gunhild Kyle, professor i kvinnohistoria, som uttalade sig för en kvinnofolkhögskola och dess självständighet:

En kvinnofolkhögskola är särskilt viktig för de kvinnor som inte i första hand söker sig till universiteten. De har i sina liv ofta upplevt den påtagliga bristen på jämställdhet i dagens samhälle. En kvinnofolkhögskola blir en plats där kvinnoforskaren kan dela med sig av sina resultat samtidigt som denna kontakt stimulerar till nya frågor.

Det är alltså verkligen en egen folkhögskola med en egen, speciell profil som vi talar om.

Det är en stor dag för alla dem som arbetat för kvinnofolkhögskolans självständighet, när vi i dag fattar det här beslutet. Jag yrkar härmed bifall till utskottets förslag.

Anf. 78 ERKKI TAMMENOKSA (s):

Herr talman! Jag skall inte tala om svenska för invandrare, utan jag vill säga några ord om min motion nr 1934 om inrättandet av en idéburen folkhögskola i Stockholms län; LO-distriktet skulle vara huvudman.

I utskottsbetänkandet står det att lokalfrågan enligt skolöverstyrelsen inte

har varit löst. Den är löst i dag. Folkets hus tar över det näraliggande Norra latins lokaler, och möjligheter har öppnats för skolans placering där.

Som en annan orsak anges finansiella skäl. Det är faktiskt så, att under tiden har, som vi hört, flera folkhögskolor av olika karaktär sett dagens ljus.

Varför är det så angeläget att en ny folkhögskola startas i Stockholmsområdet? I dag finns i Stockholms län endast Runöskolan som idéburen folkhögskola med arbetarrörelsens värderingar.

Det råder brist på utrymmen i dag. Placering av kurser på andra folkhögskolor omöjliggörs i brist på lämpliga lärare och andra resurser.

Estetiska ämnen är väl representerade i länets folkhögskolor, men det finns behov av både långa och korta kurser som är avsedda för nya målgrupper, s. k. kortutbildade.

Det tredje skälet accepterar jag bättre, nämligen att riksdagen inte bör föregripa SÖ:s provning.

Herr talman! Jag har inget yrkande, men som har framkommit återstår behovet av en idéburen folkhögskola i Stockholms län, och frågan kommer väl att aktualiseras på annat sätt i fortsättningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utbildningsutskottets betänkande 15

Punkt 1 (anslag till Forskning och centralt utvecklingsarbete inom skolväsendet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Birgitta Rydle m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 2

Mom. 2 (fortbildningens organisation m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 207 röster mot 98 för reservation 2 av Birgitta Rydle m. fl.

Mom. 3 (möjlighet till fortbildning för lärare vid riksinternatskolorna)

Utskottets hemställan bifölls med 164 röster mot 143 för reservation 3 av Kerstin Göthberg m. fl.

Mom. 4 (anslag till Fortbildning m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Kerstin Göthberg och Larz Johansson – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 3 (anslag till Särskilda åtgärder på skolområdet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Birgitta Rydle m. fl. – bifölls med acklamation.

Nr 113

Onsdagen den
10 april 1985

*Undervisningen i
svenska för invand-
rare, m. m.*

Punkt 4

Utskottets hemställan bifölls.

Utbildningsutskottets betänkande 20

Punkt 3

Mom. 8 (återinförande av femgradig betygsskala i grundskolkurser)

Utskottets hemställan bifölls med 160 röster mot 142 för reservation 1 av Kerstin Göthberg m. fl.

Mom. 10 (möjlighet till viss avgiftsfinansiering av kurs)

Utskottets hemställan bifölls med 227 röster mot 79 för reservation 2 av Birgitta Rydle m. fl.

Mom. 11 (medelsberäkningen)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 3 av Birgitta Rydle m. fl.,
dels reservation 4 av Linnea Hörlén,
bifölls med acklamation.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

Utbildningsutskottets betänkande 22

Punkt 1

Mom. 1 (tidsram för rätt till sfi-undervisning och finansiering av utbildningen i sfi genom en arbetsgivaravgift)

Utskottets hemställan bifölls med 284 röster mot 20 för reservation 1 av Björn Samuelson.

Mom. 2 (anslagsbeloppet m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Birgitta Rydle m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3 och 4

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 5 (verksamhet för invandrarkvinnor m. fl.)

Utskottets hemställan bifölls med 284 röster mot 20 för reservation 3 av Björn Samuelson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Punkt 2

Mom. 1 och 2 (två nya självständiga folkhögskolor och folkhögskolans undervisningsvolym)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Birgitta Rydle m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (statsbidrag till kulturarbetares vistelse och medverkan vid folkhögskola)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Birgitta Rydle m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (anslag till Bidrag till driften av folkhögskolor m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Birgitta Rydle m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 3 (bidrag till viss central kursverksamhet)

Utskottets hemställan bifölls med 206 röster mot 97 för reservation 7 av Birgitta Rydle m. fl.

Punkt 4

Utskottets hemställan bifölls.

10 § Järnvägstrafiklag m. m.

Föredrogs lagutskottets betänkande 1984/85:27 om järnvägstrafiklag m. m. (prop. 1983/84:117 och prop. 1984/85:33 delvis).

Anf. 79 ALLAN EKSTRÖM (m):

Herr talman! Jag skulle kunna sätta följande rubrik på mitt korta anförande: Lagen bör behandla alla lika. Så är det tyvärr inte i dag. Staten och kollektivet söker på område efter område att slippa bli omfattade av de lagar som skall gälla för alla andra.

Som framgår av min motion, som ligger till grund för reservation nr 1, till vilken jag härmed ber att få yrka bifall, blev en advokat oförmodat utesluten ur 1981 års telefonkatalog – såväl ur yrkesregistret som ur den vanliga delen – med kännbart ekonomiskt avbräck i rörelsen som följd. Televerket bestred allt skadeståndsansvar under hänvisning till en friskrivningsklausul som går tillbaka till ett av regeringen fastställt telefonreglemente. Televerket erkände emellertid att det hade förekommit slarv från televerkets sida. Domstolarna ansåg, tyvärr, att telefonreglementet hade sådan offentligrättslig karaktär att det inte kunde göras till föremål för jämkning enligt den allmänna generalklausulen i 36 § avtalslagen, den som tar sikte på oskäligen avtalsvillkor. Slutet på historien blev att advokaten såsom avtalspart själv fick stå det ekonomiska ansvaret för televerkets försummelse.

Om statens järnvägar missköter sig är situationen likadan. Den enskilde får ta de ekonomiska konsekvenserna av SJ:s försummelser såvitt angår personbefordran. Även om tåget inte alls skulle gå utan skulle ha blivit inställt utan skäl eller om det skulle gå åt fel håll, så är SJ ändå fri från lagfäst

*Järnvägstrafiklag
m. m.*

ansvarighet gentemot den enskilde resenären.

Staten bör självfallet i sin egenskap av avtalspart vara underkastad *samma erkända rättsprinciper* som är tillämpliga för alla andra rättssubjekt i vanliga civilrättsliga relationer.

Som framgår av reservationen är enligt en sådan erkänd rättsgrundsats, som i sin tur kan härledas ur 23 § köplagen, gäldenär ansvarig för skada som borgenär lidit genom dröjsmål, om gäldenären inte kan visa att dröjsmålet inte kan tillräknas honom såsom försummelse. Man brukar inom den juridiska doktrinen tala om presumtionsansvar. Den intresserade hänvisas till den rika litteratur som redovisas i betänkandet SOU 1984:16 s. 182.

I överensstämmelse med denna rättsgrundsats stadgas det i den förestående lagen om konsumenttjänst – dess 31 § – att näringsidkare skall vara skadeståndsskyldig om konsument tillfogats skada på grund av fel eller dröjsmål, om ej näringsidkaren visar att skadan inte berott på försummelse.

Men inte nog härmed. Skulle befordran ha skett med *annat* transportmedel än järnväg hade resenären kunnat få ersättning för liden skada. Enligt sjölagen är – vilket utskottet redovisar på s. 10 – bortfraktaren ansvarig för skada till följd av att passagerare försenas, om skadan vållas genom fel eller försummelse. En annan sak är att ersättningskyldigheten får begränsas till 6 000 kr. Skulle resan ske med flyg är flygtransportören likaså skadeståndsskyldig vid dröjsmål; det föreligger här ett presumtionsansvar.

Men, herr talman, sker resan med järnväg får den enskilde stå sitt eget kast. Före 1979 utgick ingen som helst ersättning. I artikel 12, normalvillkor i järnvägstrafik – som utarbetats av SJ och Svenska järnvägsföreningen – står det sålunda att läsa:

”Järnvägen åtager sig ingen skyldighet att lämna ersättning till den resande för skada som kan uppkomma för honom genom tågförsening, tåginställelse eller förfelad anslutning.”

Under 1979 modifierades klausulen i någon mån genom ett tillägg. I detta tillägg, som alltså utgör ett undantag från huvudregeln om ansvarsfrihet, stipuleras att den resande har rätt till ersättning för vissa utlägg avseende kost och logi, telefonsamtal och vidarebefordran i viss omfattning. Att ersättningskyldigheten begränsats till utlägg är fullt avsiktligt. Ekonomisk skada som består t. ex. i en sådan alldaglig företeelse som förlorad arbetsförtjänst ersätts sålunda icke.

Att tillståndet är otillfredsställande för den enskilde framgår egentligen av utskottets egen motivering, närmast s. 10 och 11. Där hänvisas till att allmänna reklamationsnämnden i två fall helt nyligen underkänt SJ:s vägran att lämna gottgörelse för taxi och hyrande av bil. Reklamationsnämnden var alltså tvungen att rycka in till den enskildes undsättning i två fall så sent som i höstas. Utskottet erkänner också att ”det finns vissa brister i den gällande ersättningsklausulen”, men dessa brister utgör dock på intet sätt enligt utskottets majoritet grund för att ge den enskilde lagfäst rättsskydd. I stället bör, säger utskottet, bestämmelserna i normalvillkorens artikel 12 överses.

Med hänvisningen till artikel 12 avses vad som där stipuleras om ersättning för utlägg. Däremot faller, som jag nyss nämnde, t. ex. förlorad arbetsför-

tjänst, förlorad semesterdag och liknande inkomstbortfall helt utanför. Man skiljer nämligen mellan fördyring och värdebortfall. Utskottet medger frankt att SJ i kraft av sin monopolställning inte har kommersiellt intresse att ge ersättning i detta senare fall. Utskottet drar också den riktiga slutsatsen att vissa principiella skäl talar för att man inför en lagregel som tillförsäkrar järnvägspassagerare ersättning för i varje fall värdebortfall. Men man föredrar ändå att ingenting göra. Lagregeln skulle bli alltför krånglig att utforma – det är innebörden av utskottets ställningstagande.

Slutligen: Inte heller den invändningen, att sådant av mig efterlyst skadeståndsansvar skulle kunna föranleda något högre priser eller taxa, är av den rättsliga karaktären att den bör hindra att järnvägen – liksom för övrigt televerket – behandlas på samma sätt som alla andra näringsidkare eller gäldenärer. Jag vill här bara hänvisa till vad professor Jan Hellner i läroboken Skadeståndsrätt beskriver som en funktion av skadeståndsansvar, nämligen att pulvrисera förlusterna.

Slutsatsen i reservationen är därför synnerligen väl underbyggd. I sista stycket har tyvärr insmugit sig ett tryckfel. Reservationen vill självfallet inte ha ett stadgande om ansvarsfrihet, som det står i texten – det är ju närmast majoritetens ståndpunkt – utan motsatsen, nämligen ett stadgande om ansvar för dröjsmål.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 80 SIGVARD PERSSON (c):

Herr talman! De motioner om obligatoriska miljöskydds- och kemikalieförsäkringar som föranlett reservation 4 i lagutskottets betänkande nr 27 tar upp problem som en bred allmänhet med all rätt ställer allt starkare krav på att få lösta.

Från centerns sida togs denna fråga upp i en motion av Britta Hammarbacken m. fl. redan 1982 och i en partimotion 1983. Till lagutskottets betänkande 1983/84:8, som behandlade bl. a. dessa motioner, fogades en centerreservation.

Frågan har åter aktualiserats från centern i partimotioner 1984 och 1985 och dessutom i en enskild centermotion i år. Reservation nr 4 omfattar yrkandena i dessa tre motioner jämte en enskild moderatmotion, som inte fått stöd av utskottets moderata ledamöter.

Tyvärr har de här sist nämnda motionerna kommit att behandlas inom det alltför snäva lagstiftningsområde som nu aktuell järnvägstrafiklag omfattar. Detta konstaterar utskottsmajoriteten också och anför: "Enligt utskottets mening synes det i varje fall för närvarande inte möjligt att uppnå ett sådant skydd innanför järnvägslagstiftningens ram. Problemet med dessa skador måste därför lösas på annat sätt." Utskottet erkänner alltså problemet och anför att "det alltså finns ett behov av att förbättra skyddet för skadelidande beträffande vissa typer av skador".

Ja, det finns sannerligen ett behov, men varför då denna långrotning som mer och mer har karaktären av den obotfärdiges förhinder. Vi är från reservanternas sida på det klara med sambandet mellan möjligheten till

Onsdagen den
10 april 1985

Järnvägstrafiklag
m. m.

försäkring och ansvarsförhållandet. Men ingenting händer ju på något av områdena annat än överväganden i det oändliga i departementet.

När det gäller produktansvar erinrade utskottet i sitt betänkande 1983/84:8 om att produktansvarskommittén år 1979 – alltså för sex år sedan – lagt fram ett förslag till produktansvarslag, som ålägger tillverkare och importörer ett särskilt ansvar för personsador. Förslaget var vid den tidpunkten föremål för beredning inom justitiedepartementet, och enligt vad utskottet då inhämtat avvaktade man det arbete som pågick på det internationella planet.

Visst är en internationell samordning viktig, men det måste ju ske någonting innan det växer mossa på den svenska utredning som låg klar 1979. Den risken är stor, för enligt vad utskottet *nu* inhämtat är produktansvarskommitténs betänkande alltjämt föremål för överväganden inom justitiedepartementet.

När det gäller miljöskador vill jag peka på att miljöskadeutredningen lade fram ett förslag till miljöskadelag våren 1983. I det förslaget åläggs fastighetsägaren strikt ansvar vid miljöfarlig verksamhet. Vid behandlingen av dessa frågor i lagutskottet i december 1983 hade utskottet inhämtat att ett förslag till miljöskadelag kunde beräknas bli förelagt riksdagen våren 1984, och med hänvisning härtill avstyrkte utskottet då aktuella motioner. Men det kom ingen proposition våren 1984.

Nu är det vår igen, och i nu aktuella betänkande står följande tankeväckande konstaterande att läsa: "När något förslag kan föreläggas riksdagen är ännu inte möjligt att uttala sig om. Beträffande miljöskadorna har i vårens propositionsförteckning aviserats att ett förslag till miljöskadelag skall föreläggas riksdagen i maj 1985. Med hänsyn till att någon lagrådsremiss ännu inte färdigställts är det dock tveksamt om detta tidsschema kan hållas."

Herr talman! Utskottets här uttalade tveksamhet är säkerligen välbefogad, inte minst med tanke på att riksdagens bord dignar av propositioner. Skulle den aviserade propositionen trots allt läggas fram, kommer ju behandlingen att skjutas upp till nästa riksmöte. Mot denna bakgrund är centerreservatio- nen nr 4 mycket välbefogad, och jag yrkar bifall till densamma.

Anf. 81 MARIANNE KARLSSON (c):

Herr talman! I reservation nr 2 har centerpartiet och vpk enats vad gäller frågan om promilleregler vid spårtrafik. I en motion undertecknad av Rune Torwald, Lars-Ingvar Sörenson och Sven Henricsson – en liknande motion har väckts av Elver Jonsson (fp) – har påpekats att det järnvägsrättsliga regelsystemet för närvarande är svårt att överblicka. Vi har under dessa förhållanden ingenting emot att man nu föreslagit att straffbestämmelserna om onykterhet i järnvägstrafik skall överföras från trafikbrottslagen till den nya järnvägstrafiklagen.

Likaså anser vi det rimligt att onykterhet skall bestraffas inte bara när en förare gör sig skyldig till denna, utan även i fall som gäller övrig personal i säkerhetstjänst. Det är ju helt uppenbart att felhandlingar av en påverkad tågklarare, tågledare eller motsvarande kan få minst lika ödesdigra konsekvenser som när sådana utförs av en påverkad förare.

Enligt förslaget till järnvägstrafiklag 6 kap. 2 § andra och tredje styckena skall de från trafikbrottslagstiftningen välkända promillereglerna avseende straffansvar för förare införas i den nya lagen. Men enligt fjärde stycket, som behandlar övrig personal i säkerhetstjänst, kan uppenbarligen inte straffansvar ifrågakomma med mindre än att arbetsledningen med vittne kan styrka att vederbörande varit så påverkad att han "måste antas" inte kunna utföra sina arbetsuppgifter på ett betryggande sätt.

Detta tycker vi inte är rimligt.

Utskottsmajoriteten skriver så här i betänkandet:

"Vad så angår 'promillereglerna' delar utskottet departementschefens uppfattning att dessa regler inte bör omfatta andra personalkategorier än förare. Förhållandena när det gäller övriga personalkategorier är ofta av så skiftande natur att det skulle kunna uppkomma betydande svårigheter att tillämpa 'promillereglerna' i fråga om andra befattningshavare än förare."

Men departementschefen anför egentligen inte några som helst skäl för att begränsa tillämpningen till förare av spårfordon. I propositionen anför endast att "den särskilda straffbestämmelsen i trafikbrottslagen för den som fört ett spårfordon med en viss alkoholkoncentration i blodet bör dock inte utsträckas att gälla andra personalkategorier än förare".

Herr talman! Vi reserverar oss och tycker det är uppseendeväckande att departementschefen först konstaterar att det finns all anledning att låta straffbestämmelsen för onykterhet i spårtrafiktjänst omfatta alla befattningshavare som från säkerhetssynpunkt har en lika betydelsefull ställning som förarna och därefter helt avstår från att låta den mest effektiva bevisregeln bli tillämplig på denna kategori av befattningshavare. Vi reserverar oss vill gärna understryka betydelsen av att man med kraft beivrar onykterhet hos personal med viktiga säkerhetsfunktioner.

En del av den aktuella personalen kan ha uppgifter som från säkerhetssynpunkt t. o. m. är viktigare än dem föraren utför. Som jag nämnde tidigare måste man i fråga om rattfylleri, som begås av andra befattningshavare än förare, genom vittnesbevisning styrka att vederbörande är så påverkad att han inte kan utföra sina uppgifter på ett betryggande sätt. Denna ordning med skilda regler för förare och annan säkerhetspersonal kan också leda till stora svårigheter och störningar i förhållandet mellan arbetsledning, olika befattningshavare och arbetskamrater.

Det föreliggande förslaget är, som vi ser det, negativt från de anställdas synpunkt, och det kan inte heller accepteras från säkerhetssynpunkt.

I ett annat sammanhang har utskottet avstyrkt krav på införande av promilleregler, och det gäller inom sjöfarten. Då påpekades svårigheten att övervaka efterlevnaden av sådana regler på Sveriges alla sjöar och vattendrag. Men detta kan knappast återopnas när det gäller nu aktuella befattningshavare. Det kan inte vara svårare att kontrollera efterlevnaden av promilleregler hos t. ex. tågledare och tågklarare än hos förare av spårfordon.

Herr talman! Allt det jag har fört fram visar att riksdagen bör bifalla motionerna 2763 och 2765 och därmed utsträcka de särskilda straffbestäm-

melserna i 6 kap. 2 § järnvägstrafiklagen för den som fört maskindrivet spårfordon med en viss alkoholkoncentration i blodet att gälla samtliga befattningshavare som utför uppgifter av väsentlig betydelse för säkerheten. Jag ber därmed att få yrka bifall till reservationerna 2 och 3 i lagutskottets betänkande 27.

Anf. 82 PER-OLOF STRINDBERG (m):

Herr talman! Till lagutskottets betänkande nr 27 är fyra reservationer fogade. Jag behöver inte närmare utveckla deras innehåll; det har reservanterna redan gjort.

Den första reservationen gäller ersättning för skada till följd av dröjsmål vid personbefordran. Reservanterna hävdar att SJ genom lagreglering bör åläggas ett skadeståndsansvar, då en tågförsening kan orsaka en resenär kännbar ekonomisk skada.

Ja, det är förvisso sant, men utskottsmajoriteten finner – liksom departementschefen – att järnvägens ansvarighet vid personbefordran i varje fall inte för närvarande bör lagregleras. Det finns skäl som talar för att järnvägspassagerare bör kunna få ersättning för visst värdebortfall, men utskottets majoritet anser att den överenskommelse som SJ 1979 träffade med konsumentverket redan nu i rimlig utsträckning ger ersättning för bl. a. fördyrade resor. Det är givet att man när man träffade överenskommelsen kanske inte var inne på de tankar som reservanten här anförde, nämligen att tåget skulle gå åt fel håll – då inträffar naturligtvis en ny situation i SJ:s historia.

Överenskommelsen är naturligtvis inte heltäckande, men förbättringar bör i första hand uppnås genom fortsatta förhandlingar. Om man på den vägen inte kan uppnå godtagbara resultat kan frågan om en lagstiftning återigen bli aktuell.

Med detta yrkar jag avslag på reservation nr 1.

I reservation nr 2 från centern och vpk vill reservanterna att de införda promillereglerorna vid trafiknykterhetsbrott vid spårbunden trafik skall gälla inte bara föraren utan även annan personal som har uppgifter som är betydelsefulla ur säkerhetssynpunkt.

Utskottets majoritet är givetvis av den uppfattningen att all onykterhet – även hos andra än föraren – skall beivras. Här förefinns inte någon mot reservanterna avvikande mening, och vi hänvisar till det angelägna i att straffbestämmelserna i 6 kap 2 § i förslaget till järnvägstrafiklag blir tillämpliga på *alla* som har uppgifter av väsentlig betydelse för säkerheten. Däremot har personalen uppgifter av så skiftande art – det anförde också Marianne Karlsson nyss – att vi från majoritetens sida icke förordar att promillereglerorna skall gälla andra än föraren.

Med detta yrkar jag avslag på reservation nr 2 jämte följdreservation nr 3.

I reservation nr 4 från centern krävs att arbetet på en ny miljöskyddslag påskyndas och att man finner en lösning försäkringsvägen när det gäller kemikalieskador.

Ja, utskottets majoritet har faktiskt samma åsikt. Vi konstaterar att

produktansvarighetskommitténs betänkande nu bereds inom justitiedepartementet, och att där också övervägs – allt i enlighet med reservanternas önskan – en försäkringslösning på kemikalieområdet av den art som gäller för läkemedelsskada.

Då proposition med förslag till miljöskyddsskadelag kan förväntas under året yrkar jag avslag på reservation nr 3. Jag vill göra den kommentaren till Sigvard Persson, att visst har det förekommit en långrotning, men i den situation som nu föreligger kan jag inte förorda bifall till reservationen.

Jag yrkar, herr talman, avslag på reservationerna och bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Anf. 83 SIGVARD PERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag har svårt att se, Per-Olof Strindberg, att utskottsmajoriteten har samma uppfattning som vi reseranter. Jag vet egentligen inte vad man grundar sig på, om man hävdar detta.

I mitt anförande citerade jag vad utskottet säger beträffande möjligheterna till en proposition nu i vår. De tycks närmast vara obefintliga. Något annat kan jag inte utläsa ur det avsnitt som jag har citerat från utskottsbetänkandet.

Jag tycker det är förvånande att Per-Olof Strindberg och övriga moderata ledamöter inte ställde upp på reservation nr 4 med tanke på att det dock finns en – visserligen enskild – moderat motion på området. Vi har här ett exempel bland många i riksdagen på att frågor sedan mycket, mycket länge kan vara utredda. Det kommer motioner år efter år – ibland två, tre och fyra år i rad. Men bristen är att det tar så oändligt lång tid i vederbörande departement. Därför menar jag, herr talman, att det finns alla skäl i detta sammanhang att göra ett påpekande om saken och ställa krav på att arbetet måste gå snabbare trots vad Per-Olof Strindberg sade.

Anf. 84 MARIANNE KARLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tycker, herr ordförande i lagutskottet, ändå att det är rätt märkligt att departementschefen i flera meningar talar om hur viktigt det är att vi verkligen har en promilleregulering som bör följas av alla dem som arbetar på detta område – tågklarare och tågledare. Men när han kommer fram till själva förslaget, tycker han helt plötsligt att det väsentliga är att *föraren* följer promillereguleringarna.

Straffbestämmelserna är ju inte tillkomna för att fullfölja sanktioner mot trafikpersonalen i största allmänhet, utan de är ju till för att upprätthålla en hög trafiksäkerhet. Det vägledande för oss reseranter har varit att trafiksäkerheten skall vara det väsentliga, och då anser vi att reglerna bör omfatta alla som arbetar med dessa saker.

Anf. 85 PER-OLOF STRINDBERG (m) replik:

Herr talman! Förvisso är trafiksäkerheten viktig, Marianne Karlsson, och jag underströk också angelägenheten av att all personal som arbetar med dessa uppgifter – över huvud taget gäller det all personal som är i arbete – är nykter. Detta gäller naturligtvis inte minst personal som har med säkerhets-

*Järnvägstrafiklag
m. m.*

frågor att göra. Men därifrån och till att säga att promilleregler skall gälla personal utöver föraren är steget långt. Jag tycker att det i så fall kan bli orimliga konsekvenser.

Anf. 86 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Eftersom folkpartiet saknar företrädare i lagutskottet och vi därför inte har kunnat delta i behandlingen av den här propositionen och motionerna vill jag ge några synpunkter.

Det nämns här att det i proposition 117 – utöver nyheten att järnvägen åläggs att ersätta skador som vållas tredje man – har tagits in bestämmelser om rattfylleri och rattonykterhet när det gäller förande av motordrivna spårfordon på järnväg eller tunnelbana.

Det finns också en koppling till en annan proposition, som lades fram i höstas, nämligen proposition 21 beträffande trafikbrottslagens regler om trafiknykterhetsbrott. Den propositionen mötte så häftigt motstånd både här i riksdagen och i den allmänna opinionen att regeringen fann för gott att dra tillbaka den – och väl var det, vill jag tillägga.

Jag anser att det är positivt att regeringen finner det riktigt att kravet på nykterhet i trafiktjänst skall omfatta alla befattningshavare som från säkerhetssynpunkt har en lika betydelsefull ställning som förarna och att kravet bör gälla alla som har arbetsuppgifter av "väsentlig betydelse för säkerheten", som det heter i propositionen.

Företrädare för både utskottsmajoriteten och reservanterna har gett kommentarer till betänkandet. Jag har i motionen sagt att det är en brist att promillereglerna gäller endast förare av järnvägsfordon m. m. Det är minst sagt obegripligt – om regeringen har funnit det angeläget att ta med annan personal än tåg- och spårvagnsförare – att man inte vill använda sig av de effektiva medel som finns för att fastställa om onykterhet har förekommit.

Låt mig nämna det som jag har anfört i motionen – vilket också citerats av en av reservanterna – nämligen att straffbestämmelsen inte är tillkommen för att fullfölja sanktioner mot trafikpersonal i största allmänhet utan enbart för att upprätthålla en hög trafiksäkerhet. På den punkten synes det inte vara någon grundläggande skillnad mellan utskottsmajoritet och reservanter.

Utskottet skriver att det är angeläget att onykterhet hos förare och alla med ur trafiksäkerhetssynpunkt viktiga arbetsuppgifter kan beivras. Det anförs t. o. m. att man stryker under angelägenheten av att den straffbestämelse som citeras och som finns i 6 kap. 2§ blir tillämplig på alla befattningshavare som fullgör tjänst i vilken ingår uppgifter av väsentlig betydelse för säkerheten.

Sedan kommer utskottsmajoriteten till något som är ganska originellt, när man talar om att andra personalkategorier har uppgifter av "skiftande natur". Utskottsmajoriteten har inte talat om vari denna "skiftning" består, men jag gissar att utskottets ordförande har synpunkter på det.

Genom att man saknar promilleregler försvåras möjligheterna att upprätthålla en trafiksäkerhet som både regering och lagutskott säger sig förorda.

Jag vill fråga lagutskottets företrädare: På vilket sätt underlättar man

möjligheterna att upprätthålla den trafiksäkerhet som alla säger sig vilja hävda? Innan ett nöjaktigt svar har getts på den frågan tar jag mig friheten, herr talman, att yrka bifall till reservationerna 2 och 3.

Anf. 87 PER-OLOF STRINDBERG (m):

Herr talman! Jag vill helt kort säga till Elver Jonsson: Genom att ställa krav på absolut nykterhet i tjänsten upprätthåller man den trafiksäkerheten.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (skada till följd av dröjsmål vid personbefordran)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Allan Ekström och Nic Grönvall – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (promilleregler vid spårtrafik)

Utskottets hemställan bifölls med 229 röster mot 73 för reservation 2 av Martin Olsson m. fl.

Mom. 3–7

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 8 (obligatoriska miljöskydds- och kemikalieförsäkringar m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 240 röster mot 48 för reservation 4 av Martin Olsson m. fl. 14 ledamöter avstod från att rösta.

11 § Föredrags

Lagutskottets betänkande

1984/85:33 Anslag till resegarantinämnden (prop. 1984/85:100 delvis)

Utskottets hemställan bifölls.

12 § Föredrags

trafikutskottets betänkanden

1984/85:11 om anslag till Postväsende, m. m. (prop. 1984/85:100 delvis),

1984/85:12 om anslag till Sjöfart m. m. (prop. 1984/85:100 delvis),

1984/85:15 om anslag till Riksfärdtjänst och Kostnader för visst värderingsförfarande (prop. 1984/85:100 delvis),

1984/85:16 om anslag till Transportforskning (prop. 1984/85:100 delvis),

1984/85:17 om anslag till SMHI och vissa andra institut m. m. (prop. 1984/85:100 delvis) samt

1984/85:18 om anslag till Transportstöd för Gotland (prop. 1984/85:100 delvis).

Nr 113

Onsdagen den

10 april 1985

*Järnvägstrafiklag
m. m.*

Anf. 88 TALMANNEN:

Trafikutskottets betänkanden 11, 12, 15, 16, 17 och 18 kommer att debatteras i tur och ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas alltså trafikutskottets betänkande 11 om anslag till Postväsende, m. m.

Anslagen till postverket

Anf. 89 PER STENMARCK (m):

Herr talman! I trafikutskottets betänkande 11, där vi behandlar frågan om anslag till Postväsende m. m., yrkar jag bifall till de moderata reservationerna 1-3. För tids vinnande kommer jag däremot inte att begära votering.

En allmän målsättning i årets budgetproposition är att postverket åtminstone långsiktigt skall få en mer självständig ställning än man tidigare har haft. Det är en målsättning som vi moderater instämmer i. Vi skulle gärna ha sett att man hade gått några steg längre.

På några punkter ansluter vi oss därför till de krav som postverket självt genom sin styrelse har ställt. Det gäller exempelvis postverkets önskemål att självt i större utsträckning få prissätta sina tjänster. Denna rätt regleras i dag i ett antal kungörelser.

Postens önskemål, som vi ansluter oss till, är att man själv skall få prissätta alla tjänster med undantag för 20 grams inrikes normalbrev. Utifrån den målstyrning som regeringen föreslår är detta, som vi ser det, en naturlig utveckling. Samtidigt skulle det också innebära en anpassning till marknadsläget.

Postens monopol är i praktiken begränsat till brevbefordran. Det är givetvis inte lämpligt att monopolföretag själva avgör priset på sin vara eller sin tjänst, men i övrigt måste ett företag som befinner sig i en konkurrenssituation få ha den flexibilitet som en egen prissättning innebär.

Reservationerna 2 och 3 gäller på olika sätt postens investeringar i fastigheter. När man nu skall permanenta postens möjligheter till finansiering av investeringar vid sidan av statsbudgeten, vilket vi anser är bra, är det vår mening att den större självständighet som man därmed vill ge postverket också skall komma till uttryck vid postens investeringar i fastigheter.

Vi menar därför att fr. o. m. den 1 juli i år skall posten varken behöva inhämta regeringens godkännande av vissa byggnadsprojekt eller med nödvändighet anlita byggnadsstyrelsen för projektering. Även detta ligger i linje med vad poststyrelsen har föreslagit i sin treårsplan.

I reservation 3 vill vi moderater ge posten rätt att själv disponera över den realisationsvinst som kan uppkomma vid försäljning av en fastighet. Propositionen menar att det bör finnas ett underställningskrav, men detta anser vi inte vara nödvändigt.

Sammanfattningsvis kan konstateras att enigheten är tämligen stor beträf-

fande de frågor som rör postväsendet. Men om man vill ge posten en större självständighet än vad den har i dag, får detta inte vara enbart en läpparnas bekännelse. Om man vill gå från ord till handling, är det bättre att instämma i de moderata reservationer som är fogade till betänkandet.

Nr 113

Onsdagen den
10 april 1985

*Anslagen till post-
verket*

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 90 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s):

Herr talman! Av Per Stenmarcks anförande framgår klart att det inte är mycket som skiljer oss åt inom trafikutskottet när det gäller betänkandet om anslag till postverket m. m. Trots detta har till utskottsbetänkandet fogats tre reservationer från de moderata ledamöterna och två särskilda yttranden från centerpartiet resp. vänsterpartiet kommunisterna.

Jag tror uppriktigt sagt, herr talman, att såväl reservationerna som de särskilda yttrandena mera har tillkommit som en partipolitisk markering inför valåret än på grund av oenighet i fråga om budgetpropositionens avsnitt om postverket.

Jag är också övertygad om att enigheten om anslaget till postverket till stor del beror på att vi i Sverige har ett mycket bra och välskött postverk, som hävdar sig väl vid en internationell jämförelse. Detta framgår också med all tydlighet av budgetpropositionens innehåll.

Den förändring som föreslås av statsmakernas styrning av postens verksamhet innebär att verksamheten i fortsättningen skall styras genom att man ställer upp mål för service, ekonomi m. m. och inte som hittills genom att statsmakerna styr medlen för att uppnå målen.

Ändringen från medelsstyrning till målstyrning av postens verksamhet beräknas på sikt medföra effektivitetsvinster och även positivt påverka postens resultat. Utskottet ansluter sig till den meningen och vill tillstyrka den föreslagna ändringen av styrformen. Varje verksamhet inom posten bör, som framhålls i propositionen, vara lönsam och planeras bli det inom en viss tidsperiod.

Det är angeläget att tillförlitligheten i postbefordran upprätthålls på en hög nivå. Sedan hösten 1984 befordras ca 98 % av normalbrev i de förbindelser som ges övernattbefordran, och av dessa når 95 % fram över en natt. Det är en mycket hög siffra. Som jämförelse kan nämnas att den 1968 var 80 à 85 %. Det är då inte rimligt att kräva att en hundra procentig tillförlitlighet skall uppnås, trots att organisationen är utbyggd för att kunna ge sådan tillförlitlighet. Anledningen kan vara att posten blir felsorterad eller att fel postnummer är angivet på försändelserna, vilket får till följd att behandlingen blir försenad.

När det gäller de tre reservationer som de moderata ledamöterna i utskottet bifogat betänkandet vill jag bara göra följande korta kommentarer. Reservation 1 gäller beslutanderätten över brevportot. Reservanterna stöder ett motionsyrkande som utskottsmajoriteten avstyrker om att posten och inte som hittills regeringen skall bestämma portona för brev utom portot för 20

grams normalbrev, som även i fortsättningen skall bestämmas av regeringen. Utskottsmajoriteten är, liksom föredragande departementschefen, för närvarande inte beredd att stödja ett sådant förslag. När det emellertid gäller prisutvecklingen för postens monopoltjänster, till vilka befordran av brev hör, framhåller departementschefen att målet för prisutvecklingen bör vara att den skall ligga i nivå med ökningen av övriga priser i samhället.

Reservation 2 handlar om formerna för hanteringen av postens investeringar i fastigheter. Reservanterna vill här ge posten större självständighet än vad som föreslås i propositionen. Utskottsmajoriteten ansluter sig till förslaget i budgetpropositionen om att nuvarande prövningsförfarande skall ersättas med ett anmälningsförfarande. Man kan med detta undvika onödigt arbete, men regeringen kommer ändå att ha möjligheter att vid behov ingripa i postens byggnadsverksamhet. Med det som föreslås i propositionen om finansiering av postens investeringar och om förändringar av formerna för hanteringen av postens investeringar i fastigheter tillgodoses enligt utskottsmajoritetens mening i huvudsak syftet med det motionsyrkande som ligger till grund för reservation 2.

Reservation 3 gäller omfattningen av rätten för posten att disponera realisationsvinster vid fastighetsförsäljning. Reservanterna vill här ge posten full frihet. Utskottsmajoriteten ansluter sig till förslaget i budgetpropositionen om att posten skall få disponera realisationsvinster vid framtida fastighetsförsäljningar, dock att dispositionen över realisationsvinster som överstiger 20 milj. kr. skall underställas regeringen. Enligt beslut av riksdagen under förra riksmötet gäller denna ordning för televerket, och utskottsmajoriteten anser nu att ordningen bör vara densamma för postverket.

Herr talman! Sammanfattningsvis yrkar jag bifall till trafikutskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 91 PER STENMARCK (m):

Herr talman! Jag sade i mitt anförande att jag yrkade bifall inte bara till de moderata reservationer som är fogade till betänkandet utan också till de ställningstaganden som postverket har gjort för att få en ökad självständighet och en bättre marknadsanpassning.

När Sven-Gösta Signell nu yrkar avslag på de moderata reservationerna är det naturligtvis inte i sig något underligt i detta. Det hade väl snarast varit konstigt om han hade gjort tvärtom. Men vad han samtidigt gör är att han yrkar avslag på de ställningstaganden som postverkets styrelse har gjort. Det må vara hänt att han här ifrån talarstolen säger att det är av valtaktiska skäl som vi moderater gör ett visst ställningstagande – det kan vi ändå bjuda på – men postens skäl måste trots allt vara något annorlunda. Det är därför underligt av två skäl att Sven-Gösta Signell yrkar avslag.

Det första är: Socialdemokraterna brukar oftast ryggmärgsinstinktivt och nästintill okritiskt ställa sig bakom de förslag som verksamhetsstyrelserna lägger fram. Det andra är: När Sven-Gösta Signell yrkar avslag på det förslag som postverkets styrelse lägger fram, är det speciellt underligt mot bakgrund av att Sven-Gösta Signell själv tillhör denna styrelse.

Anf. 92 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s):

Herr talman! Jag vill bara göra den kommentaren att efter de överväganden och långa diskussioner som vi haft i utskottet har utskottsmajoriteten kommit fram till detta resultat. Det är inget underligt att inta den ståndpunkten, även om man tillhör postens styrelse. Man får våga fakta mot fakta.

Jag sade att det delvis var valåret som invercade på reservationerna. Det framgår väl också av när Per Stenmarck själv säger att vi till mycket stor del är eniga om behandlingen av postverket. Jag tror säkert att vi hade varit eniga och utan reservationer om det icke hade varit valår.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om trafikutskottets betänkande 18.)

Anf. 93 ANDRE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera trafikutskottets betänkande 12 om anslag till Sjöfart m. m.

I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter.

Sjöfartsverkets verksamhet, m. m.

Anf. 94 GÖRAN RIEGNELL (m):

Herr talman! I detta betänkande behandlas bl. a. anslagen till sjöfartsverket, men då det i trafikutskottet inte finns några skiljaktiga meningar om de rena anslagsfrågorna lämnar jag dem därhän.

Under de senaste tio åren har den europeiska andelen av världshandelsflottan minskat från 40 till 30 %. Den europeiska andelen upplagt tonnage är dubbelt så stor som världsgenomsnittet.

Denna dystra tendens är ännu tydligare i Sverige. År 1976 hade vårt land en handelsflotta på 12,5 miljoner dödviktston. År 1984 hade den krympt till 3,8 miljoner dödviktston. Reorganisationen av Broströms samt Salénkoncernens konkurs åskådliggör det allvarliga läget för sjöfarten.

Fraktnivåerna är sedan lång tid tillbaka så låga att de långt ifrån täcker drifts- och kapitalkostnaderna för nybyggt tonnage. Tonnageöverskottet är nu mindre än i början av 1980-talet, men den dämpning av den internationella konjunkturen som vi sannolikt har att vänta medför att tonnageöverskottet med säkerhet kommer att stiga. Linjesjöfarten kan räkna med ett tonnageöverskott på 30–40 % inom ett par års tid.

De amerikanska och ostasiatiska rederier som startat eller står i begrepp att starta jordenruntlinjer har lagt in stora beställningar på nytt tonnage, som kommer att öka den transoceaniska linjeflottan med 40 % fram till slutet av år 1986. Mot den bakgrunden är risken uppenbar att de transoceaniska direktlinjerna försvinner från svenska hamnar. Konsekvensen skulle då bli att den last som i dag går i direkttrafik till och från svenska hamnar måste transporteras

Nr 113

Onsdagen den
10 april 1985

*Sjöfartsverkets
verksamhet, m. m.*

till och från någon kontinenthamn med bil, järnväg eller båt.

För vissa godstyper kan en sådan utveckling innebära effektivare transporter. Men för stora godsmängder skulle effekten säkert bli fördräde och försenade transporter.

Från svensk – och nordisk – sida måste en motvikt skapas mot de amerikanska och ostasiatiska rederierna. För detta krävs kapitalstarka och effektiva rederier, en stor hemmamarknad och en god marknadsorganisation.

I jätterederiernas kamp om godsmängderna är det stor risk att de svenska linjerederierna kommer bort. Vi har från moderat sida därför yrkat att initiativ skall tas till ökad samordning av den nordiska linjetrafiken. Syftet med förslaget är självfallet inte att regeringen skall engagera sig direkt i linjerederierna och deras drift. Däremot borde regeringen kunna ta initiativ till diskussioner mellan linjesjöfartens intressenter. Utskottet har så till vida gått oss till mötes att det skrivit följande: "Utskottet förutsätter att regeringen noggrant följer utvecklingen inom linjesjöfarten och tar de initiativ som föranleds härav." Vi har låtit oss nöja med denna skrivning och hoppas att utskottets förutsättande inte är obefogat.

Herr talman! Även om läget är dystert för svensk linjesjöfart, vore det fel att enbart måla i svarta färger. Delar av svensk sjöfart är vid god hälsa. Sjöfartsnäringen har fortfarande stor betydelse för våra nationalräkenskaper. År 1984 uppgick rederiernas intäkter i utländsk valuta till ca 16 miljarder kronor. Det s. k. sjöfartsnettot blev strax under 7 miljarder kronor.

Svensk sjöfarts styrka ligger i en hög teknisk standard och en synnerligen kompetent personal. Vissa svenska rederier, framför allt små och medelstora med direkt ägarengagemang i driften, hör till de mest effektiva i världen. Problemet för denna typ av rederier är framför allt internationellt sett höga kapitalkostnader. I många av våra konkurrentländer subventioneras rederiernas räntekostnader på olika sätt. Denna typ av internationell subventionskonkurrens deltar inte Sverige i och bör inte heller göra så. Däremot finns det all anledning att se allvarligt på den låga soliditet och höga skuldsättningsgrad som en stor del av svensk sjöfartsnäring lider av. På detta område kan vi ändra gällande bestämmelser, framför allt på skatteområdet, vilket skulle möjliggöra en förbättrad finansiell styrka – framför allt i partrederier.

Dessa frågor handhas emellertid av skatteutskottet. Därför vill jag inte nu dra i gång en skattedebatt. Låt mig bara, herr talman, uttrycka förhoppningen att även skatteutskottets socialdemokratiska majoritet nu skall inse nödvändigheten av att ändra exempelvis reglerna för partrederiers fasta driftsställe och för partredares avdragsmöjligheter.

I trafikutskottets betänkande behandlas några av de regler som tillämpas av lånenämnden för den mindre skeppsfarten. Centerns representanter har reserverat sig på ett par punkter. Vi hyser på moderat håll sympati för centerförslagen och har tidigare reserverat oss tillsammans med centern. Denna gång har vi dock anslutit oss till majoriteten, detta av två skäl. Dels tillämpar lånenämnden sedan något år tillbaka generösa dispensvillkor, dels

har riksdagen beslutat att fartygskreditsystemet skall ses över. Trafikutskottet förutsätter i sitt betänkande att denna översyn "även kan komma att innebära överväganden huruvida lånenämnden bör omfattas av eventuella förslag" inom detta område.

Slutligen, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation nr 9, där vi moderater yrkar avslag på stödet till svenska rederier. Vid samtliga de tillfällen då riksdagen behandlat rederistödet har moderata samlingspartiet motsatt sig stödet. Vi intar fortfarande samma ståndpunkt.

Anf. 95 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Herr talman! Den svenska närsjöfartsflottan har många problem. Det gäller skattesidan, som Göran Riegnell hastigt berörde, främst i vad avser partrederier. Man har höga bunkerkostnader, hård konkurrens med andra transportslag, mellan olika rederier och med andra länder. 1981 sade närsjöfartsutredningen angående sjötransportkapaciteten: Starka skäl talar för att vi nu nått den gräns under vilken totalförsvarets behov inte längre kan på ett rimligt sätt tillfredsställas.

Framför allt framhålls att bristen på kusttonnage är mycket otillfredsställande. Detta sades 1981. Man måste konstatera att vi i dag har underskridit den gränsen.

För tio år sedan var nästan allt kusttonnage under 1 000 ton. I dag ligger båtarna på mellan 2 000 och 8 000 ton. Det betyder att det i dag behövs mycket större kapital för att förnya kustflottan. Jag behöver väl inte ta upp kammarens tid med att räkna upp alla skäl till att Sverige behöver en livskraftig sjöfart. I det fallet kan jag hänvisa till protokollet från den 17 oktober i fjol. Men vi skall ha klart för oss att det i dag är oerhört dyrt för en redare att köpa ett nytt fartyg när det gamla måste läggas upp, så dyrt att det alternativ som står honom till buds nästan alltid är att köpa andrahands-tonnage. Det har funnits och finns fortfarande mycket bra andrahands-tonnage att köpa, inte minst från Mellaneuropa. Det är dock två bestämmelser som behöver ändras för att göra det lättare för redarna att förnya vår kustsjöfartsflotta.

Den första bestämmelsen vi avser är den som finns i Sverige i dag om att fartyg som är äldre än 10 år inte beviljas statliga lån. Eftersom det bevisligen finns bra andrahands-tonnage som har en ålder på mellan 10 och 15 år vill centern att gränsen för beviljande av statliga lån höjs till 15 år. En sådan bestämmelse skulle öka möjligheterna att förbättra kustflottan.

Den andra bestämmelsen vi vill ändra gäller amorteringstiden på de statliga lån som ges. I dag är amorteringstiden på statliga lån i allmänhet 15 år, minus fartygets ålder. Lånenämnden för mindre skeppsfart, som det heter, kan bevilja förlängd amorteringstid till 20 år, fortfarande minus fartygets ålder. Vi vill att detta skall bli regel. Vi vill att redaren, köparen, när han är på väg att göra affären skall veta vilka regler han kommer att få amortera efter. Han skall inte sväva i ovisshet om detta när han gör sitt livs kanske största affär.

Att det inte bara är centern som har sådana här åsikter framgår av att

Svenska skeppshypotekskassan i dagarna gått in med en anhållan om att få ändra sin paragraf om amorteringstid i samband med fartygsköp. I stället för att betalning av ett lån skall vara avslutad när fartyget är 15 år gammalt föreslår kassan 20 år. Detta skulle ge rederierna möjlighet att få längre amorteringstid i samband med köp av andrahandsfartyg, skriver Svenska skeppshypotekskassan i ett brev till regeringen.

Herr talman! För att hjälpa svensk kustsjöfart och för hela landets skull, som behöver en livskraftig närsjöfart, yrkar jag bifall till reservationerna nr 7 och 8 i trafikutskottets betänkande nr 12.

Angående det särskilda yttrandet om Idös lotsplats kommer Agne Hansson att säga några ord.

Anf. 96 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Man kan gott hävda att sjöfarten är det område som i mindre utsträckning än allt annat har blivit föremål för politisk granskning och beslutsfattande. Det senaste politiska beslut av någorlunda omfattning som har fattats av riksdagen härrör sig från 1980, då riksdagen fastställde vissa allmänna riktlinjer för sjöfartspolitikerna inom ramen för ett sjöfartspolitiskt program.

Programmet sägs bl. a. ha som mål att skapa förutsättningar för att landets utrikeshandel skall kunna bedrivas på ett effektivt sätt till lägsta kostnader för samhället. Det sägs också att programmet skall skapa förutsättningar för att man skall kunna trygga landets transportförsörjning i politiska och ekonomiska krissituationer.

Nu har det gått några år sedan programmet antogs av riksdagen. På praktiskt taget alla områden där programmet uttryckt målsättningar kan man konstatera en kraftig försämring av situationen för den svenska handelsflottan. Aldrig tidigare har Sverige varit så beroende av utländskt bekvämlighetsflaggat tonnage för att trygga landets transporter i politiska och ekonomiska krissituationer. Aldrig tidigare har samhällskostnaderna i form av olika stödåtgärder till rederinäringen varit så stora som i dag.

Det direkta stödet till rederinäringen beräknas uppgå till sammanlagt 750 milj. kr. under en fyraårsperiod. Därtill kommer förlorade skatteintäkter och arbetsgivaravgifter på grund av fortsatt bekvämlighetsutflaggning. Till det skall läggas kostnader för de tusentals sjömän som går arbetslösa.

Det s. k. sjöfartspolitiska programmet innebär inte annat än att riksdagen helt och villkorslöst överlämnade den svenska sjöfartens framtid, tillsammans med motsvarande samhällsintressen, åt sjöfartsmarknadens fria spel, denna marknad där konjunktursvängningarna är våldsamma och fartyg i många fall enbart ses som spekulationsobjekt.

Det är förvånande att denna ur beredskapssynpunkt mycket allvarliga situation inte har blivit föremål för större intresse från regeringens sida.

Det är uppenbart att en sjöfartspolitik som stimulerar till en utveckling baserad helt och hållet på redarnas kortsiktiga vinstintressen och som förmodligen kommer att innebära en fortsatt försäljning, uthyrning och utflaggning av den svenska handelsflottan är oförenlig med målet att skapa

förutsättningar för att landets utrikeshandel skall kunna utföras på ett effektivt sätt till lägsta samhällskostnad.

En fortsatt utflaggning av den svenska handelsflottan innebär stora ekonomiska förluster för staten, dels i form av uteblivna skatter och arbetsgivaravgifter, dels också i form av stor arbetslöshet bland sjömän. Dessutom kan inte en fortsatt utflaggning av svenska fartyg till bekvämlighetsflagg betraktas som en sund utveckling, som ett statligt redarengagemang skulle snedvrída genom konkurrens. Det är konkurrensen från länder som Liberia, Panama, Cypern och Singapore, som vanligen tillhandahåller bekvämlighetsflagg, som är osund.

Under mitten av 1970-talet var 2,3 % av världshandelsflottan svenskflaggad. I dag seglar bara drygt 0,5 % under svensk flagg. Under de senaste åtta åren har den svenskflaggade handelsflottan minskat med 10 miljoner ton och ligger nu tonnagemässigt på samma nivå som 1954. I vad gäller sysselsättningen finns i dag 14 000 ombordanställda, varav 8 000 som manskap och 6 000 i befälsbefattning.

Den kraftiga minskningen av det svenskflaggade tonnaget kan delvis bero på det nya internationaliseringsavtalet, som underlättar utflaggningen av svenska fartyg.

Sedan något år tillbaka har Sverige en växande handelsflotta, som seglar under utländsk flagg men ägs av svenska rederier. Dessutom har svenska staten genom sitt rederi Zenit Shipping en av världens största tankfartygsflottor registrerade under utländsk flagg. Det rör sig om totalt 5 miljoner ton dödviktstonnage, som svenska staten kontrollerar i utlandet.

Det s. k. internationaliseringsavtalet mellan sjöarbetsmarknadens parter innebär att det nu åter är möjligt för svenska rederier att äga och driva fartyg från utlandet och under utländsk flagg samtidigt som man kan bemanna fartygen med svenska besättningar. Detta innebär visserligen en något ökad sysselsättning för svenska sjömän, men det innebär samtidigt att staten förlorar en hel del inkomster i form av uteblivna skatter och arbetsgivaravgifter. Dessutom innebär det ytterligare eftergifter åt bekvämlighetsflaggsmetoden som på lång sikt kan vara mycket farliga.

Herr talman! Sjöfartsnäringens långvariga kris har fört med sig vissa utvecklingsdrag som det är viktigt att uppmärksamma. För det första har u-ländernas andel av världshandelsflottan fördubblats på tio år. Den utgör i dag 14 % av världshandelsflottan och växer fortfarande. För det andra försöker ett växande antal länder styra den egna och den utländska rederiverksamheten för att gynna den egna staten.

Ett allt större antal u-länder och i-länder skyddar sina handelsflottor mot konkurrens från andra nationers fartyg. Åtskilliga länder har infört bestämmelser om att landets import och export skall transporteras med egna fartyg. Det är mycket vanligt att två länder träffar avtal om uppdelning av transportererna av den sjöburna handeln länderna emellan. Sådana bilaterala lastuppdelningsavtal kan innebära att tredje lands rederier helt utestängs.

Initiativtagare till denna politiska styrning av sjöfarten är USA, som snabbt fick sällskap av andra nationer. De sista försvararna av den fria

världssjöfarten är engelsmän och skandinaver, men också de tvingas att följa samma vägar.

UNCTAD-koden om lastuppdelningsprincipen enligt 40-40-20-modellen är nu verklighet, även om det är i modifierad form.

Enligt alla bedömningar kommer sjöfarten även i fortsättningen att bli föremål för statlig reglering, inte enbart av den egna regeringen utan från i stort sett samtliga stater som berörs av sjöfarten. I den alltmer krympande fria världssjöfarten kommer att utbreda sig ett allmänt slagsmål om frakterna.

Allt pekar på att den internationella sjöfarten går mot en utveckling i protektionistisk riktning. Regeringar ingriper till skydd för de egna rederierna genom bilaterala lastuppdelningsavtal. Från den svenska regeringens sida finns ingen som helst beredskap för att möta den nya situation som den svenska sjöfarten har hamnat i. Men är det inte befogat att den svenska regeringen i den nuvarande situationen gör någonting för att skydda den svenska handelsflottan?

Vpk anser att det inte längre räcker med de riktlinjer som riksdagen beslutade om år 1980. Utvecklingen kräver initiativ från regeringens sida, i en bestämd riktning. Vi anser att det är nödvändigt och brådskande med ett sjöfartspolitiskt program i enlighet med våra förslag, som vi utvecklar i våra reservationer, till vilka, herr talman, jag yrkar bifall.

Anf. 97 BIRGER ROSQVIST (s):

Herr talman! Den del av budgetpropositionen som vi huvudsakligen berör i detta betänkande gäller sjöfartsverket.

Sjöfartsverkets uppgifter är att verka för en effektiv och säker framkomlighet för handelssjöfarten, att tillse säkerheten ombord på fartyg samt att verka för skyddet av den marina miljön mot påverkan från fartyg och last. Dessutom har verket uppgifter som gäller de ombordanställdas sociala förhållanden på fartygen.

Bra trafikutveckling och genomförda rationaliseringar, så att olika möjligheter till besparingar i den löpande verksamheten har tagits till vara, har gjort att sjöfartsverket de senaste budgetåren kunnat redovisa ett gynnsamt ekonomiskt resultat – dvs. verksamheten visar inte underskott. Inom fyrväsendet och lotsväsendet har det gjorts stora rationaliseringar. Kostnaderna har minskats, effektiviteten har ökats.

Helt obemärkt för berörd personal uppkommer dock inga rationaliseringsvinster. Men ett i stort sett positivt förhållande mellan verk och personal har gjort att rationaliseringarna har kunnat genomföras utan sådana större motsättningar som vi kan bevittna på andra håll. Servicenivån gentemot kunderna har i stort sett kunnat bibehållas. Någon avgiftshöjning för 1985 anses inte behövas.

Det är avgifter och andra inkomster från handelssjöfarten som finansierar den verksamhet som jag här talar om. I ett läge där konkurrensen mellan olika transportgrenar och även inom samma sektorer är stor, ja skarp, är det angeläget att begränsa kostnaderna, inte minst inom sjöfarten. Kan detta

göras inom ramen för en tillfredsställande säkerhet och service, ger det också handelssjöfarten en chans att hävda sig, om den såsom transportnäring får verka på en konkurrensneutral marknad. Vad som i detta fall gäller handelssjöfarten gäller även all den verksamhet som ger liv och sysselsättning kring hamnar och lastageplatser.

I trafikskottets betänkande om sjöfart, m. m. behandlas dels frågor med direkt anknytning till budgetpropositionen, dels en rad frågor med anknytning till sjöfartspolitik. Rakt igenom är, som redan har framgått här, utskottet inte enigt. Moderaterna är inte med på förslaget om sjöfartspolitik när det gäller stöd till svenska rederier. Regeringen föreslår i budgetpropositionen ett förslagsanslag på 150 milj. kr. under rubriken Stöd till svenska rederier för budgetåret 1985/86. Moderaterna yrkar avslag på hela detta förslag. De menar att svårigheten för sjöfartsnäringen skulle vara det höga kostnadsläget i Sverige, vilket i sin tur beror på det höga skattetrycket. Det är en lika enkel som felaktig motivering och beskrivning av problemen för rederinäringen. Krisen inom sjöfarten är internationell. Ett mycket stort överskott på tonnage, tillkommet genom ett världen över överdimensionerat fartygsbyggande, kraftigt ändrade transportbehov för oljeprodukter, oberoende ändringar inom transportsektorn i världshandeln – och för oss i Sverige dessutom en trend från tidigare sjötransport till landtransport – samt ökad effektiv färjetrafik i kombination med landtransport är faktorer som har gjort problemen så stora för den kapitalintensiva transportnäring som heter sjöfart. Det gäller inte bara Sverige. Krisen är global.

I detta läge – och för att bevara en för oss nödvändig handelsflotta – har vi här i riksdagen beslutat om ett tidsbegränsat stöd till svenska rederier. Låt mig påminna om detta och något redogöra för vad det hittills har åstadkommit i den svåra situation som rederinäringen befinner sig i.

Svenska rederiföretag kan ges statligt stöd dels i form av konsolideringsstöd för att täcka underskott i rederiverksamheten, dels i form av utvecklingsstöd vid investering i svenskt fartyg. Till grund för bestämmande av stöd skall läggas den sjömansskatt som har betalats in under ordinarie inbetalningsperiod under åren 1982–1985. Enligt regeringsbeslut kan konsolideringsstöd beviljas för kustsjöfartyg med belopp grundat på sjömansskatt som har inbetalats kvalifikationsåret 1981. För rederier som har erhållit sådant konsolideringsstöd bortfaller i gengäld 1985 som kvalifikationsår.

Under 1984 har tonnaget minskat med drygt 200 000 bruttoton, medan antalet enheter i handelsflottan har ökat obetydligt. Sjöfartskonjunkturen för flertalet sektorer har varit fortsatt svag, och antalet ombordanställda har minskat ytterligare. Bruttofraktsintäkterna hävdar sig väl och har ökat något, medan sjöfartsnettot uppvisar en negativ utveckling. Många svenska rederiföretag befinner sig fortfarande i en svår ekonomisk situation. Det är endast ett litet antal av rederierna som under nuvarande konjunktur och konkurrensförutsättningar visar överskott.

På sikt skall stödverksamheten verka offensivt, dvs. bidra till rederinäringens tillväxt genom utvecklingsstöd. Konsolideringsstödet har emellertid varit mest framträdande av de bidrag som beviljats under 1984, liksom fallet var

Onsdagen den
10 april 1985

*Sjöfartsverkets
verksamhet, m. m.*

under 1983. Utvecklingsstödet har dock både antalsmässigt och beloppsmässigt ökat under föregående år. Endast i ett fåtal fall har stödet haft någon påtaglig effekt på soliditeten. Konsolideringsstödet största betydelse har varit att det likviditetsmässigt har stärkt rederiernas ekonomi.

För några rederier har konsolideringsstödet resultatmässigt inneburit täckning för förluster på nivån resultat efter finansnetto, medan färjesjöfarten i stort genom stödet till fullo har uppnått förlusttäckning. Utvecklingsstödet har i flera fall verksamt bidragit till att underlätta anskaffandet av moderna konkurrenskraftiga enheter till den svenska handelsflottan.

Det kan konstateras att rederistödet har haft stor betydelse genom att rederiernas likviditet har förstärkts, men att stödbeloppen i flertalet fall inte har räckt till för att helt täcka gjorda förluster. Saléns har gått i konkurs, och Broströms verksamhet har kraftigt minskats. Men några större förändringar har inte inträffat rörande de övriga rederiernas ekonomiska situation avseende 1984 års verksamhet.

Vi hade haft flera konkurser, färre svenska fartyg och ett ännu större utlandsberoende inom sjöfartssektorn om inte rederistödet hade införts. Vi har inte sett slutet på krisen ännu. Nya åtgärder kan bli nödvändiga. Men här i riksdagen tycks alla utom moderaterna vara av den uppfattningen och också beredda till åtgärder för att vi under svensk flagg skall kunna behålla en handelsflotta som kan bidra till vår försörjning i fred och ofred.

Från vänsterpartiet kommunisternas sida har väckts en rad motionskrav med sjöfartspolitisk anknytning. Vpk följer också upp sina yrkanden i ett flertal reservationer. Mycket av det som jag redan har nämnt om den sjöfartspolitiska situationen här hemma och ute i världen kan också användas som min kommentar till vpk:s synpunkter. Allra minst i dagens läge vore det tillrådligt att utöka rederiverksamheten med statlig rederiverksamhet, som vpk föreslår.

Vad gäller forskning och utveckling av sjöfartsteknik och vpk:s krav på utökad sådan vill jag nämna att det enligt gällande riksdagsbeslut satsas såväl på teknisk som på ekonomisk forskning för sjöfartens del. På fyra år har 18 milj. kr. anslagits för ändamålet, och arbetet sker under transportforskningsberedningens ledning.

När det gäller sjöfartspolitiken med internationell anknytning återkommer vänsterpartiet kommunisterna med krav på viss lagstiftning vad gäller bekvämlighetsflaggade fartyg. Trots allt har vi i Sverige och från svensk sida internationellt kunnat åstadkomma en hel del mot det som vi från utskottsmajoritetens sida kallar "det ovälkomna inslaget i världssjöfarten", dvs. bekvämlighetsflagg.

Med en vaksam statlig sjöfartsinspektion i förening med lovvärda insatser från de sjöfackliga organisationerna har mycket av det sämre tonnaget blivit allt mindre förekommande runt våra kuster. Det är i allas intresse att kampen mot det undermåliga tonnaget i världshandelsflottan på ett kraftfullt sätt får fortgå.

Alexander Chrisopoulos sade nyss – jag skall försöka citera honom – att Sveriges beroende av bekvämlighetsflaggade fartyg aldrig förr har varit så

stort som nu. Jag vill fråga vad Alexander Chrisopoulos menar med det. Vad menar ni med bekvämlighetsflaggade fartyg? Är de ryska? Är de östtyska? Är de västtyska? Är de polska? Är de grekiska? Eller är de från andra nordiska länder? Det är i fråga om dessa som vi har fått ett beroende. Det är dessa fartyg som har tagit en hel del av våra transporter. För egen del räknar jag fartyg under Liberia-, Panama- och Cypernflagg till bekvämlighetsflaggade fartyg. De har inte övertagit svensk sjöfart – de förekommer, men icke i den omfattning som Alexander Chrisopoulos vill låta påskina. Jag vill också säga att vi har tillsyn över dessa fartyg enligt svensk förordning.

Herr talman! När det gäller centerpartiets motion, som har anknytning till sjöfartsnäringen och sjöfartspolitik, skulle jag, med hänsyn till kammarens tid och motionens innehåll kunna vara ganska fåordig. Centern kräver att statliga lån för köp av fartyg generellt skall ha en amorteringstid på 20 år. Utskottsmajoriteten anser att 20 år gamla fartyg är bra gamla, de kan vara slut innan dess. Det finns i dag möjligheter för lånenämnden att i enstaka fall utöka amorteringstiden. Men att gå så långt som att generellt bestämma sig för en tjuugoårsgräns vore att handla felaktigt och att i onödan riskera statliga medel.

Centern kräver också att redan 15 år gamla fartyg skall beviljas statliga lån när de köps från utlandet – detta skall ske generellt. Jag har sett många rostiga och dåliga båtar som bara varit 12 år gamla. Utskottsmajoriteten anser att det inte är tillrådligt med en regel som generellt skulle gälla fartyg som är 15 år gamla.

Centern hade ytterligare ett krav i sin motion, som man sedan icke har följt upp med en reservation, men jag vill jag gärna kommentera det. Man säger att ambitionen är att hjälpa sjöfarten – det är ju lovvärt i och för sig. Men man sade att räntan på det kapital man lånade skulle förräntas till vad man kallar normallåneränta. Det visar sig att lånenämnden tillämpar en ränta som ligger under normallåneräntan. Om centerns motionskrav hade gått igenom skulle det ha betytt att räntan hade höjts i stället för sänkts för dem som behövde låna dessa pengar. Det var alltså fel. Centern kräver också att räntan efter ett eventuellt amorteringsansstånd inte skall vara högre än normalt. Om räntefoten stiger och man ligger ute med pengar på grund av att man inte har kunnat amortera, och en ränta som man ändå måste betala, måste i alla fall den för tillfället rådande räntan tillämpas – det vore ju mycket märkligt annars. Annars skulle man naturligtvis alltid försöka få amorteringsansstånd, eftersom man då har en chans att få lägre ränta. Utskottsmajoriteten avstyrker ganska kortfattat även det förslaget.

Enligt centern skall fartyg som är bortom Brest inte behöva mer bemanning. Bortom Brest, vad är det? Enligt regler som gäller bemanning av fartyg har vi en fyrkant som täcks från Trondheimsfjorden, Shetlands nordpunkt, litet grand väster om Irland och ner till Brest, mellan Engelska kanalen och Biscaya. Är man utanför detta område befinner man sig i s. k. vidsträckt fart. Då skall man ha litet mer bemanning. Men sjöfartsverket och de ombordanställdas organisationer har sedan lång tid tillbaka kunnat förhandla om detta, och det finns inga låsta regler för hur stor besättningen

skall vara. Man har dock låst sig för en minimibemanning. Då är det krav som centerpartiet ställer borta ur bilden. Det blev alltså inte mycket kvar av den mycket vidlyftiga motion som centerpartiet har väckt.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till hemställan i trafikutskottets betänkande 12.

Anf. 98 GÖRAN RIEGNELL (m) replik:

Herr talman! Riksdagen har vid flera tidigare tillfällen behandlat frågan om rederistödet. Jag tror detta är femte gången. Därför skall jag försöka undvika att bli mångordig. Annars blir det bara en upprepning av vad vi sagt tidigare.

Birger Rosqvist anser att vi moderater har fel, när vi menar att det höga svenska kostnadsläget är den viktigaste orsaken till den svenska sjöfartskrisen. Han pekar i stället på att det finns en global kris, och det är alldeles sant. Det hade varit konstigt om inte Sverige hade drabbats av den också, men varför har då Sveriges sjöfart minskat mera än jag tror något annat sjöfartslands?

Birger Rosqvist säger också att utan rederistödet hade många fler företag inom sjöfarten gått i konkurs. Sedan konstaterar han att läget nu är ungefär detsamma som när stödet infördes. Då kan man ju fråga sig vad dessa subventioner från staten har haft för nytta. De skulle ju vara till för att få branschen att övervintra under krisåren, men branschen är i precis samma läge. Hur länge skall man då fortsätta med dessa statssubventioner? Anser socialdemokraterna att subventioner är förutsättningen för rederinäringens fortbestånd?

Det finns andra åtgärder som man kan vidta för att förbättra rederiernas situation. Jag pekade i mitt anförande på några mycket viktiga skattefrågor. Ändringar kan göras i skattelagstiftningen som möjliggör en höjd soliditet, en mindre lånebörda, en mindre räntebörda. När skall socialdemokraterna vakna och inse att vi på det området måste förbättra villkoren för rederinäringen?

Anf. 99 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Birger Rosqvist menar att om vi utvidgar möjligheterna att få lån till andrahandstonnage för båtar som är mellan 10 och 15 år gamla, är risken den att man köper in gamla skorvar som ger en dålig arbetsituation för de ombordanställda. Birger Rosqvist vet lika väl som jag att lånenämnden, innan man över huvud taget beviljar några lån, alltid besiktigar ett fartyg och kontrollerar att det uppfyller de normer som de svenska ombordanställda har rätt att kräva. Jag anser alltså inte att den risken finns. Jag menar fortfarande att det finns bra andrahandstonnage mellan 10 och 15 år och att det genom den här besiktningen inte är någon risk för dåliga arbetsvillkor för dem som skall jobba på båtarna.

Sedan tog Birger Rosqvist upp bemanningen söder om Brest, som det heter. Jag tycker att det är litet tråkigt, eftersom det visar att Birger Rosqvist ingenting hört och ingenting förstått av vad jag försökt framföra i utskottet.

Diskussioner har ju under årens lopp förts dels mellan olika redarintressen, dels mellan redare och ombordanställda. I en PM från den 31 januari 1985 har en av Redareföreningens jurister försökt att allsidigt belysa denna fråga inför slutliga diskussioner i ämnet. Dvs. om de är slutliga vet vi ännu inte. När centern tog upp den här frågan var vi alltså i ganska gott sällskap, men på grund av alla de upplysningar som kommit fram under ärendets behandling har vi inte yrkat bifall till förslaget på den punkten. Det finns ingen anledning att förlänga den diskussionen.

Anf. 100 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Herr talman! Som jag sade i mitt huvudanförande förhåller det sig på det viset att 2,3 % av världshandelsflottan under 1970-talet gick under svensk flagg. I dag seglar drygt 0,5 % av världshandelsflottan under svensk flagg. Den svenska handelsflottan har minskat med 10 miljoner ton, samtidigt som antalet båtar som ägs av svenska rederier i utlandet, under utländsk flagg, hela tiden ökar. I toppen av denna liga ligger Zenith-rederiet, som har en mycket stor tankfartygsflotta under utländsk flagg.

Vad beror nu detta på? Har regeringen under tiden sedan 1980 ingripit aktivt för att påverka denna situation? Nej. Skälet är att man lade upp det program som beslutades 1980 så, att den fria marknaden skulle styra utvecklingen så mycket som möjligt, i förhoppning om att resultatet skulle sammanfalla med samhällsintresset. Har så blivit fallet? Sammanfaller bilden av den svenska handelsflottan i dag med det svenska samhällsintresset? Tillfredsställer den de mest elementära behov som Sverige måste ha som land vad gäller försörjning i ekonomiska och politiska krissituationer?

Vad finns det för garantier för att den svenska handelsflottan inte, om samma krafter fortsätter att bestämma dess utveckling, efter ett tag försvinner? Skulle man också då kunna säga att utvecklingen beror på en internationell kris och att vi inte kan göra någonting åt den?

Är det på det viset, Birger Rosqvist, att ni förknippar det svenska samhällsintresset så till den grad med det fria redarkapitalets intressen att ni är beredda att acceptera att handelsflottan kan åsamkas vilka skador som helst utan att man bör ingripa och påverka förloppet? Kunde man inte tänka sig att det stöd som i och för sig något har förbättrat situationen för den svenska handelsflottan skulle kunna användas för en svensk statligt ägd rederiverksamhet, som i första hand skulle inriktas på att tillfredsställa samhällsintresset? I första hand skulle man då ta hänsyn till beredskapsmässiga och sysselsättningsmässiga synpunkter, och man skulle ha en transportpolitisk målsättning baserad på tillgodoseende av landets behov på export-sidan.

Anf. 101 BIRGER ROSQVIST (s) replik:

Herr talman! Göran Riegnell frågar varför den svenska handelsflottans numerär har minskat mer än andra och varför vi inte har en bättre situation nu när stödet har varit verksamt under några år. Jag sade tidigare att om detta stöd inte hade funnits, hade vi haft ännu flera konkurser och ännu färre fartyg

Onsdagen den
10 april 1985

*Sjöfartsverkets
verksamhet, m. m.*

kvar under svensk flagg. Viss nyanskaffning har kunnat ske under dessa år, och vi har kunnat behålla en del av vår handelsflotta.

Jag medger att vår handelsflotta i dag är nere i en numerär där man kan börja ifrågasätta om den får minska ytterligare. Den kanske har nått och även passerat den gränsen. I det läget tror jag inte att den medicin som Göran Riegnell har förespråkat här är den enda och rätta. Vi är nu när det har gått några år och rederistödet enligt fattade beslut skulle upphöra medvetna om att rederierna hänger på låset och vill ha en ytterligare förlängning med ett eller två år. Från rederiernas sida har man inte haft något emot det stöd som finns. Det hälsades med tillfredsställelse när det kom, och man vill gärna ha det kvar. Jag tror att det är ett gott vittnesbörd om hur de betygsätter det.

Anna Wohlin-Andersson säger att nämnden besiktigar litet äldre fartyg som skall anskaffas från utlandet. Det finns alltså en garanti för att de är fullt O.K., även om de har några år på nacken. Men, Anna Wohlin-Andersson, ni kräver en generell regel om att belåning av fartygen skall kunna ske upp till 20 års ålder. Varför denna generella regel när vi säger att en förutsättning för att lånen skall beviljas är att fartygen skall uppfylla vissa villkor? De får inte vara för gamla, och om de är 15–20 år, har de en sådan status att de kan vara en fara inte bara för de ombordanställda utan också för den som lånar ut pengar. De kan också vara en fara för den omgivande miljön – på fartygen fraktas olika oljor och kemikalier.

Tanktonnaget under svensk flagg har nästan totalt försvunnit, säger Alexander Chrisopoulos. Vi hade ett tanktonnage på 10 miljoner ton för några år sedan, och jag tror att vi skall vara tacksamma för att vi nu inte har det kvar. Fartygen ligger upplagda och seglar inte in några pengar, utan kostar en massa pengar i form av räntor och kapital. Om de är i drift seglar de på sin höjd in de egna driftskostnaderna, men de får inte ihop till kapitalkostnaderna.

Jag fick inte svar på frågan till Alexander Chrisopoulos, som jag ställde när han nämnde bekvämlighetsflaggen och dess betydelse för vår utrikeshandel. Vilka fartyg räknar Alexander Chrisopoulos som bekvämlighetsflaggade?

Anf. 102 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Vi diskuterar egentligen två olika saker, jämsides med och om varandra. Det är dels hur gammalt ett fartyg skall vara för att man skall få lån på det, dels hur lång amorteringstiden skall vara. Vi säger att man skall få lån på ett fartyg som är upp till 15 år gammalt. Birger Rosqvist säger att det då är risk för att vi får sådana fartyg som skapar dåliga arbetsvillkor för dem som arbetar på dem. Jag vill påpeka att dessa fartyg i alla fall besiktigas. Det är någonting annat med amorteringsreglerna, som gäller fartyg som är upp till 20 år gamla. Skeppshypotekskassan har själv anhållit om att gränsen skall utsträckas till 20 år.

Jag vet att Birger Rosqvist har goda kunskaper i fråga om hur ett fartyg bör vara beskaffat, men det har även de som arbetar inom den svenska kustsjöfartsflottan. De menar att det i dag finns bra andrahandstonnage som uppfyller de villkor man skall ställa på en bra arbetsplats, både för ägare och

för ombordanställda, och där fartygen är 10–15 år gamla. Det är av den orsaken som centern har väckt detta förslag. Vi skall alltså inte blanda ihop de här båda sakerna.

Nr 113

Onsdagen den
10 april 1985

Anf. 103 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Herr talman! Birger Rosqvist har frågat mig vilka fartyg som jag anser är bekvämlighetsflaggade fartyg. Jo, det är fartyg som förekommer i ITF:s och andra fackliga organisationers lista och där betraktas som bekvämlighetsflaggade fartyg. Birger Rosqvist borde veta att vi anser att man från Sveriges sida och den svenska arbetarrörelsens sida borde se till att fartygen under sådan flagg inte anlöper svenska hamnar, just därför att de internationella fackliga organisationerna speciellt vädjar om att vi skall hindra dessa fartyg att anlöpa våra hamnar. Vi borde därför fatta ett beslut om att förbjuda statliga och kommunala organ och myndigheter att anlita sådana bekvämlighetsflaggade fartyg för sina transporter.

Nu säger Birger Rosqvist att det inte är så många bekvämlighetsflaggade fartyg utan mest andra fartyg som har tagit över de svenska transporterna. Ja, desto bättre! Det kan då inte innebära något större problem att förbjuda statliga och kommunala organ att anlita bekvämlighetsflaggat tonnage. Jag anser att det är oförsvärligt att den svenska arbetarrörelsen inte kan fatta ett sådant beslut och att man hänvisar till internationella affärsuppställningar för att tillåta detta ovälkomna inslag i den internationella sjöfarten som kallas bekvämlighetsflagg att fortsätta att breda ut sig. Det gör man bl. a. genom att tillåta statliga och kommunala organ och myndigheter att anlita sådana här fartyg för sina transporter. Så länge man gör det bidrar man till att de svenska sjömännen går arbetslösa.

Anf. 104 BIRGER ROSQVIST (s) replik:

Herr talman! Jag frågade Alexander Chrisopoulos: Vilka fartyg är bekvämlighetsflaggade? Ni säger i motionen, att bekvämlighetsflaggade fartyg inte skall få tillstånd att anlöpa svenska hamnar.

Bland bekvämlighetsflaggade fartyg kan man räkna in sådana som går under Panamaflagg. Alla Panamabåtar är kanske inte undermåliga. Det är möjligt att det kan vara bra hyror och avtal på dylika båtar också. Om vi skulle införa en sådan här generell bestämmelse som Alexander Chrisopoulos förespråkar, för exempelvis Panamaregistrerade fartyg, kan vi då vänta oss några motåtgärder? Svenskar är i mycket stort behov av att passera den kanal som går rakt genom Panama. Det kunde ju vidtas en motåtgärd från Panamas sida som vore ganska besvärande för oss.

Vi kan inte utfärda generella bestämmelser på det här området, Alexander Chrisopoulos. Men när fartyg kommer hit besiktigas de. Är de i sådant skick att vi anser att de inte bör färdas på haven, blir de här belagda med nyttjandeförbud. Ni vill förbjuda de här fartygen att komma in i hamn. Då kan ju ingen göra någonting åt dem. Men när vi i Sverige får in dem i hamn, så kan vi belägga dem med nyttjandeförbud, och då kommer de inte ut igen.

Man kan inte tillämpa generella bestämmelser i detta fall. Man måste vara

*Sjöfartsverkets
verksamhet, m. m.*

selektiv, och det har vi varit här i Sverige. De fackliga organisationerna har på ett berömvärt sätt hjälpt till, och även den statliga institutionen, sjöfartsverket med sina sjöfartsinspektörer, har hjälpt till i vid omfattning.

Dessa fartyg är, som jag sade i mitt huvudanförande, icke så ofta förekommande i Sverige numera som de var för 15 eller 20 år sedan. Vi har i viss mån lyckats råda bot på de miserabla förhållandena.

Anf. 105 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Det är dags att säga ifrån nu. Besparingarna enligt den s. k. osthyvelsmetoden äventyrar sjöfarten. Sjöfartsverket håller på att avfolka skärgården.

Vi har tagit upp det här genom ett exempel i motion 1365, som berör – som vi ser det – avbemanningen av Idö lotsplats utanför Västervik.

Sjöfartsverket föreslår att bemanningen vid Idö lotsplats minskas från sju till tre man. Idö lotsplats kommer att vara bemannad från kl. 8.30 till kl. 16 måndag till fredag, om det här förslaget genomförs. Från fredag eftermiddag kl. 16 till måndag morgon kl. 8.30 och varje kväll och natt måndag till fredag kommer således Idö lotsplats att vara helt avbemannad. I dag är Idö lotsplats bemannad dygnet runt året om. Lotsutkiken, som i dag är bemannad alla dygnets 24 timmar året om, kommer att vara helt stängd, om sjöfartsverkets planer går i uppfyllelse.

Det här är ingen avbemannning, säger sjöfartsverket i sin anslagsframställning. Servicen försämras inte heller för sjöfarten, säger samma verk. Utskottet har ingen anledning att ifrågasätta vad sjöfartsverket säger, heter det i utskottsbetänkandet. Jag förstår att utskottet inte kan säga mycket annat, om man inte vill ändra i sjöfartsverkets bemanningsplan eller i den resursfördelning som görs där. Då skulle man gå emot vad departementschefen tidigare har uttalat, vilket riksdagen har ställt sig bakom. Riksdagen har nämligen sagt att besparingarna får inte leda till avbemannning eller nedläggning av lotsplatser i yttre skärgården.

Att Idö ligger i yttersta skärgården råder det inget tvivel om. Sedan är då frågan vad som menas med avbemannning. Det finns inga klara definitioner på den punkten. Nog tycker jag att man avbemannar när man frångår kravet på bemanning dygnet runt. I annat fall kan man hålla på och plocka bort personal tills det bara finns någon kvar någon timme per dygn. Och det är den linjen sjöfartsverket tydligen nu är inne på.

Det är svårt att förstå att servicen inte kommer att försämras med sjöfartsverkets förslag. Det blir mindre folk. Det blir svårare att få tag i bemanning snabbt, osv. Det finns t. ex. uppenbara risker att lotsbåten fryser inne i Västervik under vintern. Därmed når bemanningsstyrkan över huvud taget inte ut till yttersta kustbandet. Nu fungerar lotsutkiken som trafikledare. Det blir inte möjligt efter förändringen.

Det allvarligaste, herr talman, för sjöfarten, för skärgården och för den som bor och vistas där är att det inte finns någon som tar det samlade ansvaret för vad som händer i skärgården. Enligt den s. k. TAK-utredningen skulle länsstyrelsen få detta samordningsansvar. Enligt den skulle varje myndighet

anmäla förändringar hos länsstyrelsen. Utgångspunkten för detta var att det är samhällsfarligt att dra ned verksamheten så att det inte finns något kvar. – Men den ordningen fungerar tydligen inte i dag. Länsstyrelserna har inte de resurser som gör att en samordning och en samlad bedömning av tillsynen i skärgården kan göras. Här måste tydligen åtgärder till för att åstadkomma denna samlade helhetssyn. Detta har påtalats i det särskilda yttrande som centerns ledamöter i utskottet har avgivit.

Frågan om en samordning kommer senare att tas upp i annat sammanhang – och det är nödvändigt. Med anledning av att problematiken rörande en samlad helhetssyn kommer igen i samband med att vi skall behandla frågan om hur vi skall få en samlad skärgårdspolitik, lägger jag inte fram något yrkande nu. Jag vill emellertid uttala förhoppningen att det skall vara möjligt att få till stånd en bättre samordning mellan olika myndigheter med ansvar i kustbandet, så att inte den omistliga verksamhet som i dag bedrivs på Idö och på våra andra lotsplatser kommer att äventyras. Det vore illa, herr talman.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om trafikutskottets betänkande 18.)

Anf. 106 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag nu uppsatts om detta plenums fortsättning kl. 19.30 i dag efter sedvanligt middagsuppehåll.

Anf. 107 ANDRE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera trafikutskottets betänkande 15 om anslag till Riksfärdtjänst och Kostnader för visst värderingsförfarande.

Riksfärdtjänsten

Anf. 108 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! Med hänvisning till vad som vid upprepade tillfällen sagts från moderat håll i denna kammare, nämligen om nödvändigheten av besparingar på alla områden, ber jag först att få yrka bifall till den moderata reservationen i betänkande nr 15.

Förra året inrättades en permanent riksfärdtjänst. De riktlinjer som fastställdes var i huvudsak:

De svårast handikappade skall erbjudas de speciella transportlösningar som föreligger inom riksfärdtjänstens ram. Resor som är längre än 100 km enkel resa bör kunna vara riksfärdtjänstresor. Resorna får aldrig ske enbart inom en och samma kommun. Riksfärdtjänst är avsedd att vara resor för rekreation och andra privata angelägenheter. Generella tillstånd ges med andra klass tåg med ledsagare, eventuellt första klass tåg eller flyg med ledsagare. Generella tillstånd kan ges för resor med taxibil eller färdtjänstfordon. Någon begränsning av antalet resor finns inte.

Den 1 juli 1984 övertog transportrådet det arbete som tidigare skötts av

nämnden för riksfärdtjänst. Samtidigt som transportrådet fick överta ansvaret för och arbetet med riksfärdtjänsten uppdrogs åt transportrådet att se över reglerna för färdtjänsten i syfte att bl. a. åstadkomma en begränsning av kostnaderna. Departementschefen konstaterade i propositionen att riksfärdtjänsten gav en service för resan – med transport från dörr till dörr – som en icke handikappad fick betala mer för, vilket motiverade en differentiering av avgifterna. Departementschefen erinrade också om att kommunerna fattar besluten om resorna medan staten betalar, och han menade att ett samlat kostnadsansvar behövdes. En rad besparingsåtgärder aktualiserades i propositionen.

Transportrådet ansvarar också för den kollektiva trafikens handikappanpassning på så sätt att rådet utfärdar föreskrifter. Arbetet med handikappanpassningen har redan kommit långt. Således beräknas handikappanpassningen för motorvagnar och pendeltåg vara genomförd 1985 vad gäller nya vagnar, och för äldre vagnar och bussar skall den vara klar senast 1992.

Vi anser från moderat håll att det faktum att transportrådet givits respit till 1987 med förslaget till utformning av och regler för färdtjänsten inte får hindra att kostnadsbesparingar genomförs redan nu. Om inte så sker stiger kostnaderna så pass snabbt att utgångsläget för transportrådets arbete kan förryckas, eftersom rådet inte bara skulle utreda formerna för färdtjänsten utan också hitta kostnadsbesparande konstruktioner. Departementschefen anförde i förra årets proposition att förändringar kunde behöva göras tidigare än 1987 och att förslag borde avges etappvis. Kostnadsökningen har på två år blivit mer än 50 %.

Det är därmed dags för besparingsåtgärder – och av flera skäl. Givetvis är arbetet med handikappanpassning av kollektivtrafiken betydelsefullt för att åstadkomma besparingar. Men en begränsning av antalet resor och en omprövning vad gäller avgiftsuttaget kan göras omgående. Likaså bör en begränsning som består i att tjänsteresor inte längre får göras med färdtjänst nu kunna prövas. En mycket liten del av de färdtjänstberättigade utnyttjar cirka en fjärdedel av resorna, och ofta är det förtroendemän i föreningar som reser – vad som nämligen måste betraktas som tjänsteresor. Redan denna inskränkning ger en betydande besparing.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag således bifall till den moderata reservationen.

Anf. 109 MARGARETA PERSSON (s):

Herr talman! Vid föregående riksmöte fattade vi ett beslut som var mycket viktigt för de gravt handikappade. Då beslöt vi att permanenta riksfärdtjänsten, vilket alltså betyder att den som är så svårt handikappad att han eller hon inte kan åka med vanliga kommunikationsmedel skall få anlita det färsätt som behövs till samma kostnad som en andra klass tågbiljett belöper sig till.

Under de år som riksfärdtjänsten fungerat har antalet resenärer ständigt ökat. Det beror på att det tar lång tid att nå ut med denna möjlighet till dem som verkligen behöver den. Man uppskattar att 32 000 resor sker under

innevarande budgetår, och för nästa budgetår räknar man med 41 000 resor till en kostnad av 48 milj. kr.

Över 80 % av resenärerna åker endast två gånger om året. Det är en mycket liten grupp, ofta unga och aktiva, som använder sig av riksfärdtjänsten flera gånger. Görel Bohlin säger att det ofta är förtroendevalda i föreningar, och att resorna för dem bör betraktas som tjänsteresor. Många av dessa handikappade är förtroendevalda i mycket små och fattiga handikappföreningar, som knappast har möjlighet att betala för resorna som tjänsteresor. Det är en viktig möjlighet för demokratin att också handikappade skall kunna åta sig förtroendeuppdrag.

En av orsakerna till att riksfärdtjänsten behövs i nuvarande utsträckning är att de allmänna kommunikationsmedlen inte är ordentligt anpassade. Transportrådet undersöker vad som kan göras för att begränsa riksfärdtjänstens kostnadsutveckling. Utskottet framhåller i år i likhet med föregående år att ett sätt att minska riksfärdtjänstens kostnader är att förbättra servicen på SJ.

Ibland talas det med stora ord i denna kammare om frihet, dock kanske inte i debatten om detta betänkande utan i andra debatter. Ibland låter det som om friheten hotades av den offentliga sektorn här i Sverige. Ofta säger moderater att om bara människorna själva får mer att säga till om så ökar friheten. Men när vi kommer till betänkandet om riksfärdtjänsten – ett litet och mycket tunt betänkande, som jag inte tror att moderaterna vill att vi skall uppmärksamma särskilt mycket – då gäller plötsligt inte detta frihetsresonemang längre. I sin reservation säger moderaterna att tvingande ekonomiska skäl gör att riksfärdtjänsten måste begränsas. Man skär också rejält. Från de behövliga 48 miljonerna tar man 20 miljoner, dvs. nästan hälften.

Det behövs bara denna lilla reservation och moderaternas ekonomiska motion för att man skall få en riktigt omstörtande aha-upplevelse. I den motionen har ni råd att sänka skatterna med många miljarder. De skatter ni sänker är bl. a. arvs-, gåvo-, förmögenhets- och fastighetsskatter för villaägare.

Görel Bohlin höll ett märkligt inlägg nyss. Jag tyckte att hon sade att moderaterna kräver besparingar på alla områden därför att ekonomin kräver det. I den ekonomiska motionen har man minsann inte gjort besparingar för vissa grupper, utan för dem har man föreslagit mycket omfattande skattesänkningar. Om vi samtidigt hade råd att utöka friheten för andra grupper, då kunde vi naturligtvis säga ja till allt detta. Men i den moderata reservationen i trafikutskottets betänkande 15 står svart på vitt att riksfärdtjänsten i stort sett måste halveras. Om de nuvarande gåvo- och arvsskatterna upplevs som en inskränkning av friheten, hur upplevs då strypningen av riksfärdtjänsten? Jag undrar om de handikappade inte finns i er sinnevärld. Om ni gör anspråk på att vara ett parti som förkunnar frihet, då borde ni åtminstone kunna förkunna frihet för dem som allra bäst behöver den. För kan man vara mer instängd än om man är tvungen att stanna inom sin egen kommuns gränser.

Riksfärdtjänsten är ingen reform som ger handikappade större förmåner

än andra. De måste betala lika mycket som andra vid resor med tåg. Men om de inte kan åka tåg därför att de är handikappade, då anser jag att vi gemensamt bör svara för merkostnaderna.

Det är inte alltid man kan se moderaternas samhällssyn så här tydligt. Därför upprepar jag frågan: Kan någon bli mer instängd eller mer inskränkt i sin personliga frihet än den som måste hålla sig inom den egna kommunens gränser? Ni tycker uppenbarligen att den höjning av t. ex. förmögenhetsskatten som socialdemokraterna genomdriver är ett större hot mot förmögna frihet än det frihetsingrepp som en indragning av riksfärdtjänsten för handikappade innebär. Jag upplever moderaternas tal om frihet som mycket cyniskt. Man räknar uppenbarligen endast vissa grupper i samhället som värdiga att få ha frihet.

Jag är rädd, herr talman, för det samhälle som moderaterna vill skapa. Inskränkningar av riksfärdtjänsten i den omfattning man här föreslår är bara en punkt bland många många besparingar på det sociala området som just kommer att drabba dem som är mest beroende av samhällets service. Samtidigt har ni råd att ge skattelättnader åt dem som redan har av livets goda!

Jag noterar att på den här punkten har centern i år tagit avstånd från moderaterna som man föregående år slog följe med. Det betyder att moderaterna nu är helt ensamma i Sveriges riksdag om detta mycket konkreta förslag till frihetsbegränsning för landets svårast handikappade.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan i betänkandet nr 15 och avslag på reservationen.

Anf. 110 GÖREL BOHLIN (m) replik:

Herr talman! Jag vill först påpeka att besparingar på alla områden av statsbudgeten är ofrånkomliga. Bara den som inte förstår eller inte vill förstå det motsäger detta faktum. Också din finansminister, Margareta Persson, säger så, även om de besparingar som den socialdemokratiska regeringen föreslår inte är på långt när tillräckliga.

Skattesänkningar är också nödvändiga. De höga skatter som vi har i Sverige innebär att utvecklingen i landet dämpas. Därmed dämpas också den sociala utveckling som vi alla vill ha. Skälet till våra besparingsförslag är att vi vill säkra de framsteg som har gjorts på många områden, t. ex. det sociala. Men om vi inte uppnår ekonomisk balans kan mycket spolieras.

Jag har i mitt anförande påpekat en del besparingsåtgärder som också departementschefen aktualiserade i propositionen föregående år. Det kan framhållas att då riksdagen fattade beslutet om försöksverksamhet med riksfärdtjänst ansåg man att en begränsning av antalet resor helt enkelt var nödvändig. Man sade då att det borde ankomma på nämnden för riksfärdtjänst att komma med ett förslag om det. Så borde ha skett. Då hade vi inte fått denna kolossala kostnadsökning.

Jag upprepar, herr talman, att om man i ett kärvt ekonomiskt läge skall klara en målsättning som går ut på normalisering och bättre handikappanpassning av transportmedel, bostäder osv., samtidigt som besparingar på

statsbudgeten är oundgängligen nödvändiga, måste man visa återhållsamhet i fråga om utgiftsökningarna på alla områden.

Nr 113

Onsdagen den
10 april 1985

Anf. 111 MARGARETA PERSSON (s) replik:

Herr talman! Nu säger Görel Bohlin igen att det är nödvändigt med besparingar på alla områden. Visst måste vi göra besparingar, men jag begriper inte hur man samtidigt kan ha råd att ge sådana omfattande skattelättnader till människor som redan har pengar. Det kan ju inte alls hävdas att landets utveckling skulle främjas av att man förändrar gåvoskatter eller fastighetsskatter på det sätt som moderaterna vill göra.

Det är tvärtom under socialdemokraternas regeringsperiod som landets ekonomiska utveckling äntligen har kommit i gång, alltså under samma tidsperiod som de ändringar av skatterna har skett som Görel Bohlin tycker så illa om. Det finns med andra ord inget sådant samband som Görel Bohlin påstår skulle finnas.

Visst måste man göra besparingar på olika sätt och visst måste man titta på riksfärdtjänstens kostnadsutveckling, men som vi har sagt i betänkandet i år och som vi sade föregående år, kan man hitta modeller som blir bättre både för de enskilda handikappade och för oss alla i samhället, t. ex. en ordentlig satsning på handikappanpassning av trafikmedel, så att handikappade kan utnyttja dem bättre. De miljoner som ni nu vill skära bort från riksfärdtjänsten har jag inte sett att ni har kopplat direkt till en ökad handikappanpassning. Det är inte så ni använder pengarna.

Jag förstår inte hur man kan säga att handikappade skulle bli mer normaliserade i samhället genom att man inskränker deras möjligheter att röra sig i landet.

Anf. 112 GÖREL BOHLIN (m) replik:

Herr talman! Ett upprepat antal gånger har Margareta Persson nu sagt: Jag begriper inte. Och det är nog så tydligt att hon inte gör det. Hon begriper inte skattetryckets oerhört hämmande effekt på hela samhällssystemet. Vi får alla betala reformerna, Margareta Persson. Även de handikappade och pensionärerna får betala. Man tar ur den ena fickan och lägger i den andra.

När jag talade om normalisering var det fråga om normalisering av de vanliga färdmedel som även de handikappades organisationer föredrar att använda, om de kan handikappanpassas. Det är det vi brukar mena med normalisering.

Ett svårt fysiskt handikapp innebär att man har en ekonomisk ersättning utöver lön eller pension. Den som är svårt handikappad genom t. ex. åldersförändringar har inte det. Om man har rörelsehinder kan man mycket väl klara en vanlig flygresa med den service flyget erbjuder, och så gör många pensionärer. Det är ju inte säkert att varje resa man gör eller hur många resor som helst skall subventioneras mycket mer därför att man har invalidiserats jämfört med om man har rörelsehinder främst på grund av ålder.

Riksfärdtjänsten

Anf. 113 MARGARETA PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag har svårt att hänga med i diskussionen om vad som är handikapp och vad som inte är det. Kan man inte utnyttja våra färdmedel måste man kunna anlita de färdmedel som handikappet eller åldern kräver, så att man kan nå till det ställe man vill.

Moderaternas reservation i detta betänkande är ett cyniskt spel med landets svagaste grupper. Nog får landets handikappade vara med och bära bördorna och betala de ytterligare förmåner för de välbeställda som moderaterna vill ha. För den som är handikappad skulle ofta inte skattelättnader eller sådant hjälpa upp situationen, eftersom man inte har någon skatt att sänka. Moderaterna talar så mycket om rundgång, men här handlar det om människor som inte har någon rundgång, som inte har någon möjlighet att med egna medel förbättra sin situation.

Detta är ett cyniskt spel, sedan må man säga vad man vill om den svenska ekonomin. Här tar man från de grupper som inte kan klara sig på något annat sätt, och det faktiska resultatet blir att de får stanna hemma.

Anf. 114 INGVAR BJÖRK (s):

Herr talman! Då riksdagen under förra året beslöt att göra om den provisoriska riksfärdtjänsten till en permanent riksfärdtjänst hade en av de målsättningar som handikapprörelsen ställt upp förverkligats. Man hade nu fått en färdtjänst över hela landet för dem som var gravt handikappade. Nu fick svårt handikappade människor möjlighet att anlita trafikmedlen – som de hittills inte kunnat utnyttja på grund av att det blev för dyrt för dem. Resor med flyg, första klass tåg, buss, taxibil eller specialfordon stod nu till deras förfogande och kunde utnyttjas för långa avstånd. Och kostnaden för dem som var handikappade blev inte högre än vad som var fallet för den icke-handikappade.

Nu säger utskottet i sitt betänkande att kostnadsutvecklingen är oroande, och regeringen har gett transportrådet i uppdrag att undersöka riksfärdtjänstens framtida utformning. Man vill dels begränsa kostnadsutvecklingen, dels öka effektiviteten.

I den utredning som låg till grund för riksdagens beslut förra året, nämligen slutrapport om försöket med riksfärdtjänst, tas också upp frågan om riksfärdtjänstens framtida utformning. Jag vill då understryka att det resonemang som man för i reservationen från handikapprörelsens sida i många punkter är riktigt. Man framhåller bl. a. att handikappade inte bör utsättas för begränsningar i användandet av allmänna kommunikationsmedel som övriga människor inte har. Resenärer med riksfärdtjänst bör således behandlas jämlikt i förhållande till andra resenärer.

Vidare säger man att erfarenheterna av riksfärdtjänsten visar att 92 % av antalet resenärer gjort tre eller färre resor per år. Vidare talar man om att erfarenheterna från den kommunala färdtjänsten visar att begränsningar i resandet med största sannolikhet kommer att leda till ökade kostnader genom att varje resenär uppmanas att utnyttja maximalt antal tillåtna resor. Man säger också att man bestämt motsätter sig en höjning av egenavgiften för

de svårast handikappade resenärerna – och det är ju bara dessa som får riksfärdtjänst.

Det är alltså min förhoppning – jag tror att jag i detta sammanhang kan tala för hela handikappgruppen – att de rationaliseringar i fråga om riksfärdtjänsten som skall göras inte kommer att försämra rese-möjligheterna för de handikappade, men väl minska krånglet i fråga om utfärdandet av biljetter o. d.

Herr talman! Även då det gäller riksfärdtjänst har moderaterna besparingsförslag. De vill minska anslaget till riksfärdtjänst från 48 miljoner till 28 miljoner, dvs. en minskning med ca 40 %. Man säger klart och tydligt att man önskar en "begränsning av antalet resor per år". Jag finner denna syn både rå och hjärtlös. Man tvingar alltså tusentals människor att stanna i sin bostad, då de har utnyttjat sitt färdtjänstresande. Man underlåter alltså att ge sin hjälp åt de människor som verkligen behöver hjälp.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om trafikutskottets betänkande 18.)

Anf. 115 ANDRE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera trafikutskottets betänkande 16 om anslag till Transportforskning.

Ett transporttekniskt centrum

Anf. 116 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Vårt parti har många gånger i olika motioner föreslagit en parlamentarisk utredning som skulle undersöka förutsättningarna för startandet av ett transporttekniskt centrum i Uddevallaregionen. Bakgrunden till förslaget är dels att det finns behov av ett centrum som skulle kunna samordna och fördjupa alla de forsknings- och utvecklingsinsatser som görs på detta område och som nu är fördelade på olika högskolor, privata och statliga företag samt verk och institutioner, dels att ett sådant centrum skulle bidra till att förbättra den mycket svåra sysselsättnings-situation som präglar den aktuella regionen.

Trestadsområdet har under en följd av år dragits med omstruktureringsproblem. Trollhättan har förlorat många industrijobb. Sysselsättningsläget i Uddevalla är som bekant mörkt med anledning av nedläggningen av varvet. Detta gör att regionen behöver en förstärkning så att industrijobben inte minskar. Trestadsregionen gränsar till regionen som länge haft en ansträngd arbetsmarknad, nämligen norra Bohuslän och Dalsland. Dessa områden får särskilt statligt stöd, som för övrigt har minskat under de senaste åren.

Trestadsområdet har hittills fungerat som en buffert för dessa regioner. Denna bufferteffekt minskar dock om trestadsområdet återigen går tillbaka vad gäller sysselsättningen. Med ökad aktivitet i trestadsområdet kan man

däremot vänta sig en viss överspridning till norra Bohuslän och Dalsland.

Vidare är det så att det i denna region finns en sällsynt kombination av transportanknutna verksamheter, med bl. a. Volvo Flygmotors och Saabs fabriker i Trollhättan. Därtill kommer en rad mindre industriföretag med industriell kapacitet och erfarenhet inom transportsektorn.

I regionen finns dessutom hamnar i samtliga kommuner, kanalsjöfart, flera viktiga vägar och järnvägar samt en regional flygplats, och man har nära kontakter med storstadsregionerna Oslo och Göteborg.

Allt detta gör att man i denna region har unika möjligheter att få ett intimt samarbete mellan företrädare för alla transportgrenar, utveckla samordningssystem mellan dem och praktiskt pröva dessa vad gäller konstruktion, produktion och tillämpning.

Med de speciella förutsättningar som finns i trestadsområdet ges det således goda möjligheter att starta ett transporttekniskt centrum där. De direkta kostnaderna kan dessutom hållas nere genom en samverkan mellan olika centrala organ, länsmyndigheter, kommuner och näringsliv. Centrumet kan också, på grund av och utifrån den speciella strukturen på näringslivet i trestadsområdet, mycket verksamt bidra till att stärka den industriella basen i en viktig men hotad region.

Herr talman! Av dessa anledningar yrkar jag bifall till vpk-reservationen.

Anf. 117 INGRID ANDERSSON (s):

Herr talman! Trafikutskottets betänkande 1984/85:16 är föranlett av regeringens proposition nr 100 bil. 8, närmare bestämt det avsnitt som behandlar anslaget till transportforskning. Ett enigt utskott tillstyrker regeringens förslag i vad gäller anslagen till statens väg- och trafikinstitut och transportforskningsberedningen. I anslutning härtil har behandlats en vpk-motion, 1984/85:1053, som föreslår att en parlamentarisk utredning skall tillsättas för att utreda förutsättningarna och formerna för ett transporttekniskt centrum och att utredningen särskilt skall undersöka de speciella möjligheterna för ett sådant centrum i trestadsregionen – Uddevalla–Trollhättan–Vänersborg. Detta har också herr Chrisopoulos nyss närmare utvecklat.

Nu är det så att den här kammaren våren 1984 beslöt att sammanföra dåvarande transportforskningsdelegationen och kollektivtrafikberedningen till *en myndighet*, transportforskningsberedningen, fr. o. m. den 1 juli 1984. Transportforskningsberedningens uppgift är att samordna trafikforskning som bedrivs av en rad olika organ i landet, bl. a. genom att kartlägga forskningsbehov och att utveckla demonstrationsprojekt lika väl som långsiktiga program för forskning och utveckling. Hela instruktionen återfinns i Svensk författningssamling 1984:483.

Transportforskningsberedningens kansli ligger visserligen i Stockholm, men utskottets majoritet anser ändå att dess arbetsuppgifter väl täcker vad som efterlyses i motionen och i den vpk-reservation som bifogats detta betänkande.

I detta sammanhang förtjänar också att nämnas de åtgärder för att få till

stånd ny sysselsättning och en ny industristruktur i Uddevallaregionen som regeringen har föreslagit i proposition 1984/85:125. Bl. a. har regeringen där givit styrelsen för teknisk utveckling i uppdrag att utarbeta förslag till program för att främja teknikutveckling och teknikspridning i Uddevallaregionen.

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till trafikutskottets hemställan i dess helhet och avstyrker reservationen.

Anf. 118 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! I sitt yrkande om avslag på vår motion hänvisar utskottet dels till transportforskningsberedningen och den verksamhet som den bedriver, dels till en viss verksamhet som bedrivs av Chalmers tekniska högskola i Göteborg. Transportforskningsberedningen har såsom uppgift att kartlägga, ta initiativ och stödja en forskning som bedrivs av andra myndigheter och organ. På så sätt fyller den inte den funktion som ett transporttekniskt centrum enligt vår uppfattning skulle fylla – och då placerat i Uddevallaregionen. På samma sätt förhåller det sig med den forskning på transportområdet som bedrivs vid Chalmers tekniska högskola.

Vi anser fortfarande trots dessa hänvisningar från utskottet att ett transporttekniskt centrum enligt vår motion vore ett nödvändigt och välkommet inslag för en fördjupad och utvecklad transportverksamhet i vårt land. Dessutom skulle det bidra till sysselsättningen i ett område som för närvarande drabbas hårt av arbetslöshet.

Anf. 119 INGRID ANDERSSON (s):

Herr talman! Det står också i instruktionen för transportforskningsberedningen att den skall samverka med berörda myndigheter, institutioner, forskare och företag. Om man läser denna instruktion, finner man att den innehåller möjligheter som väl motsvarar vad som krävs i motionen. Jag tycker nog att instruktionen innehåller mer än som kan komma fram genom tillsättandet av en parlamentarisk utredning.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om trafikutskottets betänkande 18.)

Anf. 120 ANDRE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera trafikutskottets betänkande 17 om anslag till SMHI och vissa andra institut m. m.

I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter.

Onsdagen den
10 april 1985

*Anslag till SMHI,
m. m.*

Anslag till SMHI, m. m.

Anf. 121 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag skall säga några ord om reservationerna 1 och 2 till TU:s betänkande 17. Reservation 1 gäller ett ämne som vi har diskuterat i flera år nu här i riksdagen, nämligen nerläggning eller ej av bemannade väderstationer som SMHI har ansvar för. År efter år har centern hävdade att man inte skall lägga ner fler bemannade väderstationer förrän man vet, dvs. förrän riksdagen har utvärderat, hur det nya vädersystemet PROMIS 90 fungerar. Det är positivt att kommunikationsministern i årets budgetproposition slår fast att SMHI senast den 1 september 1988 skall redovisa erfarenheterna av verksamheten med pilotanläggningen. Men det är mycket negativt att socialdemokraterna inte kan inse att det är fel att inte vänta med en eventuell ytterligare nerläggning av synoptiska stationer tills vi vet hur det nya vädersystemet fungerar i praktiken. Att fortsätta att slå sönder det nuvarande systemet, som i hög grad bygger på mänsklig aktivitet, för att få pengar över till ett nytt, oprövat, tekniskt komplicerat och dyrbart system är teknikens triumf över människan och strider mot allt sunt förnuft. Dessutom är det nästan alltid samhällsekonomiskt och regionalpolitiskt fel att lägga ner bemannade väderstationer. Med detta yrkar jag bifall till reservation 1.

Så ett par ord om den första att-satsen i centermotionen 1984/85:532. Den handlar om möjligheterna att effektivisera nuvarande synoptiska stationer genom modernare hjälpmedel. Vid behandlingen i utskottet fann vi att det riksdagsbeslut som fattades 1981 med anledning av TU:s betänkande 1980/81:27 enligt vad vi kan förstå fortfarande gäller. I detta betänkande står det så här:

”Utskottet anser vidare att SMHI då resultatet av försöksverksamheten presenteras bör redovisa om och på vilket sätt de nuvarande bemannade stationerna kan effektiviseras genom att förbättra den tekniska utrustningen.”

Vi i centern kan inte finna annat än att detta riksdagsbeslut fortfarande gäller, och vi har därför inte reserverat oss på den punkten. Men för att vi skall vara riktigt säkra vill jag fråga Olle Östrand, som står upptagen på talarlistan: Har vi uppfattat detta rätt, och kommer en sådan redovisning alltså att ske?

När det gäller reservation 2 i det betänkande som vi diskuterar i dag vill jag helt kort säga att centern anser att regeringens förslag om att bilda ett dotterbolag till SGI, ett bolag som skall utföra uppgifter som kan utföras av SGAB, är felaktigt. Att flytta arbetsuppgifter från Norrland till Linköping – Östergötlands mest expansiva region – är inte centerpolitik. Att bilda ett nytt bolag med samma verksamhetsinriktning som ett redan befintligt bolag, vilket dessutom hotas av stora personalinskränkningar, anser vi inte vara vettigt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2.

Anf. 122 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Jag skall helt kort kommentera de två reservationerna.

Den första reservationen berör nedläggning av vissa väderstationer. Det finns ingen som helst anledning att befara att man inte skall kunna utvärdera försöksverksamheten inom PROMIS-projektet trots att man lägger ned några väderstationer.

Vi har fastställt att vi skall ha ett grundnät på 155 stationer. Om man räknar in de tilläggsstationer som har observationer mellan kl. 6 på morgonen och kl. 18 på kvällen måndag till fredag omfattar det svenska synoptiska observationsnätet i dag 171 observationsstationer. Efter de nu aviserade nedläggningarna reduceras den siffran år 1986 till 164. Vi kommer alltså fortfarande att ha nästan 9 stationer fler än det antal som är fastställt att det skall finnas i grundnätet.

Antalsmässigt kompenseras också nedläggningen av vissa tilläggsstationer mer än väl av utbyggnaden av automatstationer. Deras antal uppgick till 5 vid fastställandet av grundnätet, och numera uppgår de till 33.

Vi måste också acceptera, Anna Wohlin-Andersson, att det får ankomma på SMHI att bedöma frågan om behovet av bemannade väderstationer.

Regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska aspekter får vi väga in i andra sammanhang.

Med detta vill jag yrka avslag på reservation 1.

När det gäller förslaget om att man inom statens geotekniska institut skall bilda ett dotterbolag som skall ta hand om den mer kommersiella verksamheten, så kan vi inte biträda reservanternas förslag om att de uppgifter som nu avses att läggas på bolaget i stället skall läggas på Sveriges geologiska aktiebolag, eftersom SGAB har en annan verksamhetsinriktning. Dessutom skulle den verksamhet som avses att bedrivs inom dotterbolaget inte heller kunna lösa de sysselsättningsproblem som enligt motionärerna finns inom SGAB.

Herr talman! Av den anledningen vill jag också yrka avslag på reservation 2 och i övrigt bifall till utskottets hemställan i alla delar.

Anf. 123 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Det socialdemokratiska partiet var år 1981, när partiet var i opposition, med på att riksdagen skulle uttala att SMHI skulle vara synnerligen restriktivt vid nedläggningen av bemannade stationer. Partiet ställde upp på bl. a. följande mening: Då nedläggning av stationer diskuteras är det angeläget att även regionalpolitiska och sysselsättningspolitiska hänsyn tas.

Vart har dessa hänsyn tagit vägen nu när ni är i regeringsställning? Ni bryr er tydligen inte längre om att rapporter, som bl. a. är framtagna av Arbetstagarkonsult, visar på svåra samhällsekonomiska förluster vid nedläggningar.

Olle Östrand, jag vill ha ett klart svar på frågan om ni står fast vid vad ni sade 1981, nämligen att SMHI skall redovisa på vilket sätt de nuvarande bemannade stationerna kan effektiviseras.

Onsdagen den
10 april 1985

*Anslag till SMHI,
m. m.*

När det gäller SGAB skyller ni på två saker, dels att det inte skulle finnas kompetens till dessa uppgifter, dels att det inte skulle lösa sysselsättningsproblemen vid SGAB. Om dessa nya uppgifter inte kan lösa alla sysselsättningsproblem vid SGAB, skall man inte försöka lösa några problem, enligt Olle Östrand. Jag tycker att det är ett både cyniskt och dumt resonemang. Vi skall i stället ta till vara de stora kunskapsreserver som finns i ett redan befintligt bolag, ett bolag som dessutom ligger i den del av landet som vi slåss så hårt för att skapa arbetstillfällen i.

Anf. 124 OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Herr talman! Vi har diskuterat det här tidigare, Anna Wohlin-Andersson. Men det vore väl dags nu att erkänna att det riksdagsbeslut som vi fattade 1981 ändrade vi 1983, vilket innebar att det får ankomma på SMHI att bedöma i vilken takt man skall förändra de synoptiska väderstationerna. Vi sade också att vi får ta upp regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska aspekter i andra sammanhang. Det beslutet ligger fast än i dag. Vi skall ju snart diskutera regionalpolitiken här i riksdagen. Jag har sagt till Anna Wohlin-Andersson tidigare att jag ömmar lika mycket som hon för människorna i glesbygden, eftersom jag själv är från ett Norrlandslän. Men som sagt: Regionalpolitik hör inte hemma i denna diskussion.

Det nya bolaget kan inte lösa sysselsättningsproblemen inom SGAB, eftersom det i begynnelsen skall ha en anställd, nämligen en verkställande direktör.

Anf. 125 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Olle Östrand, det är dags att konstatera att de regionalpolitiska hänsyn som ni ville ta i oppositionsställning står ni inte för när ni kommer i regeringsställning. När ni för en gångs skull är med och fattar ett beslut som är positivt för glesbygden, då anser ni att det beslutet var mindre välbetänkt och river upp det när ni kommer i regeringsställning.

Beträffande SGAB säger Olle Östrand något ganska häpnadsväckande, nämligen att om det blir fråga om att ha mer än en anställd kan ni diskutera möjligheten att föra över fler arbetsuppgifter från SGAB. Då kan ni diskutera möjligheten att föra över fler arbetsuppgifter från Luleå till Linköping – men detta är inte regionalpolitik.

Anf. 126 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Många av de beslut som fattas i riksdagen får konsekvenser som vi kanske inte är riktigt medvetna om. Ett sådant beslut är åter aktuellt i och med att riksdagen godkänner kommunikationsministerns förslag om bildandet av ett dotterbolag till SGI. Detta kan verka rationellt och riktigt vid ett första påseende, men äger man kunskap om hur denna verksamhet i dag bedrivs ser man också faran i att bilda ett nytt bolag, som tar över de uppgifter som i dag utförs av SGAB. Detta beslut kommer att få regionalpolitiska konsekvenser. Jag tycker att det är mycket skrämmande att Olle Östrand från talarstolen påstår att regionalpolitik inte hör hemma i denna diskussion.

Det innebär verkligen att man har ett mycket litet synfält. Jag tycker att regionalpolitik i allra högsta grad hör hemma även i denna diskussion, den hör hemma överallt där beslut fattas som får konsekvenser för regioner som har låg sysselsättning. I dag har SGAB med sin verksamhet i Malå och Luleå stora svårigheter, och ledningen har förvarnat om att ca 100 anställda under 1985 måste lämna bolaget. Det är därför synnerligen olyckligt att det här i dag fattas ett beslut om ett nytt bolag, som skall ta över uppgifter som för närvarande till stor del ombesörjs av SGAB och som med fördel också i fortsättningen kan läggas på SGAB.

För Malå kommun skulle den aviserade personalminskningen betyda att 50–55 personer friställs. Detta är mycket allvarligt för en kommun med bara 4 300 invånare och där man redan i dag har svåra arbetslöshetsproblem. Jag förstår mycket väl att detta bolag i sig kanske inte skulle kunna lösa de arbetslöshetsproblemen, men det skulle i varje fall bidra till att minska det hot som i dag ligger över dessa bygder. Det är i all enkelhet bakgrunden till min motion om avslag på kommunikationsministerns förslag.

Varje beslut som tar arbetsuppgifter från SGAB kommer nämligen att påskynda friställningarna. Att man sedan lokaliserar det nya aktiebolaget till Linköping, den mest expansiva orten i Östergötland, bidrar inte till att öka förståelsen för beslutet. Tvärtom visar det på det ringa intresse som finns för regionalpolitiska konsekvenser. Att man sedan köper tjänster från SGI och bara anställer en verkställande direktör i inledningsskedet lugnar på intet sätt min oro. Beslutet innebär en ytterligare försvagning av underlaget för SGAB, och på det sättet hotas Malå och Luleå av ökad arbetslöshet. Behovet av stöd är betydligt större i Malå än i Linköping. Det är detta samband som utskottet vägrat inse.

Jag yrkar bifall till reservation nr 2 av Rune Torwald och Anna Wohlin-Andersson.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om trafikutskottets betänkande 18.)

Anf. 127 ANDRE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera trafikutskottets betänkande 18 om anslag till Transportstöd för Gotland.

Transportstödet för Gotland

Anf. 128 BARBRO NILSSON i Visby (m):

Herr talman! Socialdemokraterna gör vad de kan för att ständigt skapa oro bland människorna i vårt land. Skatt fogas till skatt och lag till lag i en aldrig sinande ström.

Oroar sig gör också människorna på Gotland i dag – inte bara för skatter och lagar utan också över regeringens maktfullkomlighet när det gäller linjesjöfarten till och från Gotland. I budgetpropositionen står det nämligen

att statsbidraget till Gotland på sikt bör minska från föreslagna 39 miljoner. Man måste fråga sig, och jag vill gärna fråga någon representant för socialdemokraterna: På vilken saklig grund bygger detta påstående? Kanske siffran 70–75 miljoner är riktigare. Vi vet ju att underskottet för 1984 blir ungefär 70 miljoner och förmodligen lika stort 1985.

Staten har ju själv för drygt ett år sedan ingått ett avtal med Gotlandsbolaget, där det står inskrivet att staten skall täcka underskottet under vissa givna förutsättningar, så det är väl mer eller mindre bara att betala.

Herr talman! För människorna på Gotland finns det två "riksvägar" till fastlandet, "vägar" som trafikeras året runt av våra färjor precis som järnvägarna på fastlandet. Denna trafik är lika livsviktig för oss på Gotland både regionalpolitiskt och näringspolitiskt som järnvägstrafiken är för människorna på fastlandet. Denna livsnerv kan och får inte amputeras.

Men nu funderar transportrådet på fullt allvar på att vintertid delvis stänga av den södra "vägen" till Oskarshamn. Åtminstone har transportrådet gett Gotlandsbolaget i uppdrag att räkna fram en kostnadskalkyl på hur stor besparingen i transportstödet skulle bli, om Oskarshamn – hör och häpna – under september och oktober trafikerades fyra dagar och under tiden november–april två dagar i veckan. Då skulle man få en besparing på 6–8 miljoner. Transportrådet försvarar detta initiativ med att kommunikationsministern i årets budgetproposition gett transportrådet i uppdrag att lägga fram förslag till åtgärder som på sikt skall minska behovet av statsbidrag.

Undra på, herr talman, att människorna på Gotland känner stor oro. Gotland har fått kämpa steg för steg för att erkännas som ett svenskt landskap året runt, inte bara sommartid. Det gotländska näringslivet och de gotländska företagarna är beroende av att kunna transportera färska varor till och från ön dagligen, på både den norra och den södra linjen.

Så några exempel på hur regeringen behandlar oss gotlänningar i transporthänseende.

Den gångna vintern har isförhållandena som bekant varit besvärliga i Oskarshamnstrakten. Ett antal turer till Oskarshamn ställdes in i februari, enligt transportrådet bl. a. av ekonomiska skäl. Oljekostnaderna blir högre vid gång i is, minsann. Vem fick då betala den inskränkningen i trafiken? Naturligtvis Gotlands företagare. Staten tar sig i dag friheter, men har inte för avsikt att ta något ansvar för kostnadsfördyringen – det har man klart sagt ifrån.

Ett annat exempel: För några veckor sedan annonserade Gotlandsbolaget om att en helgdagstur skulle gå omvägen över Oxelösund till Nynäshamn, därför att man som försöksverksamhet skulle transportera värnpliktiga denna sträcka. Det här fick gotlänningarna finna sig i. De som under natten skulle resa från Nynäshamn till Visby fick vänta timme efter timme på båten på grund av – de väl kända – isförhållandena. Så behandlar staten oss gotlänningar för närvarande.

Värnpliktsresan var den här gången ett försök. En permanent tur framdeles, också i besparingssyfte? Vad vet vi? Jo, vi vet att transportrådet

funderar på detta. Undra på att vinterns minoritet av 55 000 människor på Gotland oroas.

Ytterligare ett exempel: Förslag har också på fullt allvar framförts av transportrådet att vid inskränkningar i Oskarshamnstrafiken resan skulle kunna få ske med lastfartyget Gute – ett fartyg med några hytter högst uppe på tredje däck. Fartyget har ingen hiss, utan man måste klättra uppför mycket smala och branta lejdare för att komma upp till hytterna. Det här är ytterligare ett förslag som framförs av transportrådet i syfte att minska transportstödet.

Så ytterligare några ord om taxesättningen. Utskottet säger i det betänkande som vi nu behandlar att "priset för en färjeresor är anpassat till priset för en andraklassbiljett på tåg för motsvarande färdsträcka". Men litet längre fram kan man läsa att på grund av ett kraftigt ökat behov av stöd till Gotlandstrafiken tillämpas sedan 1981 en enhetlig taxa, där taxesättningen för sträckan Nynäshamn–Visby är normgivande också för de södra linjerna. Härigenom minskar transportstödet med ca 5 milj. kr. per år, konstaterar utskottet vidare.

Herr talman! Det borde i budgetpropositionen och även i utskottsbetänkandet ha stått: Priset för en färjeresor är i dag inte anpassat till priset för en andraklassbiljett för tåg. Det skilde ju 5 miljoner i pengar 1981, och nu skiljer det säkerligen mycket mer. Transportrådet har nu nämligen bestämt att också ett annat beslut skall sättas i verkställighet, om höjning av biljettpriserna med 9 %. Höjningen beror delvis på ekonomin.

Vad är det då som påverkar transportstödet? I 1970 års lag om linjesjöfart mellan Gotland och fastlandet stadgas att linjesjöfart får bedrivas endast efter tillstånd av regeringen. I och med denna lag tog staten på sig det övergripande ansvaret för Gotlands förbindelser med fastlandet. Nu är det bara Gotlandsbolaget som trafikerar sträckan. Det råder alltså en monopol-situation, med allt vad det innebär. Transportstödet storlek är också beroende av riksdagsbeslut 1974 och i viss mån 1981.

Kan regeringen och statens transportråd kritisera Gotlandsbolaget för att det valt fel tonnage under senare år? Nej. Den socialdemokratiska riksdagsgruppen har varit med om besluten och givit klarsignal t. ex. när man bestämde att de två nya storfärjorna skulle byggas med statligt varvsstöd på Landskronavarvet. Färjorna är mycket oekonomiska vintertid och påverkar naturligtvis transportstödet. I propositionen står det att 1979 års trafikpolitiska beslut ligger fast. Det innebär att en god trafikförsörjning är en förutsättning för näringslivet också på Gotland. Det bör, åtminstone enligt min uppfattning, innebära att trafik till Gotland skall gå på båda linjerna i stort sett varje dag.

När regeringen säger att transportstödet på sikt måste minskas bör också regeringen – och i dag regeringens talesman – tala om vilka av dessa faktorer som skall påverkas. Jag hoppas att riksdagsbeslut och det trafikpolitiska beslutet skall äga giltighet. Det vore bra om regeringens talesman förklarade för mig och människorna på Gotland vilka de sakliga grunderna är för en minskning av transportstödet. Gotlandsbolaget är ju i dag endast ett

Onsdagen den
10 april 1985

*Transportstödet för
Gotland*

verkställande organ som arbetar under givna förutsättningar.

Till sist vet jag, herr talman, att det pågår förhandlingar mellan transportrådet och Gotlandsbolaget. Riksrevisionsverket och riksdagens revisorer är också inkopplade och grubblar som bäst över våra problem. Låt därför människorna och företagarna slippa sin oro åtminstone tills förhandlingarna är avslutade och revisorerna sagt sitt. Då vänder inte människorna taggarna ut.

Herr talman! Den i årets budgetproposition aviserade åtstramningen i Gotlandstrafiken får inte gå ut över oss i form av högre priser och sämre tidtabeller.

Slutligen ännu en gång: Vilka är de sakliga grunderna till förslaget om att på sikt minska statsbidraget? – Vi vet ju att underskottet 1984 blev 70 miljoner och i år förmodligen blir ännu mer.

Med detta yrkar jag bifall till min motion 1983 yrkande 1 och även till centermotionen 2551, yrkande 1.

Anf. 129 GUNHILD BOLANDER (c):

Herr talman! I trafikutskottets betänkande nr 18 behandlas anslaget till Transportstöd för Gotland och ett antal motioner vilka rör färjetrafiken till och från Gotland.

Transportstöd till Gotlandstrafiken har sedan riksdagsbeslutet 1974 utgått för person- och godsbefordran till och från Gotland. Fram till den 1 januari 1982 beräknades detta stöd på det antal kilometer som utgör det faktiska avståndet mellan Gotland och de trafikerade hamnarna på fastlandet. När riksdagen under höstsessionen 1981 fattade beslut om att fraktberäkningsavståndet skulle vara 15 mil oavsett vilken hamn som trafikerades var detta för gotlänningarna ett helt oacceptabelt avsteg från den tidigare gällande principen för taxesättning, den s. k. vägprincipen.

De tidigare gällande principerna innebar att transportföretagen vid godsbefordran kunde tillämpa samma taxa för Gotlandstrafiken som för trafiken i övriga landet och att persontaxan relaterades till priset för tågresa andra klass på motsvarande färdsträcka. Skälet till en övergång till enhets-taxa angavs vara besparingsbehov, och transportrådet ansåg det naturligt att taxesättningen på den trafikstarkaste relationen fick vara normerande. Man utgick då från att det skulle vara mellan Nynäshamn och Visby. Även om den mesta trafiken går över Nynäshamn är det betydande mängder gods som går via Oskarshamn. Men avståndet dit är bara 11,6 mil.

I regeringens nyligen framlagda proposition om regional utveckling och utjämning står det så vackert att regionalpolitiken bör inriktas på att skapa förutsättningar för en balanserad befolkningsutveckling i landets olika delar och att ge människor tillgång till arbete, service och god miljö oavsett var de bor i landet. För att Gotland skall kunna utvecklas som län och region och för att vi som bor på denna ö så långt möjligt skall kunna få levnadsbetingelser som är likvärdiga med övriga svenskar har kommunikationerna en helt avgörande betydelse. Den kostnadsökning som skedde fr. o. m. 1982 har väsentligt försämrat det gotländska näringslivets konkurrensförmåga, efter-

som fraktkostnaden över Oskarshamn höjdes med 25 % vid det tillfället. Vi måste konkurrera på fastlandet med våra produkter från industri och lantbruk, och därför är det verkligen inte likgiltigt vilka fraktkostnader som gäller. Godtagbara och framför allt rättvisa kommunikationer är vårt läns absoluta livsnerv.

Och det är alltså det orättvisa i systemet som vi vänder oss emot. Vi kan acceptera besparingar och ha förståelse för nödvändigheten av detta, men villkoret att det måste ske på ett rättvist sätt ger vi aldrig avkall på. Utskottet tycker i denna fråga år efter år att det är riktigt med en enhetlig taxesättning och finner den dessutom förenlig med vägprincipen. Detta kan vi gotlänningar inte uppfatta annat än som ett mycket cyniskt tänkande. Jag vill gärna göra utskottet observant på att i fråga om den nya linjen som går direkt ifrån Stockholm till Visby med start den 1 maj gäller helt plötsligt inte enhetstaxan längre; där kostar enkelbiljetten 18 kr. mer än på övriga linjer. Vilka garantier har vi för att inte detta pris blir normerande så småningom?

För övrigt när det gäller Stockholmslinjen så har utskottet fått felaktiga uppgifter. Den linjen trafikeras mellan den 1 maj och den 13 juni, mellan den 13 augusti och den 16 september och alltså inte under sommaren som det står i betänkandet. Från de gotländska myndigheterna har vid flera tillfällen påtalats den oro man känner för att riksdagens uttalande om taxesättning enligt den s. k. vägprincipen tycks ha fallit i glömska, och det har också både för utskottet och departementet presenterats utredningsmaterial som påvisar hur skillnaderna bara har ökat och fortsätter att öka om man gör procentuella prisuppräknningar.

Jag har därför i en speciell framställning till riksdagens revisorer begärt att få deras bedömning av tillämpningen av 1974 års riksdagsbeslut.

I förevarande proposition föreslås en total medelstildelning av 44,5 miljoner, och detta har utskottet ingen erinran emot. Samtidigt har bolaget uppmanats att inkomma med ett åtgärdsprogram för att man skall komma till rätta med nuvarande kostnadsökningar och på sikt få ett minskat behov av statsbidrag. Vad innebär nu detta? Kan transportrådet medverka till möjliga rationaliseringar inom Rederi AB Gotland, så skall inga invändningar göras mot detta. Men sådana rationaliseringar får inte tillåtas drabba turtäthet, prissättning eller trafikanternas berättigade krav på tillfredsställande trafikservice. Vi har inte tillgång till de mycket viktiga färdmedlen tåg och bil, och därför kan vi inte acceptera en försämring av nuvarande trafikstandard. Sedan motionen skrevs i januari har det inträffat en del incidenter som tyder på att den trafikstandard vi har i dag kommer att ifrågasättas. Barbro Nilsson i Visby var i sitt anförande inne på en del av det. Under några dagar vid månadsskiftet februari-mars inställdes trafiken på Oskarshamn på grund av ishinder. Detta skäl accepterades naturligtvis, men när det dröjde innan trafiken återupptogs och skälet därför angavs vara av ekonomisk art, så var det en första signal att en minskning av statsbidraget var på gång. På en fråga här i kammaren till kommunikationsministern fick jag inget besked om vem som skulle göras ansvarig för de merkostnader transportererna över Nynäshamn medförde för fraktkunderna. I varje fall gör inte staten det. Under

mar diskuterades i transportsrådet ett förslag att inskränka trafiken på Oskarshamn så till den milda grad att från november till april skulle bara lastfärjan Gute trafikera Oskarshamn måndag och torsdag och då ta de passagerare som kan rymmas, cirka ett fyrtiotal. Tisdag och onsdag går den färjan med farligt gods, så då får inga passagerare medfölja och på fredag och söndag skulle alltså passagerarfärjan gå som vanligt. Jag kan just undra vilken annan väg man stänger av i vårt land på detta sätt av ekonomiska skäl. Protesterna har heller inte uteblivit och förhoppningsvis nått även kommunikationsdepartementet. De har gått tvärsöver alla partigränser och även presenterats för Bo Toresson under ett besök som han gjorde i Visby nyligen. Förslaget ligger för närvarande bordlagt i transportsrådet.

I dag på morgonen har fartyget Sigyn lagt till i Visby hamn efter att ha fraktat förnödenheter av olika slag från Nynäshamn till Gotland. Fartyget Sigyn, som är byggt för att frakta kärnkraftsavfall och också har gått med högriskavfall skall under två veckor, medan den stora färjan är på varv, svara för frakterna till och från Gotland. Trots försäkringar från statens strålskyddsinstitut om att inga risker för strålning förekommer, känner många människor stor oro för den minskade respekten för denna användning av ett fartyg som har gått med avfall från kärnkraftverk.

Jag har kort velat redogöra för kammarens ledamöter vilken situation som är gällande för oss gotlänningar, och jag vill med detta söka skapa förståelse för att den landsväg vi inte har – vi har alltså färjetrafik i stället – måste få lov att belasta statskassan med ett visst antal miljoner och att man inte kan ha som huvudmålsättning att detta transportstöd skall minskas. Ingen ifrågasätter de 7 miljoner det kostar för vägverket att driva färjan över Fårösund. Det bor 600 människor på Fårö.

Det är ingen mening med fagert tal om regionalpolitikens värde för människor i hela vårt land om man aldrig någonsin menar något med det och aldrig är beredd att omsätta detta tal i praktisk handling. Det hade funnits möjlighet till detta när det gäller att tillförsäkra gotlänningar och turistande fastlänningar en rimlig andel av statskassan i form av ett transportstöd som är undantaget från besparingar.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till min motion 2251, yrkande 1, och det innefattar då också Barbro Nilssons motion, yrkande 1. Men mot ett enigt utskott finner jag alltså ingen anledning att begära votering i detta ärende.

Anf. 130 EWY MÖLLER (m):

Herr talman! Jag skall bara helt kort beröra motion 744, som jag har väckt under allmänna motionstiden tillsammans med Agne Hansson och som behandlas i trafikutskottets betänkande 18.

Vi har i motionen begärt att få en bättre färjeförbindelse mellan Västervik och Visby. Ett enhälligt utskott har avstyrkt motionen med hänvisning till transportsrådet, som kort och gott avfärdar vårt krav med att trafikunderlaget under högsäsong inte är tillräckligt stort för att motivera två turer per dag mellan Västervik och Visby – hur man nu har kommit fram till detta.

Eftersom utskottet inte anser sig ha någon anledning att ifrågasätta vad transportrådet anför, avstyrker man naturligt nog motionen. Ibland vore det önskvärt att utskottet gjorde egna bedömningar utan att snegla på synpunkter från ett, som jag anser det, ofta enväldigt transportråd.

Vad jag vill ha sagt med mitt anförande är att jag anser att trafikutskottet – då riksdagen skall fatta beslut i vissa transportfrågor – kanske bör efterlysa väl underbyggda utredningar, som är realistiska, som speglar verkligheten och som klart belyser hur människor vill åka. Det framgår för övrigt alltid av efterfrågan.

Det finns i regel bra underlag från berörda kommuner och hamnar. Det kan inte leda till negativa eller felaktiga ekonomiska beslut om man har ett väl underbyggt material som grund för sina beslut. Men det eliminerar risken för att vissa regioner utarmas på allt vad kommunikationer heter på grund av felaktiga beslut.

Det faktum att transportrådet bara avfärdar vårt krav med att det är för dåligt trafikunderlag – utan att redovisa det faktiska förhållandet – är att beklaga. Om vi ser litet tillbaka i tiden finner vi att transportrådet har tillåtit en ständig försämring av färjetrafiken mellan Västervik och Visby. 1981 minskade antalet turer från två till en per dygn under sommartid. Innan den försämringen inträffade var det drygt 85 000 människor som på tre månader under sommaren reste mellan Västervik och Visby.

Under 1982 begränsades trafikperioden samtidigt som en mindre färja sattes in, som är underdimensionerad i förhållande till det trafikunderlag som finns. Det innebar att mängder av resenärer fick hänvisas till andra färjeförbindelser. Det är inte svårt att med ett sådant handlande få ned reseunderlaget för att sedan upplysa trafikutskottet om att det inte finns underlag för en utökning.

Eftersom linjen Västervik–Visby under sommaren är mycket populär var beläggningen under 1984 praktiskt taget hundra procentig. Men då mängder av resenärer fick avvisas eller hänvisas till andra hamnar förlorade Gotland många turister – just på grund av för litet tonnage från Västervik. Trafikanter som hänvisats till andra hamnar har helt enkelt inte åkt till Gotland, så Gotland fick inte se dessa resenärer. Detta bekräftas också av dem som på nära håll kunnat följa trafikanternas reaktion då de hänvisats till andra hamnar. År 1984 var det 47 000 resenärer som åkte mellan Västervik och Visby – att jämföras med de 85 000 som åkte samma sträcka innan försämringen skedde.

I sammanhanget bör också nämnas att sträckan Västervik–Visby är kortaste sjövägen mellan Gotland och fastlandet. Restiden är 45 minuter kortare mellan Västervik och Visby än exempelvis mellan Oskarshamn och Visby, varför denna sträcka borde vara att föredra även rent samhällsekonomiskt.

Redan nu är det många turer från Västervik för kommande säsong som är fullbokade, och det visar att denna linje är attraktiv. Jag anser att det bör vara allmänhetens efterfrågan och valfrihet, inte politiska beslut, som avgör

Onsdagen den
10 april 1985

*Transportstödet för
Gotland*

vilken resväg man skall använda. Förhoppningsvis kommer både transportrådet och trafikutskottet till insikt om detta så småningom.

Herr talman! Jag har inget yrkande i ärendet.

Anf. 131 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Det är klart att Barbro Nilsson i Visby kan stå och ösa galla över socialdemokraterna och påstå att vi socialdemokrater misshandlar gotlänningarna som ingen annan gör. Men då vill jag helt stillsamt upplysa Barbro Nilsson om att det är ett enigt trafikutskott, inkl. moderater, som står bakom detta betänkande och som inte i något avseende kan biträda de motionsyrkanden som har framförts.

Sedan passar Barbro Nilsson på att ösa galla även över transportrådet, och det är möjligt att de övriga damerna också gjorde det. Då vill jag lika stillsamt upplysa om att transportrådet arbetar efter de direktiv som regering och riksdag ger. Transportrådet arbetar inte på fri hand, tvärtom.

Jag vill något kommentera vägprincipen och kostnadsutvecklingen. Det är riktigt att sedan transportrådet 1980 fick hand om administrationen av Gotlandsstödet, följer transportrådet nära nog exakt takten i SJ:s taxehöjningar. Men på grund av ett kraftigt ökat behov av stöd till Gotlandstrafiken beslöt riksdagen 1981 att en enhetlig taxa skulle tillämpas på de norra och södra linjerna. Riksdagen fann det förenligt med vägprincipen, enligt vilken färjetrafiken skall ses som en fast landförbindelse, att taxesättningen i den trafikstarkaste relationen, dvs. Nynäshamn-Visby, fick bli normerande även för de södra linjerna. Riksdagen har också tidigare slagit fast att vägprincipen tillämpas i all den utsträckning som omständigheterna medger.

I detta sammanhang kan man även framhålla att ett årskort som berättigar till lågpris på samtliga färjeturer året om kan erhållas kostnadsfritt för alla som är mantalsskrivna på Gotland. En strikt tillämpning av vägprincipen skulle alltså innebära att färjeresorna till och från Gotland skulle bli avsevärt dyrare för gotlänningarna än vad de är för närvarande.

Jag tycker också att det bör framhållas att transportrådet beslutat införa en familjerabatt på ca 25 % för Gotlandstrafiken fr. o. m. den 1 februari i år. Rabatten gäller året runt utom under veckosluten i juli, då det är kapacitetsbrist i trafiken. Den s. k. vägprincipen, herr talman, tillämpas med andra ord enligt mitt och trafikutskottets mening i all möjlig utsträckning.

Så några ord om kostnadsutvecklingen som är det allvarliga problemet för Gotlandstrafiken. Riksdagen har vid olika tillfällen fastslagit att vi på något sätt måste begränsa kostnadsutvecklingen och helst minska bidragsbehovet. Det är det uppdraget som transportrådet också har fått. Men vi har också slagit fast att det inte får ske genom att vi tummar på en tillfredsställande trafikförsörjning för gotlänningarna. Om man då ser till verkligheten kan man konstatera att Gotlandsbolaget i november 1984 meddelade att anspråken på statsbidrag enligt bolagets bedömning uppgick till 66 milj. kr. mot tidigare beräknade 40 milj. kr. för verksamhetsåret 1984. Beträffande budgetåret 1985/86 har bolaget i juni 1984 i samband med fastställande av turlistan för 1985 redovisat ett transportstödsbehov på 46 milj. kr. Men efter

överläggningar med transportrådet har bidragsbehovet fastställts till 39 milj. kr. för nästa budgetår.

Vissa uppgifter pekar nu på att Gotlandsbolaget anser sig behöva ett statsbidrag på över 70 milj. kr. för verksamhetsåret 1985. Samtidigt kan man läsa i Gotlands Allehanda att Gotlandsbolaget tredubblar sin vinst. Det gäller den icke stödberättigade delen av trafiken, medan den stödberättigade delen visar en skrämmande kostnadsutveckling. Så här kan det naturligtvis inte få fortsätta. Man kan inte bara gå till pappa staten och begära mer och mer pengar i det ekonomiska läge vi befinner oss. Det är alltså en grannliga uppgift för transportrådet att försöka begränsa kostnadsutvecklingen. Det är möjligt att det här innebär att man i grunden får ompröva formerna för Gotlandstrafiken utan att för den skull släppa på kravet om en tillfredsställande trafikförsörjning för gotlänningarna.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 132 BARBRO NILSSON i Visby (m):

Herr talman! Det var en hel del saker som Olle Östrand tog upp. Även jag kan stillsamt påpeka att de riksdagsledamöter som sitter i transportrådet också sitter i trafikutskottet. På det sättet är alltid uppgifterna samstämmiga från de båda parterna.

Transportstödets kostnadsutveckling steg mycket kraftigt 1981 beroende på att en av storfärjorna då togs i bruk. Den storfärjan är, som jag sade tidigare, alldeles för dyr på vintern. Socialdemokraterna har själva accepterat dessa stora färjor, och då är det ju inte så mycket att göra åt det höga transportstödet.

Självfallet skall man rationalisera så mycket som möjligt, men vissa faktiska kostnader finns ändå. Beträffande taxesättningen anser jag fortfarande att vi på Gotland inte skall betala mer för att resa än vad man gör på fastlandet när man där åker med tåg andra klass. Jag tycker det skall vara likställighet mellan olika län i det avseendet.

Här har talats om att vi har lågpriskort som är gratis. Ja, visst har vi det. Men kom ihåg att den tillkommande kostnaden, när vi åker till Stockholm, mellan Nynäshamn och Stockholm är 30 kr. Dessutom får vi betala den högsta tågtariffen när vi fortsätter från Nynäshamn. Vi kan alltså inte tillgodoräkna oss de första 15 milen. Så inte tror jag att det blir något plus för gotlänningarna utan tvärtom ett ordentligt minus på den här posten.

Jag tycker visst att vi skall hjälpas åt både med kostnadsbesparingar och rationaliseringar, men det får definitivt inte gå ut över våra taxor. Jag frågade hur vi skall gå till väga när så många kostnader är fasta.

Vi vet att transportstödet blev 70 miljoner i stället för 40 miljoner 1974. Vi vet att det kommer att bli 75 miljoner i år. Det finns ett avtal, som socialdemokraterna har varit med om att underteckna, med ångbåtsbolaget där det sägs vem som skall betala vad och hur kostnadsfördelningen skall vara.

Till sist vill jag säga att jag hoppas att man i lugn och ro skall kunna

Nr 113

Onsdagen den
10 april 1985

*Transportstödet för
Gotland*

diskutera igenom det här så småningom – med länsstyrelsen, med kommunen, med Gotlandsbolaget och med transportrådet – så att vi får en lösning som är bra för oss allesammans.

Anf. 133 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Det kan ju vara en fördel att det sitter ledamöter från trafikutskottet i transportrådet. På så sätt har transportrådet tillförts litet expertis, och det kan vara till nytta i många olika avseenden, för det är ju inte bara Gotlandsstödet som transportrådet administrerar.

Gotlänningarna har inte fått någon försämring av trafiken. Men Barbro Nilsson i Visby som moderat riksdagskvinna måste väl vara överens med mig om att vi måste försöka begränsa kostnadsutvecklingen, utan att för den skull försämra trafiken. När transportrådet behandlade turlistorna för höst- och vintertrafiken, bordlade man det ärendet just på grund av att kostnadsutvecklingen får ses mot kravet på en tillfredsställande trafikförsörjning.

Om vi har samma syn på de här frågorna och gemensamt strävar mot samma mål, då tror jag – ja, jag inte bara tror utan jag är övertygad om – att vi skall kunna ge gotlänningarna en tillfredsställande trafikförsörjning även i fortsättningen utan att behöva acceptera den kostnadsutveckling som nu är på gång. Men då kan det också innebära att vi i grunden får ompröva formerna för Gotlandstrafiken.

Anf. 134 BARBRO NILSSON i Visby (m):

Herr talman! Låt mig slutligen fråga vad som menas med att ompröva formerna för Gotlandstrafiken. Jag hoppas att vi tänker på samma sätt, när jag nu säger att vi måste ha samma förmåner som man har på fastlandet. Vi måste kunna åka med våra båtar liksom vi åker med tåg. Vi måste ha ungefär samma turtäthet som man har på fastlandet. Är vi överens om det, då tycker jag att det är bra.

Självklart skall vi rationalisera så mycket det går, på de bitar där det går att rationalisera. Men de är inte många, såvitt jag förstår.

Överläggningen var härmed avslutad.

Trafikutskottets betänkande 11

Mom. 1f (beslutanderätt beträffande brevportot)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Rolf Clarkson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (formerna för hanteringen av postens investeringar i fastigheter)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Rolf Clarkson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (disposition av realisationsvinster vid fastighetsförsäljning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Rolf Clarkson m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Nr 113

Onsdagen den
10 april 1985

Trafikutskottets betänkande 12

Punkt 1

Mom. 9 (sjöfartspolitiskt program)

Utskottets hemställan bifölls med 273 röster mot 20 för reservation 1 av Sven Henricsson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 10 (ett statligt rederi)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Sven Henricsson – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (kust- och inrikessjöfarten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Sven Henricsson – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (sjöfartsekonomisk forskning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Sven Henricsson – bifölls med acklamation.

Mom. 17 (utflaggning av svenska fartyg)

Utskottets hemställan bifölls med 276 röster mot 20 för reservation 5 av Sven Henricsson.

Mom. 18 (bekvämlighetsflagg)

Utskottets hemställan bifölls med 277 röster mot 20 för reservation 6 av Sven Henricsson.

Punkt 5

Mom. 2 (tiden för slutbetalning av lån från lånenämnden för den mindre skeppsfarten)

Utskottets hemställan bifölls med 253 röster mot 42 för reservation 7 av Rune Torwald och Anna Wohlin-Andersson.

Mom. 3 (statliga lån för fartyg som är äldre än tio år)

Utskottets hemställan bifölls med 255 röster mot 41 för reservation 8 av Rune Torwald och Anna Wohlin-Andersson.

Punkt 6 (anslag till Stöd till svenska rederier)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Rolf Clarkson m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

Trafikutskottets betänkande 15

Punkt 1 (riksfärdtjänst)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservationen av Rolf Clarkson m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 2

Utskottets hemställan bifölls.

Trafikutskottets betänkande 16

Punkt 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 2

Mom. 1 och 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3 (ett transporttekniskt centrum)

Utskottets hemställan bifölls med 273 röster mot 20 för reservationen av Alexander Chrisopoulos. 1 ledamot avstod från att rösta.

Trafikutskottets betänkande 17

Punkt 2

Mom. 3 (nedläggning av väderstationer)

Utskottets hemställan bifölls med 235 röster mot 61 för reservation 1 av Rune Torwald m. fl.

Punkt 5

Mom. 2 (bildande av ett dotterbolag till SGI)

Utskottets hemställan bifölls med 255 röster mot 41 för reservation 2 av Rune Torwald och Anna Wohlin-Andersson.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

Trafikutskottets betänkande 18

Mom. 3 (principerna för taxesättningen i Gotlandstrafiken)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motionerna 1983 av Barbro Nilsson i Visby och 2551 av Gunhild Bolander i motsvarande delar – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

13 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas kl. 19.30.

14 § Upplästes och lades till handlingarna följande från valprovsningsnämnden inkomna

Nr 113

Onsdagen den
10 april 1985

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot och ersättare

Till valprovsningsnämnden har från riksskatteverket inkommit bevis om att Staffan Vallin (s), Malmö, utsetts till ny ledamot av riksdagen fr. o. m. den 2 april 1985 sedan Eric Jönsson (s) avlidit.

Till ersättare för riksdagsledamöter har utsetts Elvy Westerberg, Malmö, Roland Nilsson, Helsingborg, Karl-Erik Lindqvist, Genarp, Gunnar Nilsson, Landskrona, Sven Nilsson, Malmö, Emmanuel Morfiadakis, Malmö, Vera Petersson, Helsingborg, och Nanna Nilsson, Lund (alla s).

Valprovsningsnämnden har vid sammanträde denna dag granskat bevisen och därvid funnit att de blivit utfärdade i enlighet med 15 kap. 1 § vallagen. Stockholm den 10 april 1985

Stig Nordlund

/Sven-Georg Grahn

15 § Upplästes följande inkomna skrivelse:

Till riksdagen

Härmed avsäger jag mig uppdraget som ledamot av Sveriges riksdag.

Malmö den 9 april 1985

Staffan Vallin

Denna avsägelse godkändes av kammaren.

16 § Anmälades och bordlades

Motionerna

1984/85:3030 av *Lars Tobisson m. fl.*

1984/85:3031 av *Elving Andersson och Kjell Mattsson*

1984/85:3032 av *Siri Häggmark och Jens Eriksson*

1984/85:3033 av *Per Westerberg och Göran Ericsson*

1984/85:3034 av *Björn Molin*

1984/85:3035 av *Rune Johansson m. fl.*

1984/85:3036 av *Larz Johansson och Kerstin Göthberg*

1984/85:3037 av *Kjell Mattsson m. fl.*

1984/85:3038 av *Alf Wennerfors m. fl.*

1984/85:3039 av *Kerstin Ekman och Olle Grahn*

1984/85:3040 av *Kenth Skårvik*

1984/85:3041 av *Rolf Dahlberg m. fl.*

1984/85:3042 av *Nils Åsling*

1984/85:3043 av *Arne Fransson m. fl.*

Förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1984/85 (prop.

1984/85:125)

Nr 113

Onsdagen den
10 april 1985

*Meddelande
om frågor*

1984/85:3044 av *Börje Hörnlund*

Arbetsgivaransvaret i vissa rättstvister på det statligt reglerade området
(prop. 1984/85:134)

1984/85:3045 av *Rolf Clarkson m. fl.*

1984/85:3046 av *Linnea Hörlén*

1984/85:3047 av *Gullan Lindblad*

Vissa körkortsfrågor (prop. 1984/85:137)

1984/85:3048 av *Göran Ericsson m. fl.*

Statsbidrag till missbrukarvård m. m. (prop. 1984/85:151)

1984/85:3049 av *Thorbjörn Fälldin m. fl.*

1984/85:3050 av *Lars Werner m. fl.*

1984/85:3051 av *Lars Ernestam*

1984/85:3052 av *Bengt Westerberg m. fl.*

1984/85:3053 av *Ulf Adelson m. fl.*

Särskild skattereduktion år 1985 (prop. 1984/85:162)

1984/85:3054 av *Nils Åsling*

Fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag om teckning av aktier i en penning-
marknadscentral (förs. 1984/85:25)

1984/85:3055 av *Lars Tobisson m. fl.*

Återkallelse i proposition 1984/85:129 av hemställan i proposition 1984/
85:100 bil. 9 om anslag under huvudtiteln F 7 Information om allemans-
sparandet

17 § Anmäldes och bordlades

Skatteutskottets betänkande

1984/85:51 Tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1984/85 såvitt
avser anslag för vissa byggnadsarbeten vid tullverket (prop. 1984/85:125
delvis)

18 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 9 april

1984/85:514 av *Per Westerberg* (m) till statsrådet Roine Carlsson om Zenit
Shipping AB:

I en interpellationsdebatt med statsrådet Roine Carlsson den 11 januari i år
ifrågasatte jag Zenit Shipping AB:s möjligheter att avyttra befintliga
fartygsengagemang på det sätt som angivits i proposition 1982/83:147. Jag
framhöll även att en kontrollbalansräkning borde upprättas för bolaget, med
tanke på storleken av gjorda driftsförluster, osäkra fordringar och de i

balansräkningen övervärderade fartygsinnehaven.

Sedan dess har fraktmarknaden ytterligare försvagats, Zenits driftsförluster blivit större än beräknat och fartygsvärdena ytterligare sjunkit.

Med anledning av ovanstående önskar jag fråga statsrådet Roine Carlsson:

1. Vilka ytterligare åtgärder avser statsrådet vidtaga för att tillse att Zenit Shipping AB:s fartygsinnehav verkliggen avyttras?
2. Avser regeringen ta något ytterligare ägaransvar för Zenit?

1984/85:515 av *Staffan Burenstam Linder* (m) till statsrådet Roine Carlsson om Zenit Shipping AB:

Det statliga förlustrederiet Zenit Shipping AB tilldelades så sent som våren 1983 på förslag av regeringen 3 000 milj. kr. i syfte att möjliggöra en stegvis avveckling av företaget. Dessa medel och mer till synes redan vara förbrukade. Mot denna bakgrund vill jag ställa följande frågor:

1. Avser statsrådet Carlsson föreslå riksdagen att anslå ytterligare pengar till Zenit?
2. Avser statsrådet att på annat sätt medverka till uppoffringar av statliga medel innebärande att Zenit förlänger sin förlustverksamhet?

1984/85:516 av *Gunhild Bolander* (c) till kommunikationsministern om risken för radioaktiv strålning vid vissa transporter med fartyget Sigyn:

Fartyget Sigyn, byggt för att frakta atomavfall från Sverige till Frankrike, skall sättas in i trafik mellan Nynäshamn och Visby under två veckor i april. Fartyget skall frakta gods och lastbilar under den tid som den stora färjan Visby skall läggas upp på varv. Den återstående färjan Gotland har inte kapacitet för att klara både passagerare, bilar och allt gods. Gotlandsbolaget sköter sedan en tid tillbaka driften av Sigyn för Svensk Kärnbränsleförsörjningsräkning. Det finns grundad anledning att känna oro för att de varor som transporteras med Sigyn kommer att utsättas för viss radioaktiv strålning, mot bakgrund av att när detta fartyg befann sig i Frankrike fick inga kvinnor arbeta ombord och att fartyget, enligt uppgift, efter ca 15 år skall skäras ned och slutförvaras i Forsmark som lågriskavfall. Det är alltså i dag till viss del besmittat och måste av den anledningen befinnas olämpligt att frakta livsmedel och andra varor med.

Jag vill därför ställa följande frågor till kommunikationsministern:

Hur bedömer regeringen lämpligheten av att använda detta fartyg för transporter av livsmedel och andra förnödenheter till och från Gotland?

På vilket sätt kan konsumenterna garanteras att dessa varor inte är påverkade av radioaktiv strålning?

Nr 113

Onsdagen den
10 april 1985

*Meddelande
om frågor*

den 10 april

1984/85:517 av *Bertil Måbrink* (vpk) till jordbruksministern om kvicksilverhalten i Gävleborgs läns sjöar:

Vid en nyligen genomförd undersökning av fiskebeståndet i 140 sjöar i Gävleborgs län visade det sig att fisken i endast 4 av dessa sjöar kunde undantas från svartlistning. Det betyder att kvicksilverhalten i länets sjöar är så hög att fisken icke är tjänlig som människoföda.

Detta är helt otillfredsställande, och något måste göras för att förhindra en total förstörelse av länets sjöar.

Jag vill fråga jordbruksministern:

Vilka åtgärder avser regeringen vidta med anledning av den höga kvicksilverhalten i Gävleborgs läns sjöar?

1984/85:518 av *John Andersson* (vpk) till jordbruksministern om ett pantsystem för miljöfarliga batterier:

I regeringens proposition om kemikaliekontroll anges att utsläppen i luft och mark från batterier uppgår till ca 6 ton kvicksilver och 16–20 ton kadmium årligen. Trots detta faktum föreslås i propositionen att berörda branscher och kommunerna tar sitt ansvar för att så långt möjligt minska utsläppen i miljön från hanteringen av miljöfarliga batterier. Det finns en stark opinion för att ett pantsystem införs för batterier. Att något snabbt måste göras visar bl. a. de rent katastrofala rapporterna från Gävleborgs län om kvicksilver i fisk. Även om det finns gamla synder som orsakar dessa skador så måste också pågående och helt onödiga utsläpp stoppas.

Värmeverket i Umeå släpper årligen ut ca 54 kg kvicksilver och 60 kg kadmium. Ingen kan i dag säga vad detta kommer att medföra för framtiden.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga till jordbruksministern:

Är jordbruksministern beredd att ompröva frågan om ett pantsystem för miljöfarliga batterier?

1984/85:519 av *Jörn Svensson* (vpk) till jordbruksministern om miljösituationen i Teckomatorp:

Olika uppgifter tyder på att problem och otillfredsställande förhållanden råder kring omhändertagandet av det giftiga avfallet från BT-Kemi i Teckomatorp.

Med anledning härav vill jag ställa följande fråga till jordbruksministern:

Hur ser regeringen på miljösituationen i Teckomatorp, och avser man att ta något initiativ med anledning av den aktuella situationen?

1984/85:520 av *Erkki Tammenoksa* (s) till finansministern om vidgad rätt till avdrag för skuldräntor i vissa fall:

Enligt skattelagen får man inte dra av skuldränta från kommunalskatten om fastigheten – t. ex. fritidshus – är belägen i en annan kommun än hemortskommunen. Det är allmänt känt att de flesta fastighetsägare kan kringgå denna bestämmelse utan att egentligen bryta mot lagen. Medborgarna upplever bestämmelsen som orättvis och godtycklig. Bostadskommittén har ansett att man i fortsättningen helt i lagens anda bör kunna dra skuldräntan även från kommunalskatten.

Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga finansministern:

Avser statsrådet föreslå ändringar i skattelagen i syfte att ändra lagen så att låneräntorna är avdragsgilla även om fastigheten är belägen i en annan kommun?

19 § Kammaren åtskildes kl. 18.04.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert

Nr 113

Onsdagen den
10 april 1985

*Meddelande
om frågor*